

446

ფერუჯიანი
ყუთბურჩაი

835

F-37

ქანი

1883

83 17

Printed in Turkey

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՆՆԵՐ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Թարգմանութիւն Գրեմարիէ

Առթիւ խմբագրի

ԵՐԿՐԱԳԻ ՏՊԱԴՐԱԹԻՒՆ

2004

ՎԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Վ. ՍՐՇՈՒՅՆ

Ի ՎԱՐԱԳ

= 1883 =

Ա
Տ
Թ
Հառ
ման
աւան

Լ
Հառ
տար
ներ
կը վ
դաւ
սէր
տա 1
ին Ե
զայն
րոյ
րաւտ
Ե Բ

Իրեն
աշակ
դիւր
Համե
րով
Իւր
անան

1379
39

Թ. Ա. Ր. Գ. Մ. Ա. Ն. Ի. Զ. Ը.

Ինչ որ մանկան բնութեան մէջ կը տեսնենք, այնու կարելի է զինքն ուղղել եւ ուսուցանել: Փորձեր ցոյց կուտան թէ տղայք կը սիրեն ուսանիլ այն՝ ինչ որ բնական է իրենց. կ'ընթեռնուն՝ ինչ որ կը համապատասխանէ իրենց սիրոյն, սրտին եւ զգացման: Այն ուսուցիչ որ այս պահանջումէն կը հեռանայ՝ կը հեռանայ իւր իսկ նպատակէն:

Սոյն « Բարոյական պատմութիւններ » ըստ ամենայնի իրենց պարզ, դիւրահասկանալի, հետաքրքրական մանաւանդ զօսեցուցիչ պատմութիւններով զպրօցական մանկոնց ընթերցանութեան սէրը կը վառեն: — Այսու հանդերձ տղայք զանոնք կարդալով իրենց սրտին մէջ կը զարթի երկիւրամութիւն, սէր, երախտազիւտութիւն, հաղանդութիւն, սէր առ Աստուած, առ ընկեր, առ նմանիս: — Ասոնք են որ մանկան ապագայ կեանքը կ'երախտաւորեն եւ զայն ընկերական շրջանին մէջ, ազնիւ, բարեբաւոյ, ուսեալ եւ ընտիր քաղաքացի լինելու կը պատրաստեն:

« Բարոյական պատմութիւններ » իրենց բարոյական օգուտներէ հետ զպրօցական աշակերտին կ'ընծայեն նաեւ ուսանելու շատ մը դիւրութիւններ, զորոնք աւելի արդիւնաւոր ընելու համար ուսուցչին կը մնայ բազմակողմանի հարցերով զարթուցանել աշակերտի ուշադրութիւն դէպ ի իւր ընթերցումը, հետազօտել նորա պատճառը, հետեանքն եւ պարտքոյն: Հարցնել « Ի՞նչու պատճառ

նիւի այն խօսքերը դէպի կռաւորաշոր, ի՞նչ համոզումն ունիւր նա կամ ի՞նչ շարժառիթ, ի՞նչ եղաւ կռաւորաւորի փոխադարձ վարմունքը, աւելի ի՞նչ բանի համար զայրացաւ նա եւ ինչո՞ւ վերջէն լռեց, պաւսանձեցաւ, ի՞նչ եղաւ վերջապէս ամենի հետեւանքը եւ ։ Այսօրինակ հարցումներ պէտք է ոչ միայն տղայաց ընթերցողածի այլ նաեւ զանոնք շրջապատող մէն մի իրի նորա պէտքի եւ որակաւորութեան վրայ ։ — Բացի ամանէ ուսուցիչը աշակերտաց ընթանումը եւ զայն արտայայտելու կարողութիւնը պարզացնելու համար, կրնայ պատմութիւններէն մին բարձրաձայն կարդալ մէկին կամ միւսին նորա բովանդակութիւնը համառօտ կամ աւելի ընդարձակ եւ պարագայիւք բերանացի պատմել տալ ։ Այս կրթութեամբ աղայք կսկսին օր քան զօր յառաջագիւնել իրենց տեսածը, լսածն եւ գաղափարածը ազատօրէն եւ իւրաքանչիւրը իրեն յատուկ ոճով մանաւանդ խօսքի բնական պարզութեամբ պատմել այսօրը մի փոքր պատմութիւն, այլ վաղը աւելի մեծն եւ ընդարձակը ։

Նաեւ ուղղադրութեան համար ուսուցիչը կրնայ գոհացուցիչ արդիւնք ստանալ եթէ պատմութիւնները մերթ ընդօրինակել եւ մերթ ևս բարձրաձայն կարդալով դրել ապա աշակերտին, այնուհետեւ բոլորի ներկայութեան ուղղագրել, մասնաւորապէս գրուելի ուղղութիւնը դարձնել դէպի իւր սխալներ, միանգամայն զգուշացնել միւսներին նմանօրինակ սխալներէ ։ Միեւնոյն ժամանակ պէտք է բացատրել

թէ ի՞նչ օրէնքներ ունին նմանաձայն գրերը բառերի դործածութեան գրելուն եւ հնչելուն մէջ ։

Բարոյական պատմութեանց վրայ կրնայ նաեւ ուսուցանել քերականական կանոններ, բառադննութիւն, լուծումն, վերածել յաշխարհարառէ ի գրաւրառ, անտի դարձեալ յաշխարհարառ, այնուհետեւ իրենց գրութեան վրայ փնտռել լեզուին օրէնքները ։

Իսկ պատմութեանց ներքեւ գրութեան երկտող ոտանաւորներ, որոնք պատմութեանց բարոյական մասի ամփոփումն են, դիտմամբ Դ Յ Ր գրով գրութեան եւ որպէս զի տղայք պատմութիւններէ կարդան եւ ոտանաւորներն ընդօրինակեն

Վերջապէս ուսուցչին կը մնայ իւրանքանչիւր աղայի կարողութեան համեմատ ուսանելու յարմար նիւթ մատակարարել եւ « Բ ա Ր Ո Յ ա կ ա ն պ ա տ մ ու լ թ իւ ն ն ե ռ ը » գալորցական աշակերտին ձեռք օգտակար դասագիրք մը ընել ։

Սոյն երկրորդ տաղադրութեան վրայ յաւելցուցինք նաեւ քանի եւ այլ պատմութիւններ եւ միանգամայն որքան կարելի էր խնամ տարանք լեզուի մաքրութեան եւ ուղղադրութեան ։

Խ. Գ. Զ. Խ. Գ. Զ.

րէնութիւնը դործեց — մի բարկանար քսաւ պատանին, այդ անօրէնութիւնը քո մեծ կուռքն բրածէ. ինչպէս կ'երեւի իւր փոքրիկ եղբայրներուն նեղանալով ձեռքի գաւազանաւ զանաւր ճեծեր կոտորտերէ. « սչ, աղաղակեց կռապաշտը, անկարելի է այդ, որովհետեւ իմ կուռքերուս շարժին անգամ չեմ տեսած, դո՛ւ, չա՛ր պատանի, անշուշտ դուն բրած ես: Այժմ՝ քո այդ շարութեան համար դքեղ այն գաւազանաւ ձեծերով ակախ մեռցնեմ »:

Պատանին եղած պառնայիքէն ամենակին չք վախցաւ, ուրախ եւ անօրէն սրտով քսաւ իրեն « սվ մարդ, բսէ ինձի, այն կուռքերը պոնք ես իմ տկար ձեռներովս կոտորտեցի եւ նոքա զիս պատժել չք կարողացան, ինչպէս կարելի է որ նոքա Աստուած լինին, երկինք և երկիր ստեղծեն »:

կռապաշտը պատանիի այս խօսքին լսեց, պապանձեցաւ, խոր մտածմամբ մի քիչ կենալէն յետոյ մեծ կուռքն ևս ինքը կոտորտեց, գետնի վրայ ծունր դրած՝ լալով ճշմարիտ Աստուծոյն երկկրպագութիւն բրաւ:

Երան՝ այնո՛ր որ Աստուծո՛ւն ինձ հանգ

Եւ ճշմարիտ սրտով զայն հայր կոտորտեց

Առեւտրական դործով մի բարի հայր տէրութեան մայրաքաղաք կը մնար. իսկ իւր կին եւ զաւակներ իրմէ հեռու մի գիւղական աղաքակի մէջ կը բնակէին: Միանգամ հայրը իւր զուակաց գեղեցիկ ընծաներով լեցուն արկղ մի խրկեց եւ անոր հետ մի նամակ որոյ մէջ այսպէս գրած էր « Միրելի՛ զաւակներս, ջերմեռանդ եւ բարի եղէք, հաւատացէք որ չուտով իմ քոյս պիտի գաք. կ'աւետեմ ձեզ որ տակաին շատ գեղեցիկ ընծաներ կան պահուած այն տան մէջ որ ես ձեզ համար պատրաստեմ »: Զաւակները այս խոստման վրայ շատ ուրախացան « ո՛րչափ բարի է մեր հայրը կըսէին, սրչափ կը միտիծարէ զմեզ. մենք դինք ի սրտէ կը սիրենք, թէպէտ տեսնել եւ յիշել չենք կրնար, մեր պարտականութիւն թող լինի այսուհետեւ իւր բոլոր պատուէրները կատարել »:

Այս ուրախութեան վրայ մայրն բսաւ իրենց « Միրելի զաւակներս, ինչպէս որ ձեր հայրը երկիր վրայ դձեղ կ'ուրախացնէ, նոյնպէս նաեւ երկնաւոր հայրը երկիր ամէն մարդոց կը պարգեւէ իւր բարիքը: Ճշմարիտ է որ մենք զԱստուած չենք տեսներ, բայց նա կուտայ մեզ ամէն տեսակ գեղեցիկ պարգեւներ՝ Արեգակ, Լուսին, Աստղեր, ծառեր և զանազան պտուղ-

ներ Աստուծմէ է եւ անոնցմով մենք իւր ոէրք
կը ճանաչեմք: Սուրբ գիրքը՝ նոյնպէս Աստուծ-
մէ խրկուած նամակ մի է, որուն մէջ նա իւր
կամքը կը յայտնէ մեզ եւ կատարողաց կը խոս-
տանայ երկնից արքայութիւն, յորում պատրաս-
տուած են՝ մեծամեծ ուրախութիւնք, ամենա-
գեղեցիկ պարգեւներ որոնք այս աշխարհի մէջ
չը կան:

«Ուրեմն, զաւակներս, ի սրտէ սիրենք
զԱստուած, իւր կամքեր կատարենք, որպէս զի
երկնից մէջ ուրախանանք: Այնտեղ Աստուած
դէմ յանդիման պիտի տեսնենք, եւ մեր ուրա-
խութիւնը աննկարագրելի պիտի լինի»:

Թէ մենք զԱստուած սրտով սիրենք

Աստուած երկնէ կենտ կը փրկենք:

3. ԶԵՐՄԵՌՈՒՄԻ ՄԱՅՐ ԵՒ ԻՒՐ ՈՐԴԻՆԵՐ.

1. Մի աղնուական տիկին իւր երկու չա-
փահաս զաւակներով քաղաքէ հեռու գիւղի
մէջ կը բնակէր: Մի օր երբ հանդիսաւոր տօն
կը կատարուէր քաղաքի տաճարին մէջ, ըստ
իւր որդոց՝ «Ախ երանի՜ թէ ես ալ այսօր
տաճարն երթայի եւ այն տեղ ժողովուրդ հազա-
րաւոր մարդկանց հետ զՏէր Աստուած փառա-
ւանդեմ»:

բանէի: Բայց ափսոս, որ քաղաք չառ հեռու
է, մեր կառքն այլ եւս չօգնէր մեզ, որովհե-
տեւ ձիերը մեր չքաւորութեան պատճառա-
ւած փխեցինք»:

Զաւակները՝ իրենց մօր վրախաղք կատա-
րելու համար անմիջապէս կառքը բերին որ
զինք տաճարը տանեն: Մայրը ուրախութեամբ
նստեցաւ, աղնիւ զաւակներն եւս ձիերու փո-
խարէն կառքին լծուած քաշեցին:

Երբոր քաղաքին մօտեցան, բոլոր ժողո-
վուրդ մօր ջերմեռանդութեան եւ որդոց ան-
նման սիրոյն վրայ յուզուած արատաւիլ սկսան:
Քաղաքի դռնէն մինչ ի տաճար ճամբու վրայ
կանաչ ոստեր և գեղեցիկ ծաղիկներ սկսե-
ցին: Բաղմութիւնը ուրախութեամբ կ'աղաղա-
կէր «օրհնեալ լինի բազմաւոր մայրը եւ օրհ-
նեալ իւր սղնիւ զաւակներ»:

Աստուած աստուծոյն փրկենք

Որ զԱստուած եւ իւր ծնողը հմարտապէս կը սիրէ:

2. Ժողովրդի ուրախութեան աղաղակնե-
րէն քաջալերուած վերջապէս տաճարը հասան:
Ջերմեռանդ մայրը սեղանին առաջ ծունր դը-
նելով երկար եւ լալաղին աղօթեց. ի վերջոյ
«Աստուած իմ, ըստ, երկու զաւակներս օրհնե
տուր անոնց ինչ որ կուղես եւ ինչ որ քան զա-
մէն բարի է»:

Եկեղեցւոյ աւարտումէն յետոյ առաքինի զաւակները կրկին անգամ կառքին լծուելով տունը վերադարձան եւ երեկոյեան դէմ յողնած ուրախ սրտով ի քուն մտան։ Երբոր մայրը միւս առաւօտ զիրենք արթնցնել կ'ուզէր, տեսաւ որ նոքա երկու զուարթերես հրեշտակներու պէս անշունչ պառկեր այլ ևս չեն արթննար։

Մայրը առաջին անգամ իւր զաւակաց մահուան վրայ խիստ տխրեցաւ, բայց ի վերջոյ սիրտ առաւ աղաղակեց «Աստուած իմ, դուն իմ աղօթքը լսեցիր, այժմ կը տեսնեմ որ քաղցր եւ երանելի մահէն ի զատ աշխարհի մէջ լաւագոյն բան մի չը կայ որուն մարդս ցանկայ։ Իմ զաւակներս այժմ քեզ մօտ են. Աշխարհը նոցա մանկական սէրը վարձատրելու համար շատ աղքատ էր, անոր համար քեզի կանչեցիր որ իրենց վարձքը երկնից մէջ ընդունին»։

Մահեաւորէն անգամ կ'աղօթէ։

Մէջոք Դոմէն որ լաւագոյն կենդանի էր։

4. ՔՈՅՐ ԵՒ ԵՂԲՈՅՐ.

Մի օր երբ Յակոբ եւ Աննա միայնակ տուն մտցին, Յակոբ Աննային բռնաւ, ե'կ տան մէջ աւտելու անուշ բան փնտռենք և ուտենք։

Աննան բռնաւ, եթէ դու դիւ մի այնպիսի տեղ տանես ուր մէկը չը տեսնէ զմեզ, կ'ընկենք րանամ քեզ հետ։

Ե'կ, բռնաւ Յակոբ, կաթի տուն երթանք և այնտեղ աման լեցուն քաղցր սեր ուտենք։

Ո'չ բռնաւ Աննան, այնտեղ փայտ կտրող դրացին կը տեսնէ զմեզ։

Ուրեմն խոհարան երթանք, բռնաւ Յակոբ, ուր մի աման լեցուն մեղր կայ, կրնանք զայն հացով կուշտ ուտել։

Այնտեղն ալ չէ, բռնաւ Աննան, որովհետեւ դրացուն հին որ պատուհան նստած թել կը մանէ կը տեսնէ զմեզ։

Ապա ուրեմն ներքնատուն խնձոր ուտելու իջնանք, բռնաւ Յակոբ, այնտեղ խոր խաւար է եւ զմեզ ոչ ոք չը տեսներ։

Ո'հ, իմ սիրելի Յակոբ, կը կարծես յիշաւ թէ այնտեղ մէկը չը տեսներ զմեզ, միթէ չես գիտեր որ վեր ամէն բան գիտող աչքով կայ, որոյ տեսութիւն պատերէն անգամ կը թափանձէ և խաւարին մէջ կը տեսնէ։

Յակոբ լսելով զայս խիստ վախցաւ, իրաւունք ունիս, սիրելի քոյր իմ, բռնաւ, այնտեղ ուր մարդոց աչքը չը զօրեր Աստուած կը տեսնէ, ուրեմն աչտքէ որ տեղ մը չ'երթանք և չաքիք մը չը գործենք։

Աննան տեսնելով որ Յակոբ իւր խօսքերը սիրով ընդունեց, շատ ուրախացաւ. ուստի իրեն ընծայեց մի գեղեցիկ պատկեր, որոյ վրայ նկարուած էր նախապաշտօնական Սէքը՝ լուսոյ ճառագայթներէ շրջապատուած և տակն այսպէս գրուած.

«Տոբ էն Աստուծոյ որ երկնիւն ինչ որ է Սէքն էն ինչ որ է ինչ որ է ինչ որ է ինչ որ է» :

Տ. ԱՐԵՂԱԿ .

Անճրեւային մի տխուր օր՝ երբ իսահակ իւր խաղերէն կը զրկուէր, ըսաւ, « ա՛խ երանի թէ միշտ արեգակ լինէր » : Աստուած իսահակի փափագը կատարեց, երկար ժամանակ երկնից երես ամպ չերեւցաւ : Այս չորութեամբ պատճառաւ դաշտեր եւ ագարակներ մեծապէս վնասուեցան : իսահակի ծնողաց պարտիզի խոտեր եւ ծաղիկներ ցամքեցան, մանաւանդ կանեփ որուն վրայ իսահակ խիստ կուրախանար : հազիւ թէ երկու մատ բարձրացաւ :

« կը տեսնե՞ս այժմ, ըսաւ, իսահակի մայր որ անճրեւ Արեգակէն աւելի պէտքէ : Մեղ մարդերուս համար ալ աղէկ չէ որ միշտ զուարթ եւ գեղեցիկ օրեր ունենանք, պէտքէ տխրու » :

Թիւն գայ, վիշտ եւ նեղութիւն տեսնենք որպէս զի բարի մարդ լինինք » :

Ուրիշ փայտ երկնից Արեւն էն Անճրեւն

Այլ ինչորեքն էն չէն Աստուծոյն եւ պարէն :

Ե. ԱՆՁՐԵԻ .

Մի վաճառական երբ տարեկան տօնավաճառէն պարկ մի լեցուն ստանալով ի տուն կը դառնար, ճանապարհին սաստիկ Անճրեւի բռնուելով սկսեց գանգատիլ թէ իւր ճամբորդութիւն ըրած օրը Աստուած այնպէս խառնակ օդ առած էր :

Վաճառականը ճամբան շարունակելով մըտաւ մի անտառախիտ տեղ, ուր յանկարծ տեսաւ որ մի գաղանաբարոյ աւաղակ ճամբու վրայ նստած հրացան դէպի ինքն ուղղեր կը դարնէ : Բայց վառօդը անճրեւէն թրջուելուն պատճառաւ հրացանը չը պարպուիր, զայս տեսնելուն պէս ձին մտրակեց եւ վտանգէն ազատեցաւ :

Երբ վաճառականը ապահով տեղ մի հասաւ, սկսեց ինքզինք մեղադրել « ես ինչ յիմար մարդ եմ ասաց, որ այս օրուան անճրեւէն կը տրտնջի : Եթէ օդ պայծառ եւ գեղեցիկ

շինէր, չէ՞ որ ես այժմ արեանս մէջ չաղաթուած
եւ մեռած էի: Իմ զաւակներս 'ի զուր վերա-
դարձիս պիտի սպասէին, այն անձրեւ որմէ
եւ կը տրանջէի՝ Իմ հարստութիւն և իմ կեանքն
ազատեց »:

Ինչ որ յերկնց՝ Բ. Աստուծոյ կ'ընդունի-
Տրդուշ Ժ ընէր, Վահանգ Բարէ և Բորիս:

7. ՄԻՐԱՆԻ ԳՕՏԻ.

Մի առատ եւ արդիւնաւոր անձրեւի տե-
ղալէ վերջ՝ երկնից երես ամենազեղեցիկ ծիրա-
նի գօտի երեւեցաւ: Փոքրիկն Արտաշէս զայս
տեսնելով ուրախութեամբ աղաղակեց: « Այս-
պէս գեղեցիկ գոյներ տակաւին տեսած չեմ,
ծիրանի գօտին իւր ծայրը մինչեւ գետին առուա-
կի մեծ ուռենոյն վրայ ձգած է: Ծառի տերեւ-
ներ զանազան գոյներով ներկուեր են: Ես չու-
տով այն տեղ պիտի գնամ ասաց, եւ այն գե-
ղեցիկ գոյներէն ներկերուս տուփը լեցնեմ »:

Այս բսելով վեր ելաւ, արագ դէպի ու-
ռենին վազեց, բայց շատ զարմացաւ տեսնելով
որ ծառի տերեւներուն վրայ անձրեւի կաթիլներ-
բէն 'ի զատ ուրիշ բան չկար: Վերջապէս տխուր,
անձրեւէն էլ թրջուած տուն դարձաւ եւ այս
վշտին վրայ հօրը ցանգատեց:

Հայրը լսելով զայն ծիծաղեցաւ « որդեակ
իմ, ասաց: Այն գոյները բնաւ ամանի մէջ չեն
ամփոփիր: Անոնք արեղական ճառագայթներ
են, որ անձրեւի կաթիլներու վրայ զարնելով
մի քանի վարկեան գեղեցիկ կ'երեւին, նոքա
իրական գոյներ չեն եւ բնաւ տեսողութիւն
չունին: Այսպէս են նաեւ Աշխարհի փառաւո-
րութիւններն, որոնք 'ի հեռուստ մեր աչքին
գեղեցիկ կ'երեւին, բայց ունայն երեւոյթներ
են, ասոր համար՝

« Զգոյշ եղիւ երեւոյթն չը խաբուի-
Ապա թէ ոչ եղ Ժծ չարէ և Էստրիկ »:

8. ԱՐՁԱԳԱՆԲ.

Փոքրիկն Գէորգ արձագանքի վրայ զեռ-
գաղափար չունէր: Մի օր, երբ մարգագետնի
վրայ կեցած կը խաղար « հօ, հօբ. գուչեց » Ան-
միջապէս նոյն « հօ, հօբ » ձայնը մօտակայ ան-
տառէն լսուեցաւ: Գէորգ այս ձայնին վրայ
խիռտ զարմացած աղաղակեց, « ով ես դու »
ձայնը կրկնեց, « ով ես դու » էհ « կերելի մի
յիմար տղոյ ես » . « յիմար տղայ » լսեց կրկին
անտառէն:

Այս պատասխանի վրայ Գէորգ զայրացած
միտեց դէպի անտառ. հայհոյանքներ տեղաչ:

Բայց իր խօսքերը ամէնն էլ ճշտութեամբ կը լսէր : Ուստի փայտ մի առած դէպի անտառը վաղեցի գինք նախատող տղան պատժելու համար, սակայն երկար փնտռելէն յետոյ ոչ ոք գտաւ :

Յետոյ տունը դառնալով մօրը գանգատեց թէ՛ մի չոր տղայ անտառին մէջ ծածկուած դիտ կը նախատէ : Մայրը լսելով զայն, « որդեակ իմ առաջ, դու այդ խօսքով զքեզ կը ժառնես եւ քո վրայ կը գանգատիս, դիտցի՛ր, դու ոչինչ չես լսած բայց միայն քո խօսքեր, ինչպէս որ դու շատ անգամ քո երես ջուրին մէջը կը տեսնես, նոյնպէս լսած ես այս անգամ քո ձայնը անտառին մէջ : Եթէ դու դէպի անտառ բարեկամական խօսքեր ուղղէիր, անշուշտ պիտի լսէիր բարեկամական մի եւ նոյն խօսքեր » :

« Բայց առիկայ բնական է, շատ անգամ ուրիշներէ եկած նախատինք ճիշտ մերկնի արձագանքն է : Ինչ կերպով որ մենք ուրիշներու հետ վարուինք, մի եւ նոյնը անոնցմէ կը զբաւեննք : Մի թէ իրաւունք է այն մարդէն բարիք սպասել երբ մենք նորա հետ չարութեամբ կը վարուինք » :

Ուստի ինչ որ ինչ անասանք էլ գուցէ

ձեռք ձեռն յայն դու ասանքն էլ լսես

9. ԱՂԵԻԻՐ .

Ամառուայ մի տաք օր երբ փոքրիկն Յովհաննէս ի դաշտ կ'երթար, կէս օրուայ սաստիկ տաքութենէն իւր երեսներ այլեցան, լեզուն էլ ծարաւէն կը պապակէր : Այս վիճակի մէջ մի պաղ եւ վճիտ աղբիւրի քով հասաւ որ կանաչ կաղնիի ստուերով ծածկուած մի տաքաւած է կը բղխէր :

Յովհաննէս առանց համբերելու այն պաղ ջուրէն խմեց եւ իսկոյն թուխալով գետին ինկաւ : Յետոյ հազիւ թէ վեր ելնելով տուն գնաց եւ վտանգաւոր ջերմէ բռնուեցաւ : Հիւանդութեան անկողնոյ վրայ ինկած հոգւոյ հանելով կըսէր անդադար « ա՛խ սկզբից թէ այն աղբիւր այնպէս մահացու թոյն ունէր » :

Յովհաննէսին հայրը լսելով զայն՝ առաջ « քո հիւանդութեան պատճառ այն աղբիւր չէ, որդեակ իմ, այլ քո աննախատեսութիւն եւ անհամբերութիւն » :

Որչա՛ն անդադարեալն որ լինի
Արեւայ դարձեալ ձեռք ի ձեռք ի րոտի :

10. ՄԱՂԻԿ .

Գարնան մի գեղեցիկ առաւօտ Մարիամ գլուղի մօտակայ դաշտ ծաղիկ ժողովելու գնաց :

Մացառի մի քով ուր շատ գեղեցիկ ծաղիկներ
կային՝ սկսեց ուրախութեամբ ժողովել:

Այս միջոցին մի գիւղացի հեռուէն ձայնեց
իրեն, « Օրիորդ այդ մացառէն հեռու կեցիր,
այդտեղը շատ թիւնաւոր օձեր կան »:

Մարիամ ըսելով զայն՝ զարհուրած մացառին
մէջ նայեցաւ, բայց իւր ծաղիկ ժողովելու փա-
փաքը այնչափ մեծ էր որ չուտով մոռացաւ:
« Ահա այնտեղ կապոյտ և ամենագեղեցիկ ծա-
ղիկ մի կայ, ասաց, խոտերէն վեր բարձրացած,
երթամ այն ալ քաշեմ »:

Մարիամ գեռ ծաղկին չէր հասած, յան-
կարծ մի օձ մացառէն դուրս սողալով՝ նորա
ձեռքի վրայ փաթթուեցաւ, և զայն թիւնա-
ւորեց: Մի քանի ժամէն յետոյ կայտառ եւ
սիրուն օրիորդը դիակ դարձաւ:

Մի հաւարար, մի հաւարար փափաքի

Այս ինչ ոչնա կը բերէ մահ աշխարհ:

11. ԽՆՁՈՐ.

Առաւօտեան դէմ փոքրիկ Գրիգոր պա-
տուհանէն դուրս նայելով՝ դրացիի պարտիզի
մէջ տեսաւ շատ կարմիր և գեղեցիկ խնձորներ,
որոնք ծառերու տակ կանաչ խոտերու մէջ

ցրուած էին: Զանոնք ուտելու փափաքէն վար-
վազեց, պատի ծակէն սողալով՝ պարտէզ
մտաւ եւ զրպանները խնձորով լեցուց:

Այս միջոցին յանկարծ՝ դրացին փայտը
ձեռք պարտիզի դռնէն ներս մտաւ: Գրիգոր
տեսնելով զայն անմիջապէս դէպի պատի ծակ
վազեց եւ կուղէր նորէն դուրս սողալ:

Բայց լեցուած զրպաններու պատճառաւ
մեր փոքրիկ գողը պատի ծակի մէջ մնաց,
դուրս ելնել չը կրցաւ, մինչեւ որ գողցած բո-
լոր խնձորները զրպանէն հանելով՝ պարտէզ
ձգեց: Դրացին կը դիտէր զինք, սակայն առա-
ջին անգամ լինելուն ներքեց իրեն, սաստելով
որ մի անգամ եւս նոյն չարիք չը գործէ:

Թի օտարին հարստութեան յետ բերեալ

Մի հաւարար որ անպարտէ՛ ծառանգեալ:

12. ՏԱՆՁ.

Մարիամ անունով մի բարեսիրտ տիկին իւր
Բագարատ որդին մի իշխանի տուն ծառայու-
թեան տուաւ: Այն ժամուն երբ իւր որդիէն
պիտի բաժնուէր՝ զինք զրկեց և լալով մայրա-
կան մի քանի իրատներ տուաւ: Որդեակ իմ
ասաց, « երբէք Աստուած չը մոռանաս, ինչ

որ կենեա գիտցիր որ նորա աչքին առաջն ես :
 իշխանին առաջ որ քո տէրն է , միշտ որդիա-
 կան երկիւղածութիւն ունեցիր , փրէ իւր զա-
 ւակները եղբայրաբար : Ասոնց հետ մէկտեղ կը
 պատուիրեմ . քեզ զգուշանալ որկրամոլութենէ
 որ քո դիւխաւոր պակասութիւնն է » :

Բագարատին պաշտօնն եղաւ տիրոջ սեղա-
 նին ծառայել : Մի օր՝ երբ շաքարով եփուած
 տանձեր արծաթեայ ամանով տիրոջ սեղան
 պիտի տանէր , անոնցմէ մինք ուտելու շատ փա-
 փաքը ունեցաւ : Այն ժամանակ թէպէտ մօր
 խրատը յիշեց բայց աւելի իւր փափաքին հետե-
 ւելով տանձերէն մինք կուլ տուաւ : Խեղճ պա-
 տանին հաղիւ թէ ամանը տիրոջ սեղանին վրայ
 դրած էր , գետին իյնալով դիակ դարձաւ : Այն
 տանձը զոր Բագարատը կուլ տուաւ խիստ ապ-
 լինելով նորա կոկորդն եւ ստամոքս խորո-
 ված էր :

Չոր փոքրէն ինչ Բագարտը չը հալածե-
 երք , եւ լինէ նոյա զատ կը երեւի :

15. ԸՆԿՈՅՁ

Գեղին մօտ ընկոյզի մեծ ծառին տակ եր-
 կու տղանք մի ընկոյզ գտան : Այդ խմ է ասաց

Գէորգ . որովհետեւ զայն առաջին անգամ ես
 տեսայ : Չէ՛ , աղաղակեց Գրիգոր , խմ է որով-
 հետեւ ես զայն գետնէն վեր առի : Ընկոյզի
 վրայ երկուքը կռուիլ սկսան :

« Ես կուզեմ ձեր կուլը վերջացնել » , ասաց
 մի երիտասարդ՝ որ նոյն ժառանգն այն տեղէն
 կ'անցնէր : Սա երկու տղայոց մէջ մտաւ եւ ըն-
 կոյզը բանալով ասաց , « մի փեճեկ կը պատ-
 կանի անոր որ ընկոյզը առաջին անգամ տեսաւ ,
 Միւսն անոր՝ որ զայն գետնէն վեր առաւ . իսկ
 կ'թունը կը պահեմ ինձ , ըրած դատաստանիս
 'ի վարձ » :

« Այսպէս է , շարունակեց նա խնդալով ,
 շատ դատաստաններու սովորական արդիւնքը » :

Թէ Բագարտը ինչ Բագարտը չը հալածե-
 երք , եւ լինէ նոյա զատ կը երեւի :

14. ԸՆԿՈՅՁԻ ԿԵՂԵԻ .

Փոքրիկն Մարիամ պարտիզին մէջ գտաւ
 մի ընկոյզ որ տակաւին կանաչ կեղեւով պա-
 տած էր , կարծելով թէ խնձոր է սկսաւ ուտել ,
 բայց իսկոյն « վայ՛ ո՛րչափ դառն է » ըսելով ,
 գետին ձգեց :

Իւր Ստեփաննոս եղբայր որ աւելի խելա-

հաս էր, շուտով ընկող վեր առաւ, վրայի կեղեւք հանեց, եւ ասաց, « ես այս դառն կեղեւք եղելով միայն նորա մէջ ծածկուած քաղցր կլթունք կուտեմ որ խիստ ակորժելի է ինձ : »

« Թեպէր դառնէ արմար խրատուն »

Այլ պրտող նորա է քաղցրութիւն :

13. ԿԱՆԱԶ ՃԻԻՂ .

Ղուկաս մի թեթեամիտ եւ չարագործ տղայ էր, երբէք բարի խրատի չէր լսեր, մանաւանդ թէ կ'արհամարհէր դանոնք :

Մի օր իւր Սաթենիկ քրոջ հետ պարտէզ դնաց, պարտիզի մէջ Սաթենիկի ածուն գեղեցիկ ծաղիկներով լեցուն էր, իսկ Ղուկասին խոպան եւ անպէտ խոտերով ծածկուած :

« Եղբայր, եղբայր, ասաց աշխատասէր Սաթենիկ, դուն քո ածուն գեռ բնաւ կարգադրած չես, կը յիշեմ ինչ որ մեր մայր ձեզ համար կասէր թէ դուն քո կենաց մէջ կանաչ ճիւղի վրայ չը նստիս » :

Ղուկաս ծիծաղեցաւ, եւ փաթթուելով մեծ տանձենիին վրայ ելաւ ու գոչեց, « Սաթենիկ, միանգամ վեր նայէ, ես այժմ բոլորովին մի կանաչ ճիւղի վրայ ելած եմ, հաղիւ թէ խօսքը

լմնցուցած էր, յանկարծ ճիւղք կտրելով Ղուկաս վար ինկաւ եւ բաղուկը ջախջախեցաւ :

Բարի խրատներ միշտ շէտի մի պայ

իւր կենսութիւն մահաց պարտի չը մտնի :

16. ՀԱՅՈՒԱԳԻԻՏ ԲԱՆՁԱՐ .

Երկու աղախներ Մարգարիտ եւ Հռիփսիմէ, պտուղներով լեցուն մի մի կողով բարձած քաղաք կ'երթային :

Մարգարիտը՝ իւր բեռան ծանրութենէն կը տրտնջար եւ միշտ հողուց կը հանէր : Իսկ Հռիփսիմէն ընդ հակառակ կը ծիծաղէր եւ բնաւ հող չէր բներ :

Ինչպէ՞ս կը լինի որ դուն կը ծիծաղիս, հարցուց Մարգարիտ, քո կողով իմինիս չափ ծանր է եւ դու ինձ չափ զօրաւոր չես :

Հռիփսիմէն, ասաց, ես մի այնպիսի բանջար ունիմ բեռանս մէջ դրած որ հաղիւ կըզգամ բեռանս ծանրութիւն, դու ալ ինձ պէս երէ :

Վայ, աղաղակեց Մարգարիտ, մի հաղուադիւտ բանջար պիտի լինի այդ, կ'աղաչեմ ինձի էլ տոա դորա անունը :

Հռիփսիմէն, պատասխանեց, — Այս հաղու-

ւաղիւտ խոտ, որ մարդոյս ամէն գոռարու-
թիւններ կը թեթեւցնէ՝ կ'անուանի համբերու-
թիւն :

Շոյր եւ թէթէն կը դառնայ մարդ ինչ որ լինի
Թէ որքին մէջ Համբերութեան մէջ :

17. ԲՈՂԱ .

Մի աղքատ երկրագործ իւր պարտիզին մէջ
այնպէս մեծ բողի մշակեց, որուն վրայ ամէն
մարդ կը զարմանար : Ես այս բողի կը նուիրեմ՝
ասաց մեր բարերար իշխանին որ դաշտ և պար-
տէզ կը սիրէ եւ զայն լաւ մշակելուն վրայ շատ
կ'ուրախանայ :

Այս քանիով իշխանի ապարանք տարաւ
բողիք զոր տեսնելով իշխանը շատ գովեց իւր
աշխատութիւն եւ իւր բարի գիտաւորութիւն,
իրեն էլ երեք ոսկի պարգեւ տուաւ :

Մի ուրիշ գիւղացի, որ շատ հարուստ այլ
ազահ էր, լսելով զայս ասաց, « ես էլ իմ մեծ
հորթ կը նուիրեմ այն ողորմած իշխանին : Եթէ
նա մի անպիտան բողի համար երեք ոսկի
պարգեւ տուաւ, ապա ժրջաւի պիտի տայ այս
գեղեցիկ հորթին համար » :

Այս մտադրութեամբ հորթին վիշը կապ

դնելով ապարանք տարաւ և իշխանին նուիրեց,
խնդրելով որ ընդունէ զայն : Իշխանը խելոյն
հասկցաւ թէ ինչո՞ւ այն ազահ գիւղացին այն-
պէս առատաբարութեամբ հորթը իրեն կը
նուիրէր, ուստի իմացուց իրեն թէ իւր նուէրը
չընդունիր :

Բայց գիւղացին միշտ յառաջ կը քշէր
հորթը, կը խնդրէր, երբեմն ալ մուրալու ձևով
կ'աղաչէր որ իւր նուէրը չ'արհամարհէ :

Շատ լաւ, ասաց, իսկույն իշխան, որով-
հետեւ այդ մասին կը խոսուէր զիս ես ալ կ'ըն-
դունիմ : Բայց ձեր այդ առատաբարութեան
համար ինձ չի վայելեր որ ձեզ ձեռնունայն
դարձնեմ : Ուստի քեզ 'ի վախարէն կուտամ մի
այնպիսի նուէր, որ ինձ համար եռապատիկ
աւելի կ'արժէ քան քո հորթ : Զայս ասելով 'ի
զարմացումն եւ 'ի մեծ ցաւ գիւղացւոյն, վե-
րայելեալ մեծ բողիք իրեն տուաւ :

Սերո աշխատեալ շէ վրէպէր դառնէ
Զայն « Իրանէ միայն » որ նախադին՝ կը բերէ :

18. ԿՍՂԱՄԻ .

Երկու արհեստաւոր աշակերտներ՝ Յովսէփ
եւ Յարութիւն մի օր բանջարի մշակութեան

պարտէզ զնային :

Տես , ասաց , Յովսէփ Յարութիւնին , « տես
ո՞րչափ մեծ են այս խոտերու գլուխներ » :

Ամենեւին , քսաւ , Յարութիւն , որ խիստ
պարծենկոտ էր , դուքս բնաւ մեծ չեն : Ես իմ
ճամբորդութեանս մէջ մի այնպէս խոտի գլուխ
տեսայ որ դիմայի քահանայի տունէն աւելի
մեծ էր :

Յովսէփ որ պղնձագործ էր , ասաց , « այդ
այնչափ մեծ չէ , ես մի անգամ պղնձագործին
հետ մի պղինձ շինեցի որ այս եկեղեցիէն աւելի
մեծ էր » :

« Ո՛հ , Աստուած իմ , աղաղակեց Յաբու-
թիւն , ի՞նչ բանի պէտք էր այդչափ մեծ պը-
ղինձ » : Յովսէփ պատասխանեց , « անոր համար
որ նորա մէջ խոտերու մեծ գլուխներ եփէին » :

Յարութիւն Յովսէփին քսածը զգալով , ա-
մուչեց , « գիտեմ ասաց իմ մեծ սուտը ծաղրե-
լու համար խօսեցար , ուրեմն թող ինձ խրատ
լինի » :

Եթէ մարդ տես խոտերու մեծութիւնը
Եւս չէ որ երբ ամառուի պիտի լինի :

*

*

*

19. ՍՈՒՆԿԵՐ

Փոքրիկ կատարինէն մայրը մի օր զինք

անտառ խրկեց սունկ ժողովելու : Կատարինէն
վերագարձին « մայր իմ , աղաղակեց , այս ան-
գամ խիստ գեղեցիկ սունկեր բերած եմ » : Այս
բոնելով կողովք բացաւ , « տես ինչպէս կարմիր
ու ծիրանի են , վրանին մարդարտի պէս ծածկո-
ւած : Կանաչագոյն տեսակներէն էլ ունիմ , ու
րոնցմէ դու վերջին անգամ բերիր : Անոնք ին-
ծի այնչափ գեղեցիկ չերեցան : Բայց որովհե-
տեւ ժողոված էի չուղեցի ձգել » :

« Ո՛վ միամիտ եւ տխուր աղայ » , աղաղա-
կեց մայրը զարհուրած , « այդ գեղեցիկ սուն-
կեր թէպէտեւ ծիրանի ու մարդարտագոյն , սա-
կայն թիւնաւոր ճանճատուններ են և ով որ ա-
նոնցմէ ուտէ կը մեռնի : Բայց միւս կանաչներ
զորո դու իրենց տգեղութեան պատճառաւ կը
անարգես՝ լաւագոյններն են » :

« Այսպէս է նաեւ , որդեա՛կ իմ , աշխարհի
փառաւորութիւնները , առաքինութիւն իւր հա-
մետ երեւոյթի պատճառաւ քիչ անգամ մար-
դոց ուշադրութիւն իւր վրայ կը դարձնէ , իսկ
պակասութիւնք փայլուն գոյներով կ' երևին և
յիմարը կը զարմայնան : Մեղքերն ևս մի հաճե-
լի երեւոյթ ունենալուն՝ մեզ սիրելի կը լինին ,
ասոր համար՝

« Զոյգ եղի՛ր , թեպէ՛ր մեղքեր մեղք հաճոյ՛ կը խոստանան »

« Բայց ի՛նչպէ՛ս թոյ՛ եմ նոյ՛ս որ գեղեցիկ կ' երևան » :

Գեղացիին մէկ ընկոյղի ծառի ստուերի տակ պառկած՝ մտաւայ պարտիւղի մէջ մշակուած դդմենի թուփը կը գիտէր . զարմանք, ասաց ինքնիրեն դուք շարժելով : « Այս ի՞նչ է՝ ես բնաւ չեմ հասնիր : Դդմենին՝ այն փոքրիկ եւ աննշան թուփը, այնպէս մեծ պտուղ տուել է, իսկ այս ահաւոր եւ փառաւոր ընկոյղներն միայն փոքր եւ աղքատ պտուղներ ունին : Եթէ աշխարհ ես ստեղծէի անտարակոյ ընկոյղի ծառը՝ մեծ, ոսկեգոյն եւ լարի ծանրութիւն ունեցող դդմենիքով պիտի զարդարէի, որ շատ փառաւոր եւ գեղեցիկ պիտի երևար » :

Գեղացին այսպէս մեծաբանած ժամանակ, ծառէն մի ընկոյղ նորա քթի վրայ ինկաւ եւ զայն արունեց : « Վա՛յ աղաղակեց գեղացին զարհուրած, ահա ի խրատ յիմար եւ անպատեն հասցրուաւ, քթիս մի հարուած (պնթրեկ) կերայ : Եթէ այս ընկոյղ դդու՞մ լինէր, ի՞նչ պիտի լինէր քթիս վիճակը, ո՞չ ապաքէն պիտի ջախջախուէր » :

Իմաստութեամբ և խիստ խորին խորհրդով

Սրեղնեց Աստուծոյ բոլոր աշխարհի բոլորին :

*

*

*

Ստակալի փոթորիկ անցնելէն յետոյ, հայր Հովիքարտոս իւր Սիմէօն որդւոյն հետ դաշադնաց տեսնելու համար թէ փոթորիկ ի՞նչ վնաս տուել է :

Ճանապարհի վրայ փոքրիկ Սիմէօն յանկարծ աղաղակեց, « տես, հայր իմ, տես, ինչպէս այն ամենամեծ և հաստ կաղնին ինկեր և գետին փռուեր է, իսկ առուակի քովի տկար Ռուսնին, որչափ զարմանք որ անվնաս ու կանգուն կը կենայ : Ես կը կարծէի թէ փոթորիկ ուռնին աւելի շուտ կը կոտորէ քան թէ կաղնին » :

Սիմէօնի այս խօսքին վրայ հայրն ասաց, « որդեակ իմ, այն հպարտ կաղնին որ ինքզինք ծաւելի կրնար պէտք է կոտորի, իսկ խոնարհ եւ դալար ուռնին սաստիկ փոթորիկին առաջ ինքզինք ծռիլ գիտէ անոր համար չը կոտորիր » :

Իմաստութեամբ ու մի անգամ չէ հմար

Խոնարհութեան և լաւագոյն հմտարեւ :

*

*

*

Անցեալ ժամանակներու մէջ մի օր երկու

Մերիտասարդներ՝ Մանուէլ և Պօղոս, դատաւորին ներկայացան :

Մանուէլ դատաւորին ասաց, « երեք տարի առաջ երբ ես ճամբորդութիւն կընէի, այս մարդուն, զոր իմ ամենահաւատարիմ բարեկամ կը ճանաչէի, պահ տուի պատուական քարերով զարդարուած մի թանկագին մատանի: Բայց այժմ կ'ուրանայ եւ զայն ինձ վերադարձնել չուզեր »:

Պօղոս ձեռք սրտին վրայ դնելով, « կ'երդնում, ասաց, պատուոյս վրայ որ նորա ասած մատանին առած չեմ: Իմ Մանուէլ բարեկամ կ'երեւի թէ ուշք կորսնցուցած է »:

Դատաւորը Մանուէլին հարցուց, « կրնա՞նք վկայ բերել որ դու անոր մատանի տուած ես »:

« Կը ցաւիմ, պատահականեց Մանուէլ, մէկը չի կար այն տեղ, բաց ի կաղնիի մեծ ծառէն, որուն տակ մենք խորովէ բաժնուեցանք »:

« Պատրաստ եմ երդնուել, կրկնեց Պօղոս, որ ինչպէս մատանին նոյնպէս եւ այն ծառը բնաւ տեսած չեմ »:

Դատաւոր Մանուէլին ասաց, « գնա՛, այն ծառէն ինձ մի ճիւղ բեր, կուգեմ զայն տեսնել: Իսկ դու Պօղոս այս տեղ կեցիր, մինչեւ որ նա վերադառնայ »:

Մանուէլ գնաց, մի քանի վայրկեանէ յետոյ՝ « ինչո՞ւ արդեօք Մանուէլ չեկաւ », հարցուց

դատաւոր, « Պօղոս, բաց միանգամ այդ պատուհան եւ տես թէ չ'ըլելիր »:

« Չէ տէր իմ, ասաց Պօղոս, նա այնպէս շուտ չի կրնար գալ, որովհետեւ այն ծառ այս գիւղէն մի ժամու ճամբայ հեռի է »:

« Ո՛վ անաստուած և խաբեբայ մարդ, դո՛ւ չեց դատաւոր, դուն ծառի համար երդում բրիր, այժմ՝ ինչպէս նորա հեռաւորութիւն գիտես, յայտնիէ ուրեմն որ ինչպէս ծառին նոյնպէս մատանւոյն վրայեօք տեղեկութիւն ունիս »:

Պօղոս պարտաւորեցաւ մատանին ետ տալ եւ այն ծառէն կախուիլ:

Մեծիւմէ շէքէ Երբ որ Լէնի և Երանդ
Արդէն Աստուծոյ գէղեւոր եւ Կրտսէ:

25 . ԱԳԱՐԱԿ՝

Աղքատ Նիկողայոսի տնակ, վայրի մացառներով շրջապատուած տեղ մի էր:

Հունձքի ժամանակ մի խիստ տաք օր, Նիկողայոս կաղնիի ստուերի տակ պառկած միջոյն մի գիւղացի ցորեան բարձած սայլով այնտեղէն կ'անցներ: Նիկողայոս խիստ նախաճոտ աչօք տոյն ցորենով լեցուն սայլին նայեցաւ և հազիւ գիւղացիին բարեկեց:

Գիւղացին սայլը դադարեցնելով Նիկողայոսին
ասաց, « բարեկամ, եթէ այդ մացառուս երկիր՝
որ քո սեփականութիւնէ, ամէն օր քո ծայլ
մարմնոյն հասակին չափ տեղ մշակես՝ մի տար-
ւոյ մէջ սայլիս վրայի ցորենէն աւելի պիտի
վաստկիս » :

Նիկողայոս այս խորհուրդին հետեւեցաւ,
իւր տան շրջապատի մացառներ հետզհետէ
քակելով մշակեց եւ քիչ միջոցէն այնպիսի
աղարակ մի ունեցաւ որ իւր ընտանիքով առա-
տու թեամբ կ'ապրէին :

Ծայրէ մոյն որ մշտ բաշտէն կը նեղու-
նէր Սէփարատէր մարդոսն հոգ, ըստ շէ պիտի :

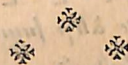

24. ՀՈՒՆՁԲ.

Մի գիւղացի իւր Գառնիկ անուն փոքրիկ
տղային հետ գալտ գնաց, տեսնելու համար
թէ հնձելու ժամանակ հասած է : « Տե՛ս, հայր
իմ, ասաց անփորձ պատանին, հասկերէն քա-
նիներ ի՞նչպէս իրենց գլուխ ուղիւ բռնած են
ինձ կերելի որ նոքա, ամէնէն ընտիրներ պի-
տի լինին . իսկ միւսներ՝ որոնք ծռած եւ գլուխ-
նին դէպի վար կախած են յայտնի է թէ ան-
պէտ վտիաներն են » :

Հայրը որդւոյ այս խօսքին վրայ մի քանի
հասկ կորզելով ասաց իրեն, « Որդե՛ս, այս
հասկերուն նայէ որոնք իրենց գլուխը հպար-
տօրէն ի վեր բռնած էին՝ ահա բոլորովին
փաշխայած եւ պարագ են : Իսկ անոնք որ խո-
նարհաբար գլուխն ծռել՝ գեղեցիկ ցորեննե-
րով լեցուն են » :

Իւր հետ մշտ վեր բռնող մարդ
Որ ժամանակ բարձր պիտի բաշտէ :

25. ՈՒՌՆ (ԿԼՈՒԼ).

Չեռնածուին մէկ քաղաքի իշխանէն խնդ-
րեց, որ իւր առաջ նման չը տեսնուած մի խաղ
ներկայացնէ : Չեռնածուն հրաման ընդունելն
յետոյ, խնդին աման մի լեցուն կակուղ կլուլ
ձեռքն առած սենեակ մտաւ եւ ներկայեց մի
ասեղ, որ ամէն անգամ կլուլներուն հետ վեր
ձգած ժամանակ կլուլներ անվրէպ ասղին ծայր
կը շարուէին :

Իշխանը զայն տեսնելով ասաց « բարեկամ,
յիրաւի իրատ մեծ աշխատութիւն կրած եւ չառ-
էլ ժամանակ կորսնցուցած ես այդ յաջողու-
թիւն ձեռք բերելու համար : Այժմ զքեզ դո-
րա համար սկստի վարձատրեմ » : Այս ասելով

Ժառայն գողեց և ծածուկ իրեն հետ խօսեցաւ :
Ծառայն խնդրն դուրս գնալով լեցուած պարկ
մի ուսին վրայ դրած ներս մտաւ : Չեռնածուն
տեսնելով զայն խիստ ապախացաւ , կարծելով
որ լեցուած պարկը ոսկի է :

Երբոր ծառայն տիրոջ հրամանին վրայ
պարկը բացաւ , նորա մէջ ուրիշ բան չբ
բայց միայն կլուէ : « Բարեկամ , ասաց իշխան ,
որովհետեւ ձեր խաղ մարդկութեան օգտակա
րութիւն չունի , հարկէ զձեզ անպէտ նիւթերով
վարձատրել : Արդէն ձեր խաղին համար դոքա
շատ պէտքեն , զի կրնան շուտով պակսել : Այս
ասելով կլուխներ Ծեռնածունն նուիրեց » :

Մէ աշխարհի որ ուսանի այն բաներ

Որ մարդկութեան բնաւ օգուտ չի բերեր :

26 . ՈՍՊԵՐ .

Հարուստ մարդ մի կար որ խիստ խնայո
ղութեամբ կ'ապրէր : Իւր կերակուրն էր միայն
սոսկ , որ ամէնէն առողջ եւ անդարար կը հա
մարէր :

Բայց որպէս զի անորմէ էլ շատ չուտէ , ոս
պեր կը համրէր և կուզէր միայն այնչափ ուտել
որ քաղցէն չը մեռնի :

Սակայն իւր այս ոսպ համրելու երեսէն
մեծ փառ կրեց , որովհետեւ մի օր երբ ոսպ
համրելու զբաղած էր և աստ անդ ցրուածներ
կը ժողվէր , ծառայն անդիէն մի քանի մախաղ
ցորեան գողացաւ :

Այս հարուստ խիստ աղքատ վիճակի մէջ
մեռաւ , իւր մահուան վերջի խօսքերն էին .

Թէ լաւ է զոր խորին մէջ խնայել

Եւ զի եւ նոյն նաեւ ի մեծ գործարէի :

27 . ԿՏՍԻ .

Հարուստ տիկնոջ մէկ ուղեց իւր արտին
մէջ ամենաքնտիր կանեփի մշակել : Մի կտաւա
վաճառ իրեն գալով ասաց « տիկին , քո արտի
կանեփի սերմերէն , որ շատ արդիւնաւոր չէ ,
պարկ մի լեցուն ինձի տուր , ես 'ի փոխարէն նոյն
չափ օտար երկրի լաւ սերմերէն բերեմ քեզ .
բայց դու պէտքէ որ մի ոսկի վրայ տաս » : Տի
կին այս փոխարինութեան մասին շատ գոհ էր :

Սակայն կտաւավաճառ մի նենգաւոր մարդ
լինելով կ'ուզէր զտիկին խաբել , մի ոսկի առ
նելով իւր սերմ կրկին իրեն վերադարցունել :

Ուստի աճաղարանօք սերմը բերաւ , տի
կին էլ ամենայն ուրախութեամբ քնդունեց եւ

շուտով պարպէլ տուաւ, այս միջոցին սերմի մէջ
փայլուն մի բան երեւեցաւ, տիկին հետաքր-
քիր լինելով տեսաւ որ իւր ոսկեայ մատանին
էր, զոր անցեալ աշուն սերմերու մէջ կորսնցու-
ցած էր :

«Դու մի խաբեբայ մարդ ես», ասաց տիկին,
կտաւաժաճառին դառնալով, «քո այս խաբէու-
թիւն ահա յատնի եղաւ, փոխանակ օտար սեր-
մի՝ իմ ունեցածք՝ ինձի ծախել ուղեցիր: Այժմ
ի պատիժ քո այս չարութեան մի ոսկի ստանա-
լու տեղ դուն պէտք է նոյն չափ վճարես ինձ»:

Այս ասելով զինք դատաւորին մատնեց
իւր պահանջն ստանալու, խաբեբան այնուհե-
տեւ իւր համարումը կորսնցնելով կտաւաժա-
ճառութիւնը այլ ևս չի կրցաւ շարունակել:

Խաբէութեան որով ժարեալ յետոյ լինե-
աւ Մէլու փոխանի շահու հարստութիւնը:

28 ՀԱՐՈՒՍՏ ԵՒ ԱՂՔԱՏ.

Հարուստ մարդուն մէկ կը բնակէր մի փա-
ռաւոր տան մէջ, ունէր շատ ծառաներ եւ մե-
ծագումար հարստութիւն: Բայց իւր գանձերը
պահպանելու հոգէն բոլոր գիշեր անկողնոյ մէջ
կը չարչարուէր և հանգիստ քնանալ չէր կրնար:

Սա մի աղքատ գրացի ունէր որ օրն ի բուն
կ'աշխատէր եւ երեկոյ իւր զաւակաց հետ կ'եր-
եներ, կը պարէր, կ'ուրախանար, գիշերն էլ
հանգիստ եւ անհոգ կը քնանար:

Հարուստը իւր գրացիի վիճակի վրայ նա-
խանձելով, մի գիշեր գաղտնի նորա տուն մտաւ
եւ մի քսակ ոսկի գրան ետեւէն կախելով տուն
դարձաւ: Աղքատը առաւօտեան դէմ քսակով
ոսկին տեսնելով ուրախութեամբ վերցուց եւ
գաղտնի տեղ մի պահեց: Այնուհետեւ սկսաւ
մտածման մէջ իյնալ թէ մի գուցէ ոսկին իւր
պահած տեղէն գողցուի, ասոր համար զայն
իւր անկողնոյ տակ թաղեց եւ հիւանդ եմ ա-
սելով պառկեցաւ: Ոսկին պահելու հոգէն աղ-
քատին երգն ու պարը դատրեցան եւ տան
ուրախութիւնը տխրութեան փոխուեցաւ: Մի
քանի օրէն յետոյ հարուստը աղքատին գնալով
առանձին յայտնեց թէ պահած ոսկին իւրն է և
թէ պէտքէ չուտով իրեն յանձնէ, ապա թէ ոչ
զինք կախել կուտայ: Դրացին զարհուրած ու-
կին չուտով հարուստին յանձնեց եւ սկսաւ ա-
ռաջուան պէս աշխատել, երգել, պարել եւ
գիշեր քաղցր ի բուն ննջել:

Հարուստի կէսն իշու հոգեւոր իւր ծածկու-
նաւ Աշխատութեան ճարտար երեւելի իւր լինել:

29. ԱԳԱՐԱԿԻ ԳԱՆՁ .

1—Մի հեռու աշխարհի մէջ մի օր երկու գիւղացիներ դատաւորին ներկայացան :

Գիւղացիներէն մին ասաց դատաւորին, « ես իմ այս գրացիէն մի կտոր արտ գնեցի, զայն մշակելու ժամանակ նորա մէջ մի գանձ գտայ, զոր ինձ պահել մեղք կը համարիմ, որովհետեւ ես միայն հողք գնած եմ, նորա գանձի վրայ իրաւունք չունիմ » :

Ասոր հակառակ միւս գիւղացին կը պնդէր թէ ինքն էլ իրաւունք չունի զայն առնելու, « որովհետեւ գանձը պահող ես չեմ, կասէր, ուստի չեմ կրնար տէր լինիլ : Ասորմէ 'ի զառ իմ արտը իւր մէջի ամէն եղածներով ծախեցի, նորա մէջէն ոչ մի բան ինձի վերապահած չեմ : Որոշէ՛ այժմ, ո՛վ իմաստուն դատաւոր, ասաց գիւղացին, թէ գանձը որի՞ն կը վերաբերի » :

« Ես լսած եմ, ասաց դատաւոր, թէ մէկիդ արու զաւակը միւսի դստեր հետ ամուսնանալ կուզէ, տուէ՛ք ուրեմն այդ գանձը՝ իբր օժիտ Ձեր զաւակայ » :

Բարեւիրտ եւ համեստ գիւղացիներ զայն կատերելու խոստացան եւ զոհ սրտով իրենց տուն գնացին :

Պատեայ զգացում, կենդանւոր

Մէջ ԲՈՒՆ ԿԵՆԷ ԱՊՈՒՄԻ Ե՝ ԲՈՒՄ :

2—Մի օտարական որ այս դատաստանին ներկայ էր, խիստ զարմանալով ասաց, « եթէ մեր երկիր լինէր խնդիր բոլորովին ուրիշ կերպարանք կ'առնոյր : Գնողը պէտք էր գանձը ծածկէր եւ միւսին բան մի չը տար : Եթէ վաճառողը իմանալով բողոքելու եղէր, յայնժամ նորա դատաստան աւելի շատ պիտի արժէր քան բոլոր գանձը » :

Դատաւորն այս խօսքին վրայ զարմացած հարցուց իրեն, « արդեօք ձեր երկիր Արեգակ կը ծագի՞ » , « Ի՞նչպէս չէ » պատասխանեց օտարական, — « կ'անձրեւէ » , շարունակեց դատաւոր : — « Անշուշտ » , պատասխանեց նա : — « Այդ բան յիշաւի զարմանալի է » ասաց դատաւոր եւ յարեց՝ « կա՞յ արդեօք ձեր երկիրն էլ կով եւ ոչխար » — « Խիստ շատ » պատասխանեց օտարականը :

« Ապա ուրեմն, ասաց դատաւոր, Ամենաբարին Աստուած անտարակոյս այդ անմեղ կենդանեաց համար ձեր երկրին Արեւ եւ անձրեւ կուտայ, ապա թէ ոչ դուք արժանի չէք » :

ԶԵ ԼԵՒԷ ԲՈՒՄ, ԵՐԵՆԿԻՆԻՆ Ե՛Ն ԵՐԷՐ
ՈՒՐ ԼԵՒԷ ԲՈՒՄ Ե՛Ն Ե՛Ն Ե՛Ն ԲՈՒՄ ԲՈՒՄ Ե՛Ն :

Մարկոս կը բնակէր մի գեղեցիկ տան մէջ որոյ չորջ կային մի մեծ մարգագետին և բաղմաթիւ պտղատու ծառեր լի պտուղներով : Սորա մօտ կար մի աղքատ դրացիի մարգագետին որոյ մի ծայր իւր մարգագետնոյ մէջ մտած էր : Անխիղճ Մարկոս կուղէր դրացիի այս մասը իւր ունեցածի հետ խառնել : Այս խորհրդով մի գիշեր երկու կալուածոց սահմանը որոշող քարը գաղտնի գրացիի մարգագետնոյ մէջ մղեց՝ բաւական տեղ :

Քիչ ժամանակէն յետոյ, մի օր երբ Մարկոս սանդուխով ծառի վրայ ելած էր՝ յանկարծ սանդուխէն դէպի ետեւ գառնալով վար ինկաւ եւ վերայիշեալ սահմանաքարին պատահելով ծոծրակը ջախջախեցաւ :

Եթէ Մարկոս սահմանաքար իւր տեղէն չի փոխեր, անտարակոյս անորմէ հեռու կախող գետնի վրայ իյնալով այնչափ չք ցրտի վնասուէր :

Ասոր համար առակ եղաւ :

«Թեպէտ Մարկոս Կարող չէր լինել հասնել հայ Կարն վերջին իրեն ծոծրակը Լուսնից» :

Պարտիզպանին մէկ իւր տան մէջ անկեց բարունակ որ տան բոլոր պատեր կանաչ տերեւներով կը ծածկէր, եւ պատուական խաղող կուտար : Իւր դրացիի սորա վրայ նախանձեւով մի գիշեր գաղտնի բարունակի գեղեցիկ ուռերը կարտեց :

Երբոր առաւօտ եղաւ պարտիզպան բարունակը տեսնելով խիստ տխրեցաւ, որովհետեւ մինչեւ այն ժամանակ դեռ չէին գիտեր թէ որթին կըտրուին օգտակար է :

« Ես կը պարտաւորվալ, ասաց պարտիզպան, ինչպէս որ բարունակն էլ իւր կտրուելուն վրայ կ'երևի թէ կուլայ » :

Սակայն նոյն տարուան մէջ տեսաւ որ բարունակ ամէն տարիներէն աւելի առատ և բնաւ իր խաղող տուաւ : Այս դէպքէն պարտիզպան օգուտ քաղելով՝ սկսեց ամէն տարի բարունակի ճիւղեր կտրուել, որ առատ պտուղ տայ :

Ինչ բանով որ Թեր Բնաւին Բն Գնաւ

Նոյն բանն Ասորոս Բն Գնաւ Բն Գնաւ

Մի ծերունի մահուանէն առաջ իւր երեք

որդւոց տեսց : « Իմ սիրելի՛ զաւակներս , ես
ձեզի ուրիշ ժառանգութիւն չեմ թողուր՝ բայց
միայն այս խրճիթ եւ խաղողի այգին : Վերջինի
մէջ ես մի գանձ թաղած եմ , փորեցէք եւ պիտի
գտնաք զայն » :

Հօր մեռնելէն յետոյ որդիներ մեծ յուսով
բոլոր այգին փորեցին բայց ոչ մի բան չը գը-
տան : Եւ որովհետեւ այգին մինչեւ այն ժա-
մանակ այնպէս լաւ փորուած չէր , նոյն տարու-
ւան մէջ առատ խաղող տուաւ :

Որդիներ ուրախութեամբ ասացին , « այս է
ուրեմն մեր բարի հօր մեզի թողած գանձը » , եւ
մեծ տառերով այգիի դրան վրայ գրեցին թէ՛

Ճշմարիտ գտնի՝ Ժողովոյն համար

Աշխարհիւն է Ռայն :

*

*

*

33 . ԵՐԳՈՂ ԹՈՉՈՒՆ .

Փոքր եւ գեղեցիկ գեղ մի կար , պտղա-
տու ծառերով շրջապատուած : Այս ծառերը
գարնան ժամանակ գոյնզգոյն ծաղիկներով մի
զմայլելի տեսարան կ'ընծայէին : Իրենց ոստե-
լուն ինչպէս նաեւ շրջապատի ցանկերուն վրայ
կ'երգէին եւ կ'ոտտօտէին բազմաթիւ թռչ-
ունքներ :

չուններ : Իսկ աշնան ժամանակ ծառերու բոլոր
ճիւղեր զանազան եւ գեղեցիկ պտուղներով կը
լեցուէին :

Մի քանի չար տղաքներ՝ սկսեցին ծառաս-
տանի թռչնոց բոյներ քակել , այնպէս որ թռչ-
նուններ հետզհետէ այն տեղէն հեռացան :
Գարնան գեղեցիկ օրերու մէջ այլ եւս թռչնոց
սիրուն երգեր չէր լսուեր , բոլոր անտառը խոր
լռութիւն տիրեց .

Այնուհետեւ այն ֆնասակար թռչուններ ,
որոնք երգողներու ձայնէն կը հալածուէին ,
սկսեցին ծառաստանը յաճախել եւ ծառերու
պտուղներ ֆնասել : Ասոր վրայ ծառերը ձմրան
պէս բալորովին մերկացան . այն չարածճի տղայք ,
որոնք յաճախ խիստ առատ կերպով եւ ձրի
պտուղներ կուտէին , իսպառ զրկուեցան եւ մի
ինձորի կարօտ մնացին :

Բնութեան բարիք՝ Աստուծոյ օրհնութիւնն էր

Եւ ոչ թէ զայն ի դարձ օրհնէին :

*

*

*

34 . ԴԵՂՁԱՆԻԿ ԹՈՉՈՒՆ .

Փոքրիկն Մարիամ միանգամ իւր մօրն
աղաչեց որ իրեն համար մի գեղձանիկ թռչուն

գնէ : « Շատ լաւ ասաց մայրը, այս պայմանաւ
որ միշտ խեղօք, աշխատասէր և հնազանդ լինիս » :

Մի օր երբ Մարիամ դպրոցէն տուն դարձաւ մայրն ասաց իրեն : « Մի քանի վարկեան
ես դռերս պիտի գնամ : Այս դրասեղանի վրայի
նոր եւ փոքրիկ արկղը չի բանաս, մինչեւ որ
վերադառնամ : Եթէ պատուէրս պահես 'ի դարձին
քեզ հետ մեծ ուրախութիւն պիտի ընենք » :

Հազիւ թէ մայրը դռնէն հեռացած էր,
անհամբեր Մարիամ արկղը շուտ վեր վերցուց,
« վա՛յ ո՛րչափ թեթեւէ ասաց, կախարիչի վրայ
էլ փոքրիկ ծակեր կան, ի՞նչ պիտի լինի
արդեօք սորա մէջ, մայրս արդէն չի տեսներ, ես
կրնամ տունն ինչ բանալ զայն » : Այս տեսելով կա-
խարիչ վեր առաւ — Յանկարծ տեսաւ որ մէ-
ջէն մի գեղին եւ ամենագեղեցիկ թռչուն
դուրս թռաւ եւ սկսեց կրկնաւով սենեակի
մէջ թռչալի :

Մարիամ ուզեց թռչնիկը բռնել և շուտով
արկղին մէջ դնել, որպէս զի մայր չի տեսնէ :
Երբ շնչասպառ, աչքերը լարած ձեռներ էլ
տարածած թռչնիկը բռնելու կը ջանար՝ մայրը
ներս մտաւ, « Անհազանդ եւ անհանրեր աղ-
ջիկ » ասաց իրեն, « այդ գեղեցիկ թռչունը քեզ
պիտի ընծայէի, բայց ուզեցի որ անախտ քո
հնազանդութիւն փորձեմ և տեսնեմ թէ արժա-

նի՞ ես այդ ընծային : Այժմ պէտք է որ թռչ-
նիկը իւր տիրոջ վերադարձնեմ :

Բարե ողորմ երես պարտեր և ճանաչ
Թեղեք ձեռք ափն անհոմ և Լենին Դերկոյ :

ՅՏ ԽՕՍՈՂ, ԹՈՉՈՒՆ .

Մի ծերունի որսորդ իւր սենեկի մէջ խօ-
սող փոքրիկ թռչուն մի ունէր, որուն մի քա-
նի բառ արտասանել վարժեցուցած էր : Օրինա-
կի համար՝ եթէ որսորդ ձայներ իրեն « ուր ես
թռչնիկ » կը պատասխանէր « հոս եմ » :

Դրացիի փոքրիկ կարողոս այս թռչնոյն վրայ
չափազանց կ'ուրախանար եւ յաճախ տեսնելու
կ'երթար : Մի օր երբ ծերունի որսորդ բացա-
կայ էր՝ կարողոս շուտով թռչունը բռնեց եւ
գրպան դնելով՝ ուզեց անէն հեռանալ :

Հազիւ թէ տան դուռը հասած էր, որ-
սորդը ներս մտաւ և ուզեց թռչունը խօսեցնե-
լով կարողոսը ուրախացնել : « Ո՛ւր ես թռչնիկ »
ձայնեց ծերունին, թռչուն որ տղայի գրպանին
մէջ կը նեղուէր, բոլոր ձայնով աղաղակեց
« հոս եմ » :

Թե Գողթնեան Գարաբ Լենին
Մաթիկ Դժուար և Երջուին :

Մի աշխատասէր տանտիրիկին ամէն առաւօտ
տան աքաղաղը խօսելուն պէս իւր երկու սպա-
սուհիք աշխատեւել կը հանէր։ Սպասուհիք
աքաղաղին վրայ խիստ զայրացեր էին և մի օր
յաջողեցան զայն կորսնցնել, որ երկար և հան-
գիստ քնանալ կարողանան։

Բայց ծերունի տանտիրիկին սպասուհիք ար-
թնացելու ժամանակը կորսնցնելով՝ սկսեց ժա-
մանակէ դուրս մինչեւ իսկ կէս գիշեր զանոնք
վեր հանել։

Փորին ցոյժ ինչ և հաճեցնէ՜

Աւելի յետ վեր կը կրէ՜

Մի աղքատ որբեւայրի, իւր ունեցած մէկ
հաւէն ամէն օր մի հաւկիթ առնելուն գոհ չը
լինելով սկսեց հաւը պարարել որ օրական եր-
կու մինչ երեք հաւկիթ ունենայ։ Բայց յուսա-
յաժին հակառակ հաւը չափազանց կերակուր-
անքէն պարարտանալով այլ եւս ձու չ'ածեց։

Թէ քորին յէլ քոհ չի կրէ՜

Մեծերն եւ կը շինեն՜

Անգուլթ աղայ մի կար որ երբ թռչնոյ մի
բոյն գտնէր, շուտով նորա մէջէն ձագերը հա-
նելով կը կուրացնէր։ Իւր մայրը կը յանդիմա-
նէր զինք « անաստուած աղայ, կ'ասէր, գիտ-
ցիր որ եթէ խրատիս չի լսես Աստուած զքեզ
պիտի պատժէ »։ Բայց այս չար աղան մօր խը-
րատին չէր լսեր, այլ գաղտնի կը ծաղրէր զինք
եւ օրէ օր իւր չարութեան մէջ աւելի անգուլթ
կը դառնար։

Մի կիւրակէ փոխանակ եկեղեցի երթալու,
անտառը գնաց, թռչնոյ բոյն փնտռելու։ Ան-
տառի մեծ կաղնիին վրայ թռչնոյ մի մեծ
բոյն առնելով՝ անմիջապէս ծառին վրայ ելաւ
եւ ձագերէն մին վար ձգեց։ Երբ միւսն եւս
բռնել կ'ուզէր, յանկարծ ձագերի ծնողք՝ որ
պատառող թռչուններ էին, վրայ հասան եւ
իրենց սուր կառույցներով նորա աչքերը փորեցին։

Աստուած եւ ծնողք արհամարհող օր
պաշտօնէն իւր քաշուի՜

Անորաւորն արհաւիրէ ինչ ինչ։

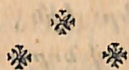
Գառալար մի օր դրացիի պարտէզ շրջելու
ժամանակ վաղ գիւ թուի տեսնելով անոնցմէ մին

քաղեց « ես այժմ այս վարդ պիտի հոտոտամ ասաց » : երբ իւր փոքրիկ քիթը կարօտով կէս բացուած վարդի կոկոնի մէջ դրած էր , յանկարծ սաստիկ ցաւ զգաց : Վարդի կոկոնի մէջ մեղու կայր ծածկուած որ ծաղկին հետ նորա ձեռքին մէջ ճզմուելով քիթը խայթեց :

Գասպար՝ որ խիստ զայրացկոտ էր , երկու ձեռք լեցուն հող և տիղմ առնելով , վրէժին դուրսեամբ դէպի մեղուանոց ձգեց : Ասոր վրայ մեղուներ՝ մեծ բազմութեամբ նորա վրայ լեցուելով հարկւր տեղէ աւելի խայթեցին :

Գասպարը մերձ ի մահ հիւանդացաւ և հազիւ իւր կեանքը ազատեց :

Թէ ի շարեաց հաճե՞րո՞ւնէ՞մք չի որոնէ
Նորա խիստ հաճե՞ր լաւէ՞ և չէ :

40 . ՃԱՆՃ ԵՒ ՕՍՐԴ .

Մի երկոսասորդ իշխան , ամէն անգամ երբ մի ճանճ կամ սարդ տեսներ , « Աստուած ասոնք ինչո՞ւ համար ստեղծած է , կ'ասէր . ասոնք մարդոց օգտակարութիւն մի չունին , եթէ կարողանայի աշխարհէն իսպառ կը ջնջէի զանոնք :

Միանգամ այս իշխանը պատերազմի մէջ թշնամոյն երեսէն փախչելու պարտաւորեցաւ , երեկոյեան դէմ երբ հոգնած և շնչասպառ անտառի մի ծառի տակ ինկած կը քնանար , մի թշնամի զինուոր զինք տեսնելով սուրը մերկացուց և վրայ վազեց որպէս զի սպաննէ : այս վայրկենին մի ճանճ նորա երեսի վրայ նստելով այնպէս խայթեց որ իշխանը արթնցաւ , աչքը բացեց և թշնամին տեսնելով՝ վեր ելաւ սուրը մերկացուց և յաջողեցաւ զայն իրմէ հալածել :

Յետոյ՝ ապահովութեան համար անտառի խոր այրի մէջ քաշուեցաւ : Սոյն գիշեր մի սարդը ոտտայն ձգելով այրի դուռը ծածկեց : Երբոր առաւօտ եղաւ , երկու թշնամի զինուորներ որ զինք փնտռելու ելած էին , այրի դուռը եկան . « տես գոչեց մին՝ մեր թշնամին այս այրի մէջ պիտի լինի » — « չէ , ասաց միւսը , եթէ այդ տեղ լինէր ներս մտած ժամանակ սարդի ոտտայն կը պատառէր » : Իշխանը թշնամի զինուորաց այս խօսքերը դողալով կը լսէր :

Երբոր զինուորները հեռացան , իշխանը ծունկի վրայ ինկաւ , ձեռներ տարածեց և լալով « Աստուած իմ աղաղակեց , որչափ շնորհակալ եմ քեզմէ , որ երէկ մի ճանճի , այսօր էլ սարդի միջոցաւ կեանքս ինձի շնորհեցիր : Այժմ կը

ճանաչեմ թէ ո՞րչափ բարի, ո՞րչափ կարեւոր
են քո բոլոր արարածներ :

Ամենայն իր յայտ աշխարհի
է կարեւոր եւ դերանի :

41 . ՄԵԾ ԶՈՒԿ .

Պատուութեան դէմ ձկնորսին մէկ իւր նաւակը
ծովին վրայ ձգելով ձուկ որսալու ելաւ : Բայց
բոլոր օր աշխատելէն յետոյ ոչ մի ձուկ չի կըր-
ցաւ բռնել :

Երեկոյեան դէմ երբ ՚ի տուն կը գառնար,
տառայ ինքն իրեն : Այսօր ձուկ չը բռնելուս
պատճառը այն է որ առաւօտեան դէմ գործիս
յաջողութեան համար աղօթելու ծուլացայ :

Եւ յիրաւի երկրորդ անգամին երբ աղօթե-
լով գործի սկսեց, մի մեծ ձուկ որ ուրիշներէն
կը հալածուէր, ինքզինք ջուրէն դուրս ձգե-
լով նաւակին մէջ ինկաւ եւ որսորդի ոտքին
առաջ ծիփփալով մեռաւ :

Ոչխարութիւն յայնժամ մայն կը յաջողէ
երբ Աստուծոյ օրհնութեանն էլ հետ լինի :

42 . ՇԱՆ ՀԱՌԱՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ .

Թագաւորին մէկ ճանապարհին հանդիպեցաւ
մի շան, որ մի սպանած մարդու մօտ նստեր
մարմինը կը պահպանէր : Թագաւորը հետաքը-
քիր լինելով իմացաւ որ այդ շունը երեք օր ա-
ռանց կերակուրի մնացեր եւ սպանուած մարմի-
նէն չի հեռանար : Հրամայեց որ մեռեալը թա-
ղեն, շունն էլ կերակրելով հետերնին բերեն :
Մի քանի օրէն յետոյ թագաւորը զօրահանդէս
ընելով հրապարակի վրայ նստեցաւ : Բոլոր զօր-
քեր զոյգ զոյգ իւր առջևէն անցնելով հրապա-
րակ ելան : Այնտեղ էր նաեւ շունը որ իսկզբան
լուռ եւ հանդարտ էր, բայց երբ իւր տիրոջ
սպանողը զօրաց մէջ տեսաւ, վազեց եւ կատաղ-
աբար հաչեց նոցա վրայ, մի կողմէն դէպի ներ-
կայ եղող բազմութիւն եւ դէպի թագաւորը նա-
յելով : Այս զարմանալի յայտնութեան վրայ
ամէնքը հիացան . չարագործներ պարտաւորե-
ցան յանցանքնին խոստովանել եւ արժանի եղած
պատիժը կրել :

Չարագործներ որպէս ճարտար էլ լինե-
ն : Զորքէլ մի օր յանկարծ յայտնի կը լինի :

43 . ՓՈՔՐԻԿ ՇՈՒՆ .

Օրերդ վաղենիկ մի օր երբ առուակին

եզերք շրջելու գնացած էր, մի քանի չար աղայոց պատահեցաւ որոնք մի փոքր շուն ջուրի մէջ ձգած խեղդել կ'ուզէին: Վաղենիկ խեղճ կենդանւոյն վրայ գլխաւոր անոնցմէ աւազառեց եւ իրեն հետ տուն բերաւ:

Շնիկը շուտով քնտանացաւ՝ և սկսեց ամէն տեղ տիրոջ ետեւէն երթալ: Մի երեկոյ երբ օրիորդ քնանալու համար ննջարան գնաց, շնիկը սկսեց կատաղի կերպով հաչել եւ դէպի մահճակալի տակ վազել: Վաղենիկ շուտով ճրագ վառեց եւ հետաքրքրութեամբ մահճակալի տակ նայելով մի սոսկալի մարդ տեսաւ եւ սարսափած բոլոր զօրութեամբ « օգնութիւն » աղաղակեց: Անմիջապէս տան մէջի մարդիկ այնտեղ վաղեցին եւ աւազակը բռնելով դատաւորին տարան:

Հարցաքննութեան մէջ պարտաւորեցաւ խոստովանել թէ ինքը փողոցի աւազակ էր եւ թէ կուզէր օրիորդը խողտողելով տան հարստութիւնը գողանալ:

Վաղենիկ իւր բաղդաւոր ազատութեան համար Աստուծոյն շնորհակալ լինելով կ'ասէր, « ո՛վ կը կարծէր թէ այս խեղճ կենդանին՝ որուն ազատարար եղայ, այն էլ իմ կեանքը պիտի ազատէր:

Թէ կենդանեաց գութն եւ խնամք ցըցեն
Եւրոպայի օրմ Աստուծոյն կ'ընդունեն:

Մի աղքատ որբեւայրի, Մարգարիտ անուն, մի երեկոյ իւր տան դուռը նստած ճախարակ կը մանէր: Դրացիի հաւը հեռուէն հետզհետէ իրեն մօտենալով քովի բաց դռնէն ներս մտաւ: Մարգարիտը տեսնելով զայն խոկոյն վեր ելաւ, դուռը դոցեց եւ հաւը բռնելով տան վերնահարկ տարաւ: « Այս տեղը կը պահեմ այս հաւը, ասաց ինքն իրեն, կը կերակրեմ և թող ամէն օր ինձ համար հաւկիթ ածէ:

Յերաւի երկրորդ օրը հաւը մի հաւկիթ ածեց, բայց այնպէս մեծ աղաղակ (կրկնոց) հանաւ որ ամէն տեղ կը լսուէր: Մարգարիտը վերնայարկ վազելով ուզեց հաւը լռեցնել բայց չ'ուր: Դրացին իմանալով զայրացած այնտեղ եկաւ եւ հաւը կրկին իւր տուն փոխադրեց: Այս դրացին հարուստ լինելով ամէն ժամանակ Մարգարիտին կ'օգնէր, իրեն ալ իւր իւղ եւ հաւկիթ կուտար, բայց այնուհետեւ դատրեցուց իւր գլխութեան անարժան համարելով զայն:

Այս եղաւ Մարգարիտի գողութեան արդիւնքը, որուն համար խիստ զղջալով անդատար կ'ասէր՝

Անարդար խոստի ին պահել ուզեմ
Արդարեւ անգամ ին շէնք ցեւ:

1—Մի երիտասարդ հովիւ որ իւր ոչխարներ լեռներու վրայ կ'արածէր, մի օր ապառաժի վրայ վայրի ծառի ստուերի տակ նստած քնացաւ :

Քունին մէջ, ինչպէս որ բնական է, գլուխը առջև ծռած՝ երբ արթննար վեր կը վերցնէր, քնացած ժամանակ վար կը թողուր : Ոչխարի խոյն, որ իրմէ քիչ հեռու կ'արածէր, քնացող հովիւի գլխոյ շարժիլը տեսնելով՝ կարծեց թէ հովիւը իւր հետ գլխով կռուիլ կ'ուզէ : Ուստի իսկոյն պատրաստուեցաւ, սառնալից դիրք մի բռնեց, ուղիղ վազելու համար մի քանի քայլ գէպի ետեւ քաշուեցաւ, յետոյ խիստ արագութեամբ վազելով հովիւի ճակատին զարկաւ : Քնացողը այս յանկարծակի եւ ուժգին հարուածէն արթննալով՝ սաստիկ զայրացաւ, վեր ելնելով խոյք բռնեց և ապառաժի քովի խոր անդունդի մէջ ձգեց :

Ոչխարներ՝ որ հարիւրէն աւելի էին երբ զայս տեսան բոլորն էլ անմիջապէս խոյի ետեւէն անդունդը ձգուելով ապառաժներու վրայ շտիշխտուեցան :

Հովիւը զայս տեսնելով՝ սաստիկ ցաւէն գլխի մազերը փետտեց եւ կ'աղաղակէր՝

Վա՛յ է ահա՛ որ եւր շարժի չէ դռեր
Գլին կը բերէ հարե-բար շարժներ :

2—Ոչխարաց հօտի այս դժբաղդ եղելու թիւնը ամէն տեղ տարածեցաւ : Մի ծերունի հովիւ, որ խելացի եւ արդարասէր էր, այս դէպքէն մեծ օգուտ քաղեց :

Մի օր երբ իւր զաւակներ տարեկան պարահանդիսի մէջ պարելու համար քաղաք պիտի երթային, որդեակ իմ ասաց « այդ մտադրութիւնը ոչինչ է, պարահանդէսը մարդուն վրայ սովորաբար չար տպաւորութիւն կընէ, եւ ձեզի անմեղ և բարի մեծցուցած եմ, դուք այնտեղ անվայել բաներ տեսնելով կընաք աւրուիլ » . աղաքներ պատասխանեցին « չէ՞ որ այնտեղ ուրիշներ էլ կ'երթան » :

« Ճշմարիտ է, ասաց հայր : այնտեղ շատեր կ'երթան, բայց նոքա իրենց առողջութիւն կեանք, պատիւ եւ անմեղութիւն կը կորսնցունեն, կ'ուզէ՞ք ուրեմն դուք էլ անոնց հետեւիլ զոռշտացէ՞ք որ ոչխարներու պէս չլինիք, յայտնի է ձեզ թէ ինչպէս երբ անոնցմէ մին անգունդ ինկաւ ամէնքը ետեւէն ձգուեցան, ասոր համար իսկ զանոնք յիմար կենդանի կ'անուանենք : Այսպէս եւ նաեւ շատ մարդիկ երբ մէկը թէպէտ եղծման մէջ էլ լինի կը հետեւին անոր և ցոյց կ'ուտան յիբաւի թէ իրենք յիմար ոչխարներու կը նմանին » :

Երբեք մի մարդ ինչպէս զայն զիջել չէ
Նորա շարժի հետեւել բնա՛հարէ չէ :

Մի գիւղացւոյ գեղեցիկ ձին գիշեր իւր ձիւնոցէն գողցուեցաւ : Մի ուրիշ ձի գնելու համար-գիւղացին տասն եւ հինգ ժամ հեռու ձիավաճառանոց գնաց, բայց ո՛րչափ զարմացաւ երբ այնտեղի ձիերու մէջ իւր գողցուած ձին էլ տեսաւ : « Այս ձին իմն է, աղաղակեց գիւղացին, ձիու սանձէն բռնելով, այս երեք օր կը լինի որ սա ինձմէ գողցուած է » :

Այն մարդը՝ որ ձին ծախելու բերած էր, շատ քաղաքավարութեամբ ասաց իրեն « բարեկամ, դուք ասոր վրայ իրաւունք չունիք, ես արդէն մի տարի է որ այս ձին գնած եմ, սա ձեր չէ, բարց կարելի է որ ձերինին հետ նմանութիւն ունենայ » :

Գիւղացին անմիջապէս իւր երկու ձեռքերով ձիու աչքերը գոցեց և ասաց « շատ աղէկ, եթէ դու մի տարի է որ այս ձին ունիս, ասա՛ ինձ, սորա ո՛ր աչք կոյր է » :

Այն մարդ որ ձին յիշաւի գողցած՝ սակայն լաւ գիտած չէր, այս հարցման վրայ շուարեցաւ, բայց որովհետեւ պատասխան տալ պէտք էր՝ ասաց « ձախ աչքն է կոյր » « ճշմարիտ չըսիր, գոչեց գիւղացին, ձիու ձախ աչք ամենեւեւ կոյր չէ » վա՛յ աղաղակեց գող « ես սխալեցայ ձիւ աչքն է կոյր » :

Այս միջոցին ձիու երկու աչքերը բացաւ և աղաղակեց « ահա յայտնի է որ դու գող եւ խաբեբայ մարդ ես, թող ամէն ոք տեսնէ թէ ձիու ոչ մի աչք կոյր չէ, ես անոր համար հարցուցի որ քո գողութիւն յայտնի լինի » :

Բազմութիւն որ սոցա շուրջը կեցած էին, բարձրաձայն ծիծաղեցան եւ ծափահարելով աղաղակեցին « բռնուեցա՛ւ բռնուեցա՛ւ » :

Ասոր վրայ գողը պարտաւորեցաւ ձին ետ տալ եւ արժանի եղած պատիժը կրել :

Թէպէտ մի գող որովհետեւ եւ լինի
Իւր գողութիւնն մի հնարով իւր յայտնի :

Մի ծերունի հայր իւր զաւակաց հետ սովորութեան և կրթութեան վրայ խօսած ժամանակ, հետեւեալ զարմանալի պատմութիւնն քրաւ : Մարդուն մէկ մի մեծ եղն առջև ձգած հրապարակներու վրայ կը շրջէր : Երբ իւր շուրջ մարդոց բազմութիւն տեսնէր խկոյն եղն իւր ուսին վրայ առած կը քալէր բաւական տեղ : Այս արհեստով նա շատ ստակ վաստակեցաւ : Միանգամ հարցուցին՝ թէ ի՞նչպէս այն զարմանալի ուժեղութեան հասած էր՝ մարդը

պատասխանեց « երբ այս եղն դեռ վտարիկ հորթ էր, ես իմ տանն մէջ ամէն օր մի ժամ ուսիս վրայ առած կը շրջէի: Քանի որ հորթ մեծնար եւ ծանրանար իմ՝ այժմ էլ նորա հետ կ'աւելնար, այս կերպով եղան ծանրութիւն ու նեցող բեռներ այժմ՝ առանց գծուարութեան կը կրեմ »:

Այսպէս է նաեւ կրթութիւնն էլ, ասաց հայր, որ թէպէտ հնարուած կամ ճշմարիտ լինի, մեզ կը յիշեցնէ միշտ նախնեաց այն առած թէ՝

Կրթութիւններ չեն այժմ կոտորած մարդերու
եւ յաջողակ կ'ընեն ասին բաներու »:

48. ԷՇ

Պարտիզպանին մէկ քաղաքի շտաբով հասնելէն զնացած ժամանակ իւր էջը բանջարներով այնպէս բեռնաւորեց որ խեղճ կենդանիին միայն գլուխը կ'երեւար:

Ճանքան որովհետեւ ուռենիներու մէջէն կ'անցնէր, պարտիզպան բանջարներ կապելու համար մի քանի ճիւղեր կտրեց. « ասոնք խիստ թեթեւ են, էշու բեռան ծանրութիւն չեն

տար », ասելով վրան դրաւ: Մի քիչ յառաջ երթալով կաղնի ծառերու հասաւ, մի քանի երկայն եւ դաւար ճիւղեր էլ այս ծառերէն կտրեց: « Ասոնք այնպէս թեթեւ են որ էշը հազիւ թէ կ'զգայ » ասելով անոնք էլ բեռան վրան դրաւ:

Երբոր արեգակը բարձրացաւ եւ հետզհետէ տաքնալ սկսեց, պարտիզպանը իւր կանաչ վերարկուն հանելով բեռան վրայ ձգեց: « Գընացած տեղերնիս շատ հեռու չէ, ասաց, վերարկուն՝ զոր ես իմ ճկոյթ մատովս կը վերցնեմ չի կրնար էշը նստեցնել »:

Հողիւ թէ այս խօսքը ըսած էր, էշը մի քարի վրայ բերանով գետին ինկաւ եւ բեռան ծանրութենէն այլ եւս չը կրցաւ ելնել:

Պարտիզպան ասոր վրայ շփոթած ու ցաւած բարձրաձայն կ'ասէր: « Ախ հիմայ կը տեսնեմ թէ ինչ փնտս կրեցի, միթէ պէտքէ՞ անասնոց վրայ այն չափ անխղճօրէն բեռ դնելը

Մի անգամ կտրեց անգամ կը քսուի նոր

Ով որ արեւն չէ բեռնել իւր էշի »:

49. ԶՈՒԻ.

Մի անգամ երկու գող մի ջրի գողնալով անտառը տարան եւ այնտեղ սկսեցին խորհիլ

Թէ ջորին ի՞նչ գնով ծախեն եւ թէ նորա գնէն իւրաքանչիւրը ո՞րչափ պիտի ստանայ : Գողերը այս խորհուրդին մէջ չբճամաձայնելով սկսեցին ազադակաւ իրար հետ կռուիլ եւ զիրար ծեծել :

Այս միջոցին մի ուրիշ գող գալով ջորին քակեց եւ հեծնալով այն տեղէն հեռացաւ : Կռուող գողեր այս այն ժամանակ տեսան, երբ արդէն հեռացած էր եւ զայն վերադարձնելու յոյս չկար . ուստի արիւնոտ գլխով հոգնած եւ տխուր իրարու քով նստած՝ ջորիի ճանապարհ դիտեցին : Երբ բոլորովին հանդարտեցան անոնց մէ մին ասաց « սա խիստ իրաւամբ եղաւ , այնպէս վատապիւրան , այսպէս վայելել կարժէր » : Միւսն էլ՝

» Երբեք կռուի մարդ չտար
Մերն երբորին է մեռի » :

50 . ԿԱՊԻԿ .

Հարուստ՝ բայց խիստ ազաճ մի մարդ կար , որ իւր կենաց մէջ ոչ մի անդամաղքատի ողորմութիւն չէր տուած :

Մի օր սորա բացակայութեան ժամանակ , մի կապիկ նորա սենեակի բաց պատուհանէն ներս մտաւ՝ եւ անոր ոսկով եւ արծաթով լեցուն անտուկը առնելով պատուհանէն դուրս ձգեց :

Ներկայ եղող բազմութիւն զայս տեսնելով , չղատ վրայ վազեցին եւ անտուկին մէջ եղած ոսկին եւ արծաթ իրարմէ յափշտակելով ցրուեցին :

Այս միջոցին ազաճը եկաւ եւ իւր տան պատահարը տեսնելով՝ սաստիկ շփոթեցաւ , սրտիցսէն կապիկին մի քանի բռնցի հարուած տուաւ եւ զայն յիմար կենդանի անուանեց :

Մարդուն մէկ որ ներկայ էր զայս լսելով՝ զայն րացող ազաճին ասաց « եթէ յիմար է կապիկ որ ոսկին անտուկով դուրս ձգեց . ապա ո՞րչափ աւելի յիմար ես դու որ ոսկին անտուկին մէջ կը փակես » :

Հարստութիւն մեծ համար այն ժամանակ է հռչակել
Եթէ այն մեք եւ ուրիշ բարեաց համար բոլորեալի :

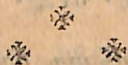

51 . ԱՐՁ .

Երկու ճանապարհորդ որսորդ՝ Յովհաննէս եւ Աբրահամ լսելով որ անտառին մէջ մի մեծ արջ կայ , ուղեցին զայն որսալ : Այս մտադրութեամբ ամէն օր անտառը կ'երթային արջը լրտեսելու , իսկ երեկոյեան սուտնց դրամ ունենալու պահով դալով բնակիւր գինի կը խմէին . « մի հողար՝ արջը իւր կաշիով մեր այս ծախքերը կը հողայ » կ'ատէին պահով կապեալին :

Մի օր երբ սոքա անտառին մէջ կը չըջնէին՝ արջը ահագին ձայնով մրմուռելով իրենց վրայ եկաւ։ Յովհաննէս թէպէտ հրացանը կրակեց, բայց երկիւղէն գնդակը վրիպեցաւ, ուստի թող տալով շուտ ծառի վրայ ելաւ։ Իսկ Աբրահամ՝ որուն հրացան ամենեւին չը պարպուեցաւ, անմիջապէս դետնի վրայ իյնալով ինքզինքը մեռեալ ձեւացուց։ Արջը ասոր մօտանալով բերան, քիթն եւ ականջը հոտոտեց եւ մեռեալ կարծելով այնտեղէն հեռացաւ։ Քիչ յետոյ երբ այլ եւս չէր երեւար՝ Յովհաննէս ծառէն վար իջաւ եւ ընկերը ծաղրելով հարցուց, « Աբրահամ, արջը քո ականջին ի՞նչ տաաց » նա էլ պատասխանեց, « տաաց որ « արջը դեռ չի բռնած նորա կաշին մի ծախէք » » :

Զգուշացէ՛ր որ չի վտանգէ քեզ որ պիտի վերջ վտանգէ
Այս թէ ոչ քո ազգայն է կործանման կը հասնի :

32. ԳԵՅԼ .

Մի անմիտ եւ խաբեբայ հովիւ, Մանասն անուն, իւր ոչխարներ գիւղի մօտ անտառի մէջ կ'արածէր։

Մի անգամ ծաղու եւ ուրախութեան համար բոլոր ձայնով աղաղակեց « գայլն եկաւ, գայլն եկաւ՝ հասէ՛ք » :

Մօտակայ գիւղէն իւր ձայնը լսելով՝ սուր եւ հրացան առած բազմութեամբ այնտեղ վազեցին եւ կ'ուղէին գայլն սողաններ, բայց անանելով որ չկայ տուններնին վերադարձան։ Մասնաւոր ասոր վրայ ուրախ էր եւ գաղտնի կը խնդար։

Մի անգամ եւս նոյնպէս « գայլն եկաւ, գայլն եկաւ, հասէ՛ք » գոչեց։ Գիւղացիք դարձեալ բազմութեամբ այնտեղ վազեցին, սակայն նորէն գայլ չը տեսան, եւ գլուխնին շարժելով լի բաբկութեամբ տուններնին դարձան։

Մի օր յիբաւի գայլն եկաւ։ Մանասէն չիթած բոլոր զօրութեամբ « օգնութիւն գայլն եկաւ, օգնութիւն հասէ՛ք » կ'աղաղակէր, բայց մէկը չի լսեց եւ ոչ ոք օգնութեան չեկաւ իրեն։

Ոչխարներ գայլէն խրտելով ամենայն արագութեամբ գէպի գիւղ փախան, բայց խեղճ Մանասէն որ կաղ էր եւ արագ վազել չէր կրնար, ոչխարներէն ետ մնալով գայլը զինքը պատռեց։

Ո՛վ որ ինչինս սուր իտեղը վարժեցնէ
Չէն հաւարար թէ ճշմարիտ էլ իտե՛ :

35. ԱՌԻԻՄ .

Մի թշուառ գերի իւր տիրոջմէն փախչե-

լուն համար մահուան դատապարտեցաւ : Մեռ-
ցնելու ժամանակ պարիսպներով շրջապատեալ
մի մեծ և քնդարձակ հրապարակ բերին զինք
և մի սոսկալի առիւծ իւր վրայ թողուցին : Այս
տեսարանին ներկայ էին հազարաւոր մարդիկ :

Երբոր առիւծը կատաղի կերպով խեղճ
գերիի վրայ վազեց և սկսի պատառէր՝ յան-
կարժ կանգնեցաւ, պուշ շարժեց, ուրախու-
թեամբ իւր շուրջ կը վազվազէր և սկսեց երախ-
տազէտ շարժումներով գերիին ձեռները լիզել :
Ամէն մարդ ասոր վրայ զարմացած պատճառը
գերիին հարցուցին :

Գերին ասաց, « երբոր ես իմ տիրոջմէս
փախայ, ինքզինքս անապատի մի խոռոչի մէջ
ծածկեցի : Այնտեղ այս առիւծը ինձի եկաւ և
աղաչանաց ձեւերով ցոյց տուաւ ինձ իւր թաթը՝
որուն մէջ մի սուր փուշ մտած էր : Երբոր զայն
բռնելով գուրս հանեցի՝ այլ ևս չի հեռացաւ
ինձմէ : Միշտ վայրի որսերով զիս կերակրեց եւ
իրեն ընկերացուց : Բաւական ժամանակ այնպէս
մնալէն յետոյ վերջի որսորդութեան մէջ իրար-
մէ հեռանալով երկուքս էլ բռնուեցանք : Այժմ
այս բարի կենդանին զիս վերստին գտնելուն
համար կ'ուրախանայ » :

Բոլոր ժողովուրդ Առիւծի երախտագիտու-
թեան վրայ զարմացած սկսեց աղաղակել,

« Թո՛ղ տպրի, Թո՛ղ տպրի, բարերար գերին և
երախտադէտ Առիւծ » :

Ասոր վրայ խեղճ գերին ազատութիւն գը-
տաւ եւ շատ էլ թանկագին ընծաներ ընդու-
նեց : Պատժոյ այս հրապարակէն առիւծը ան-
բաժան իւր ետեւէն գնաց : Ընտանի կենդանիի
պէս միշտ իւր հետն էր եւ բնաւ մարդու
չէր վնասէր :

Ձեռքեղեցիկ եւ սիրուն բան երախտագիտութեան
Որ վայրէի բազան ինչ ժողով կ'ապրէ ընտանիքն :

Երկու եղբայրներ՝ Դաւիթ եւ Ռուբէն ծու-
վու վրայ ճանապարհորդելով մի խիստ հեռու
աշխարհ գնացին բախդ վնասելու :

Դաւիթը այնտեղ մի կտոր անմշակ երկիր
ձեռք բերաւ . մեծ աշխատութեամբ ագարակի
դարձուց և քիչ միջոցէն առատ հաց կը վա-
տակէր :

Իսկ Ռուբէն լեռներու վրայ ոսկիի կտոր-
ներ ժողվելու գնաց : Սակայն իւր այս աշխա-
տութեան տեղեր հաց չի գտնալով՝ սկսեց մեծ
տանջանքով խոտերու արմատներ եւ վայրի ծա-
ռոց պտուղներ ուտել : Վերջապէս մի ժամանակէ

Պէնի, մի պարկ լեցուն ոսկի ուն առած եղբոր
քովն եկաւ :

»Տե՛ս, եղբայր իմ առաջ, տե՛ս թէ՛ ո՛րչափ
բաղտաւոր եմ ես : Այս բոլոր ոսկին իմն է : Բայց
դու ինձ այժմ ուտելու հաց տուր, որովհետեւ
քաղցէն նուազած եւ թուլցած եմ » :

Շատ աղէկ, առայ Դաւիթ, եւ քեզ ուտե-
լու հաց կուտամ, բայց դու պէտք է որ մէն մի
հացի ծանրութեամբ ինձ ոսկի փոխարինես » :

Ռուբէն այս պայմանի վրայ շատ խոփոտե-
ցաւ, բայց ստիպեալ ընդունեց, որովհետեւ խիստ
տկարացած եւ անզօր լինելով առանց հացի
իւր ճամբան չարունակել էր կրնար :

Երբոր քիչ օրէն Ռուբէնի ոսկին լնացաւ ,
 Դաւիթը ասաց իրեն , « սիրելի եղբայր , ահա քո
 ոսկին անբողջապէս քեզ կը վերադարձնեմ : մի
 կարծեր թէ քոյդ քեզմէ առնելու չափ ան-
 դուծ լինիմ , ես քեզ ասով ուզեցի ցոյց տալ
 թէ հարստութիւն զմարդ բախդաւոր չի բնե-
 ր և թէ աշխատութիւնը ոսկիէն յաւազոյն է ։ »

թէ փոքրն յիջ Եւս Գահ սրբոյն աշխարհաբնեամբ առանձն
Հարարաբնեան աշխհ սակաշ, կենանիք համար արեդ առնիս :

դուտ անապատին մէջ մուրեցաւ, ուր մարդ-
բնդ երկար շրջելով բնակութիւն չի գտնար :

Քաղցին եւ ծաղաւէն խաղաւ թուլցած վերջապէս հովանաւոր արմաւենիի տակ մի վճիռ ազբիւրի քով հասաւ : Այստեղ ճանապարհորդ մի փոքրիկ պարկ գտաւ եւ « փա՛ռք քեզ Աստուած » ասելով զայն շօշափեց « ասոնք կարելի է որ ոլուն լինին , ասաց եւ զիս այս քաղցին ազատեն » . հետաքրքրութեամբ շուտով պարկը բացաւ , այլ մէկէն զարհուրած բարձրաձայն աղաղակեց « ո՛հ Աստուած իմ , ասոնք մարդարիտ են եղեր » :

Մի կարգ հաց որ +եղ +ա կենան+ը կ'աղաասե
 քան ճարճարեօք էւ +ան ղաւի արադրաւանհանէ =

2—Խեղճ ճանապարհորդ այն մեծագին մար-
դարիտներու քով քաղցէն կը նուաղէր: Վերջի
յուսահատութեան հասած՝ սկսեց լալով Աս-
տուծոյ օգնութիւն խնդրել: Այս միջոցին յան-
կարժ մի Հնդկի ուղտի վրայ հեծած մեծ արա-
գութեամբ իւր քով եկաւ եւ գլխաւով հաց ե
քնաիր պահպանէր տուաւ: Յետոյ զինք ուղտի
վրայ առնելով ճամբան շարունակեց:

«Տե՛ս, ասաց Հնդիկը, տե՛ս ինչպե՞ս գը-
թառաւան Աստուած տմենայն ինչ կը անօրինէ:
Ես այդ մարգարիտներ կորսնցնելուս համար

ինքզինքս անբաղդ կը համարէի: Բայց այս Աստուծոյ կամքն էր որ այդ մարդարիտներ ազբիւրի քով մնար եւ ես դառնալով քս կեանքը ազատէի »:

Փոքրիկ բաներով Աստուծոյ կ'ապրէ
Հոգի անգամ մարդիկ զի փոքր բաներէ:

56 . ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԱԿՈՒՆԵՐ .

Ոսկերիչին մէկ մի ազնուական տիկնոջ փառաւոր զարդեր շինելու համար շատ պատուահան ակներ առաւ: Իւր Յակոբ անուն աշակերտ այն փայլուն եւ զանազան գոյն ունեցող ակներու վրայ կ'ուրախանար եւ զանոնք յաճախ կը դիտէր:

Մի օր ոսկերիչը տեսաւ որ այն պատուահան քարերէն երկուքը պակասած է, աշակերտի վրայ կասկածելով անմիջապէս նորա նշարանք հետազօտեց: Ակները մի հին արկղի ետեւ պատի ծակի մէջ գտաւ:

Յակոբ կ'երգնոյր որ քարերը ինք առած է, բայց ոսկերիչը չը հաւատալով խտուրթեամբ պատժեց զինք յետոյ « դու կախուելու արժանի ես » ասելով աշակերտութենէ հանեց:

Միւս օր քար մի եւս պակսեցաւ, զոր ոսկերիչ դարձեալ նոյն ծակին մէջ գտաւ. սկսեց միշտ ուշադրութեամբ լրտեսել, թէ ո՞վ արդեօք քարերը այն ծակին մէջ կը տանի: Մի անգամ տեսաւ որ աշակերտի պահած կաշաղակ թռչունը, սեղանի վրայ ելնելով կտուցով մի քար առաւ եւ դէպքի այն պատի ծակ տանելով ծածկեց:

Ոսկերիչը զայս տեսնելով ի խոր սրտէ զղջացաւ եւ ինքզինքը շատ մեղադրեց որ իւր անմեղ աշակերտին այնպէս անիրաւած եւ զբրպարտած էր: Ասոր վրայ զայն կրկին իւր քովը առաւ եւ ի սփոխումն այնչափ վշտաց զինք առատ կերպով վարձատրեց:

Մարդոց կողմէ երբ իշխէ պէս կը լուսն
Խիստ շատ անգամ անդին երբ կը պարտէ:

57 . ԿԱՅԾԻՒՄ .

Մի երիտասարդ սայլորդ, թորոս անուն շատ օղի խմելէն վտանգաւոր հիւանդութեան բռնուեցաւ, Մի օր բժիշկին ասաց իրեն, « եթէ դու օղին բոլորովին չի ձգես պիտի մեռնիս, որովհետեւ օղին երիտասարդաց մահաբեր թոյն է »:

Թորոսը՝ պատասխանեց՝ « այդ չեմ կարող
զի արդէն սովորութիւն արած եմ ամէն օր այս
չիշ լեցուն խմել » :

« Եթէ այդպէս է, ասաց բժիշկ, քեզ հա-
մար ուրիշ դարման մտածեմ » : Երկրորդ օր
կայծ. քարով լի զարդարուն տուփ մի բերաւ և
պատուիրեց որ ամէն օր անոնցմէ մին օղիի շիշի
մէջ ձգելով թողու որ շարունակ մէջ մնայ, « երբ
այդպէս քնես, ասաց, այլ եւս օղին զքեզ չի
մնասեր » :

Թորոսն այնպէս կարծեց թէ այն քարերը
օղին անփնառ քնելու զօրութիւն ունին, ուստի
օր մի քար շիշի մէջ ձգեց :

Այսպէս ամէն օր շարունակեց՝ առանց
նկատելու թէ օղին հետզհետէ կը պակսէր :
Երբոր շիշը կայծ. քարով լեցուեցաւ, Թորոսն էլ
օղիի գործածութեան մահաբեր սովորութիւնը
թողուց :

Թի Ժոյր աւ Ժոյր Ղեզ Բարոյն Ըբժեցնէն
Բիւ Ժեցնէն Լարեմբէնէն Կ'աշարէն :

Հաջուստ մարդուն մէկ մի աղքատ գոր-
ծաւորի հետ կուսելով զայն քարով զարկաւ :

Աղքատը քարն առնելով գրպան դրաւ, « պիտի
գայ ժամանակ, ասաց, որ ես էլ այս քարով
զքեզ զարնեմ » :

Հարուստը իւր յանդ. գնութեան, պարա-
պութեան մանաւանդ անառակութեան համար
խապառ աղքատացաւ և ցնցածինք հագած
սկսաւ դռնէ դուռ մուրալ : Մի օր ևս աղքատ
գործաւորի դուռն եկաւ :

Գործաւորը զինք տեսնելով շուտ ներս վա-
ղեց քարը բերելու, որպէս զի այն անբաղդ
մարդուն զարնէ : Այս միջոցին յանկարծ ուշա-
բերելով ինքնիրեն ասաց : « Այո՛ մարդս պէտք
չէ բնաւ վրէժխնդիր լինի : Եթէ մեր թշնամին
հարուստ եւ զօրաւոր է՝ խոհեմութիւն չէ, իսկ
եթէ աղքատ եւ անբաղդ, անգթութիւն է :
Մեր թշնամին ո՛վ որ լինի, վրէժխնդրութիւն
չարիք է եւ քրիստոնէի անկայել » :

ՄԵԼԼԻՆԻ ԸԵՒԺԻՆԴԵՐ ԱՆ ՀԻՔԵԵԻ
ԵՎ ԿԸՆԴԻՆԻ ԴՈՒ ՁԵ ԸՆԴԻ ԱՊՈՍՏՈԼ :

Մի աղնուական իւր պարտէզը մեծցնելու
համար գրացի աղքատ որբեւայրի ազարակը
պարտիզին հետ խառնեց : Երկրորդ օր երբ աղ-

Նուականը ագարակին մէջ կը շրջէր՝ որբեայրին մի մախաղ առած իւր քով եկաւ եւ լալտ աչօք աղաչեց որ թող տայ իւր հայրենական ժառանգութենէն մի մախաղ հող առնել։ Ազնուականը իւր խնդիրն ընդունեց, « այդպիսի յիմար աղաչանք չեմ մերժեր » ասաց։

Որբեայրին մախաղ լցնելէն յետոյ, ազնուականին ասաց՝ « ձեզմէ մի խնդիր էլ ունիմ, հաճեցէք այս մախաղը ուսիս վրայ վերցնել »։

Ազնուականը որ բեռ վերցնելու սորված չէր, չուզեց լսել իրեն, բայց որբեայրի կրկնակի աղաչանաց վրայ երբ ծառեցաւ և մախաղը պիտի վերցնէր՝ « վա՛յ որչափ ծանրէ, աղաղակեց, անկարելի է որ վերցնեմ » ասելով ետ քաշուեցաւ։

Ասոր վրայ որբեայրին ազնուականին նաեւ լով ծանր եւ ազդու կերպով ասաց իրեն, « եթէ քեզ համար այս հողով լեցուն փոքրիկ մախաղը վերցնել ծանր է, ինչպէ՞ս ուրեմն բոլոր ագարակը՝ որ հազարւոր այսչափ հող կը պարունակէ յաւիտենականութեան մէջ պիտի կրես »։

Ազնուականը այս խօսքէն զարհուրեալով ագարակը իրեն վերադարձուց։ Այժմ կը տեսնեմ ասաց՝

« Մեր անբախտ հայրենիքն ինչքէն է
Որ երբեք չէր զէշ անշուշտ պիտի ըլլէ »։

Հօֆման անուն մի ծերունի խիստ կռուարար լինելով յաճախ դատ կը վարէր։ Սա միանգամ տեսաւ որ դրացիի տան պատ քակելով նոր լուսամուտ դնել կուզէր, չը կրնալով համբերել դրացիին սպառնացաւ եւ յայտնեց թէ իւր վրայ պիտի բողբէ։

Միւս դրացիներ ամէնն էլ Հօֆմանին գալով ըսին « բաւական է՝ քո ծերութեան վերջին օրեր այլ եւս դատ մի վարեր, դուն այդ անխորհուրդ բողբէն վազտակ չունիս »։ Հօֆման դրացիներու խօսքին վրայ խիստ զայրանալով ձեռք գրասեղանի վրայ զարկաւ և բարձրաձայն գոչեց, « ես ձեզի խօսք կուտամ թէ դատը պիտի վատտիկիմ եւ այնտեղ հասցնեմ որ դրացին այլ եւս իմ բակիս մէջ չը նայի »։

Հօֆմանը դատն սկսեց բայց կորնցուց և պարտաւորեցաւ բոլոր ծախքերն էլ վճարել։ Եւ որովհետեւ սա իւր շարունակեալ դատերուն պատճառաւ մեծ պարտուց տալի ինկած էր և վճարել չէր կրնար, պարտատեարց բողբին վրայ իւր բակը ծախուեցաւ։

Միւրայէլ՝ որ գեղի գլխաւորի զաւակն էր, այս բակը գնեց։ Ասոր վրայ դրացիներ Հօֆմանին ծաղրելով կ'ատէն « Ահա արդարեւ դատդ

վաստկեցար, այսուհետեւ գրացիդ չէ թէ քո
այլ Միքայէլի բակին մէջ կը նայի » :

« Երբ լուր տուաւ ինչ որ ինչ
Ունեցածդ եւ լուր տուաւ ինչ որ ինչ » :

61. ԶԱՐԴԱՆԱԼԻ ՊԱՐԻՍՊ .

Քաղաքէն քիչ հեռու բնակող մի գիւղացւոյ
բնտանիք եւ ծառաներ պատերազմի ժամանակ
մեծ երկիւղի մէջ ինչպէս, մանաւանդ այն գիւղեր
երբ թշնամին մտնեցած էր : Թշնամին յաճախա-
կի կրակներէն երկինքը արեան պէս կը կարմ-
րէր, եւ թնդանութներու գոռումբն հեռ ամե-
նուն սարսափ կուտար :

Այս միջոցին ձմեռը լինելով խիստ ցուրտ
եւ փոթորիկ էր : Գիւղացւոյն բնտանեաց ոչ մի
կերպով ապահովութիւն չի կար . այն ցուրտ
եղանակին եւ թշնամոյն երեսէն փախչիլ ան-
կարելի էր :

Տան ծերունիք, երիտասարդներ, աղայք եւ
ծառաներ բոլոր գիւղեր անքուն իրարու քով
կեցած անդադար կ'աղօթէին : Մեծ մայրը ա-
ղօթադիրքը բերելով պատերազմի ժամանակի
աղօթքը կարդաց, յորում գրուած էր՝ « ո՛վ տէր,
մեր շուրջ մի հաստատուն պարիսպ քաշէ եւ թշ-
նամոյն ձեռքէն զմեզ ազատէ » :

Երբոր առաւօտ տունէն դուրս դրան վրայ
ելան, մեծ զարմանքով տեսան որ թշնամոյն
եղած կողմ փոթորիկ այնչափ ձիւն լեցուցեր որ
պարսպի պէս բարձրացեր էր, այնպէս որ մէկը
անոր վրայէն անցնիլ չէր կարող :

Ասոր վրայ ամէքն եւ ծունկի վրայ գալով
Աստուծոյ օրհնութիւն եւ փառք տուն որ իւր
գթութեամբ իրենց շուրջը պարսպելով զիրենք
թշնամիէն ազատեց :

Ո՛վ որ ինչպէս Աստուծոյ յետէ կը յայնչէ
Նորա երբեք ոչ մի վնաս չէ հասնէ :

62. ԱՂՕԹՈՂ ՏՂԱՅ .

Մի աղքատ որբեւայրի՝ Հովիթիմէ անուն,
մի առաւօտ իւր հինգ դեռահաս մանուկներուն
ասաց : « Մերեւի զաւակնե՛րս, այսօր ուտելու
ոչ մի բան չունիմ, ոչ հաց, ոչ ալիւր եւ ոչ իսկ մի
հաւկիթ կայ : Ես ձեզ համար այնչափ աշխա-
տեցայ որ այլ ես վաւատակիլ չեմ կրնար, աղա-
չեցէք Ամենակարողն Աստուած, որ օգնէ մեզ,
ինքն իսկ պատուիրած է որ մեր կարօտութեան
ժամանակ իրեն աղաչենք եւ ինքն զմեզ
կ'ազատէ » :

Փոքրիկն Գարեգին՝ որ տակաւին վեց տա-

քեկան էր, նօթի, տխուր եւ խռոված 'ի վարժարան գնաց: Ճանապարհի վրայ եկեղեցւոյ դուռը բաց գտնալով ներս մտաւ եւ տեսնելով որ մէկը չը կայ այնտեղը, սեղանի առաջ ծոնն դրած, լալով « Աստուած իմ աղաղակեց բարձրածայն, ես, իմ Մայր եւ իմ եղբայրներ այսօր ուտելու ոչ մի բան չունենք, մեր տուն, ոչ հաց, ոչ ալիւր եւ ոչ մի հաւկիթ կը գտնուի, մեզ ուտելու մի քիչ բան տուր, որպէս զի մենք քաղցէն չքնուաղինք: Ախօգնէ մեզ, դու հարուստ եւ ամենակարող ես եւ շատ դիւրին կրնաս տալ, չէ որ դու ինքդ պատուիրած ես որ մեր կարօտութեան ժամանակ քեզի դիմենք: »

Գարեգին այսպէս աղօթելէն յետոյ 'ի դպրոց գնաց, երեկոյեան դէմ էրք 'ի տուն վերադարձաւ, տեսաւ որ սեղանի վրայ մի մեծ կտոր հաց, մի աման լեցուն ալիւր եւ մի մեծ կողով հաւկիթ դրուած է « փառք քեզ Աստուած աղաղակեց ուրախութեամբ, դու իմ աղօթքը լսեցիր: Մայր իմ, հարցուց Գարեգին, այս բաները Աստուծոյ հրեշտակ բերած է »:

« Ո՛չ, հրեշտակ բերած չէ, ասաց մայրը. սեղանին առաջ քո աղօթած ժամանակ, եկեղեցւոյ մի անկիւնէն, ուր զքեզ առանձին կարծեցես, մեր իշխանուհին զքեզ տեսած եւ քո աղօթքը լսած է: Այս բաները նա խորհեց: »

Ուրեմն, զաւակներս, մեր սիրելի Աստուծոյ մէն շնորհակալ եղէք, որ իւր երկնաւոր հրեշտակին ձեռքով այսօր զմեզ աղատեց, եւ մի մուսնաք ձեր կենաց մէջ այն գեղեցիկ առածք որ կըսէ՝

« Գաւա՛ 'ի որէր եւ հէաւէր որա՞ն հեարէ,

Աստուած զէն առէն կէրպով կը պահպանէ »:

65 • ՀԱՅ •

Սովի ժամանակ մի հարուստ մարդ քաղաքի աղքատ տղաներ իւր տուն կոչելով ասաց. « Ահաւասիկ մի կողով լեցուն հաց, կուտամ ձեզմէ ամէն մէկ թող անորմէ մի մի հաց առնէ եւ այսուհետեւ ամէն օր դայ տանի մինչեւ որ Աստուած առատութեան օրեր պարգեւէ »:

Տղան ամէն էլ կողովի վրայ վազեցին եւ սկսան իւր իւր համար իւրորու հետ վիճել զի ամէն ոք կողէր մեծն եւ գեղեցիկն առնել: Վերջապէս հարուստի տունէն մի մի հաց առած դնացին առանց շնորհակալութիւն յայտնելու:

Միայն աղքատ բայց մաքուր հագուած կատարինէ անուն աղջիկ, միւս տղաներէն հեռու կենալով կողովի մէջ մնացած փոքրիկ

հացն առաւ , չնորհակալութեամբ մարդուն ձեռքը համբուրեց եւ պարկեշտօրէն ի տուն դնաց :

Երկրորդ օր տղաներ դարձեալ նոյն անկրթութեամբ վարուեցան եւ խեղճ կատարինէին ձեռք հազիւ ուրեմն , իրենց առածի կիսոյ . չափ հաց մնաց : Երբոր կատարինէն տուն եկաւ , հիւանդ մայրը նորա բերած հացը կտրելով մէջէն նոր արծաթի դրամներ թափեցան :

Մայրը ասոր վրայ վախնալով ասաց կատարինէին , « չուտով այս դրամներ իւր տիրոջ դարձուր , կ'երեւի թէ պատահմամբ հացի մէջ ինկած են ասոնք » : Աղջիկը մօր հրամանը անմիջապէս կատարեց :

Սակայն այն բարերար մարդը դրամները չառաւ մի կարծեր ասաց թէ ասոնք պատահմամբ ինկած են , ես այդ դրամները խորհրդով ա՛յն փոքրիկ հացին մէջ դնել տուի , քեզ՝ բարի՝ տղայ , քեզ վարձատրելու համար : Միշտ այդպէս բաւականասէր եւ գոհ սիրտ եղիր . ով որ փոքրիկ հացը կ'առնու եւ մեծին համար չի վիճեր , նա ամէն անգամ իրեն հետ օրհնութիւն կը տանի , թէպէտ իւր հացին մէջ դրամի կտոր ել չըլինի » :

Թէ Ժորժ Ժոնսոն Բոն Դիւր Լիւն :

Միշտ գոհ եւ բաւարար եւ հետ եւ շէն :

Նրկու ծառաներ՝ Պօղոս եւ Գէորգ իշխանի տուն վառելու փայտ բերելով խոհարան մտան : Երբոր խոհարար գարեջուր բերելու համար դուրս ելաւ , խորամանկ Պօղոս կաթսայի մէջէն մի կտոր միս գողնալով Գէորգին գրպան դրաւ եւ պատուիրեց որ « երբ խոհարարը կուգայ եւ մահն համար կը հարցնէ՝ ասա թէ ես չեմ՝ գողցած , ես ալ կերդնում թէ ես չեմ՝ պահած : Այս կերպով գիւրութեամբ կ'աղատինք » :

Խոհարարը մի քանի վայրկեանէ յետոյ վերադառնալով երբ կաթսան պարապ գտաւ , սուր աչքով ծառաներուն նայելով հարցուց՝ « Ի՞նչ եղաւ այս միս » , երկուքն էլ պատասխանեցին ինչպէս արդէն նախապատրաստուած էին :

Սակայն խոհարար ասաց « դու Պօղոս , միսը կաթսայէն դու առած ես , այս քո մրախառն ձեռներէն յայտնի է , իսկ դու Գէորգ , գայն քո գրպան դրած ես , զի մսի իւղը զգեստիդ վրայ թափուած կը տեսնեմ . ամօ՛թ ձեզ , ինչպէս չէ՞ք վախնար մեղք գործելէ : Եթէ ես ձեր գողութիւնը չի նկատէի , Աստուած որ մարդոց սրտի գաղտնիքը գլտէ չարագործը անպատիժ չի թողուր » :

Ծառաներ պարտաւորեցան յանցանքին

խոստալանիլ եւ արժանի եղած պատիժը լինել ։

Ինչ որ է որ շար անհմտ սար կերպոսին

Այն ինչ Աստուած գիտէ քննել արարելին ։

65. ԵՐԵՔԻՆ ՊԱՏՃԱՌ

Մի իշխանազուն քաղաքէ դուրս զբօսնելու ելած ժամանակ կարկտէ բռնուելով մի գիւղացւոյ մօտակայ խրճիթ մօտաւ ։

Նոյն միջոցին գիւղացւոյն տղաներ սեղան նստած կը ճաշէին, առջեւնին մի մեծ աման լեցուն վարսակ կար, որ մեծ ախորժանօք կուտէին, եւ վարդի պէս՝ կարմիր, զուարթ եւ գեղեցիկ էին ։

« Ի՞նչպէս կարելի է, ասաց իշխանազուն տըղայոց մօր, որ այդպիսի անմարս և դաժան կերակուր ուտելէն զինի զաւակներդ այնպէս առողջ զուարթերես եւ կայտառ կերելին » ։

Մայրը պատասխանեց, « այդ երեք պատճառէ յառաջ կուգայ, զոր ես ի գործ կը դրնեմ ։ Առաջին՝ կը թողում որ տղայք իրենց կերակուր իրենց աշխատութեամբ գտնան ։ Երկրորդ՝ սեղանէն առաջ անոնց ոչ մի ուտելիք բորդ՝ սեղանէն առաջ անոնց ոչ մի ուտելիք չեմ տար որպէսզի կերակուրնին ախորժանօք ուտեն ։ Երրորդ՝ կը վարժեցնեմ զիրենք ունե-

ցածով դռն լինիլ եւ միշտ հեռու մնալ փափակակերութենէն » ։

Քանի՜ ընկալին է՞նչ ինչ քաղցր ի կերակուր

Քան աշխարհ-միտն, քաղցր եւ շտապ-միտն ։

66. ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԽՈՐՏԻԿ

Հեղիաս անուն մի վաճառական իւր ծովէ գերեայ ագարակ ճաշի հրաւիրեց իւր բարեկամներ ։ Սեղանի վրայ շատ կերակուրներ բերեւէն զինի՝ ծածկուած պնակ մի ևս բերին որուն մէջ կարծուէր թէ Լամբրէթ ըստած ձուկն լինի, որ իրենց կերցնել խոստացած էր, երբ որ ծածկոցը բացին՝ փոխանակ պապտած ձկան նորա մէջը երեք ոսկի կար ։

Վաճառականն ասաց՝ « մեծարոյ տեսար իմ, այն ձուկը զոր ես ձեզ կերցնել խոստացայ, այս տարի կարծած էս եռապատիկ զին ունի և մին՝ մի ոսկիի կը ծախուի ։ Ասոր համար մտածեցի որ այն ձկան զին մի հիւանդ գործաւորի թշուառ ընտանեաց տամ որ մեր գիւղի մէջ կը բնակին եւ որով կրնան մինչև վեց ամիս կերակրուիլ ։ Բայց, տեսարք իմ, եթէ կը փափագիք յիրաւի ծովի այն ձուկէն ուտել, կրնամ անմիջապէս պատրաստել տալ, իսկ եթէ կը հրա-

մայէք որ ոսկին այն աղքատ ընտանեաց տամ
եւ լամբրէթ ձուկի փոխտրէն ձեզ հետ գետի
ձուկ ուտեմ, ձեր կամքն է ։

Բոլոր հիւրերը փափագ յայտնեցին որ ոսկին
գործաւորի ընտանեաց տրուի, մի մի ոսկի էլ
իրենք աւելցուցին վրան, որով այն խեղճ ըն-
տանիքը մի տարի ապրեցաւ ։

Մի քանի օր անց ինչո՞ւն էր
ներքէն ինչո՞ւն կենտրոն գետին ։

67. ՊԱՅՏԻ ԿՏՈՐ .

Մի գիւղացի իւր թովմաս որդւոյն հետ
գալա զնալու ժամանակ ճամբու վրայ ասաց
իրեն՝ « տե՛ս այդտեղ կոտրած պայտի մի կոտոր
կայ, առ եւ պահէ զայն » ։ « Ե՛հ, ասաց թով-
մաս, այդ իմ գետին ծռելու աշխատութիւնս
չարժեր » ։

Հայրը իւր որդւոյ այս խօսքին վրայ, լը-
ռութեամբ գետին ծռելով երկաթն առաւ եւ
գրպան դրաւ ։ Երբ մօտակայ գիւղ հասան զայն
պայտառին ծախելով նոյն ստակով կեռաս
գնեց ։

Երկուքն էլ ճամբանին շարունակեցին ։
Երբոր արեգակը բարձրացաւ եւ տաքցաւ ճամ-

բու վրայ ոչ տուն, ոչ ծառ եւ ոչ խակ աղբիւր
կար ։ Թովմաս ծարաւէն սկսեց թուլնալ եւ հօր
ետեւէն քալելու կը տկարանար ։

Հայրը զայս տեսնելով՝ անորմէ դաղտնի
ճամբուն վրայ մի կեռաս ձգեց ։ Թովմաս տես-
նելուն պէս ուրախութեամբ վեր առաւ, եւ
շուտ բերան ձգեց ։ Մի քանի քայլ առնելէն
զկնի կեռաս մի եւս ձգեց, թովմաս նոյնպէս
վեր առաւ ։ Այս կերպով Հայրը բոլոր կեռաս-
ներ թովմասին գետնէն վերցնել տուաւ ։

Երբոր կեռասներ լմնցաւ եւ դեռ թովմաս
վերջին ուտելու վրայ էր, Հայրը ծիծաղեց եւ
իրեն դառնալով ասաց, « տե՛ս եթէ դուն
պայտին կտոր վերցնելու համար միանգամ
ծռուէիր, ճամբուն վրայ հարկւր անգամ գե-
տին ծռելու չէիր պարտաւորեր » ։

Ո՛վ որ գործէ քործէ լաւէր պիտի

Խեղ չար գործէ կը պարտաւորէ խնայել ։

68. ՆԱԼԻ ԲԵՒԵՒ .

Մի գիւղացի քաղաք երթալու համար երբ
իւր ձին կը պատրաստէր, թէպէտեւ տեսաւ որ
ձիւն նալի մի բեւեռ ինկած է, բայց հոգ չրաւ
« Ի՞նչ կը լինի այն մի բեւեռէն » ըսելով ձին
հեծաւ եւ յառաջ գնաց ։

Ինչ օրէն ձիու ոտքի պայտն եւ կորսուեցաւ, « եթէ պայտառ մօտ տեղ չինէր, ասաց գիւղացին, ձին նալել պիտի տայի, բեւեռներն էլ երեք կ'ընէի » :

Ձին այն վիճակի մէջ մնալով քարոտ ճամբաներու վրայ սմբակ ֆլաստուեցաւ եւ սկսեց կաղալ: Երբոր մի անտառի քով հասաւ եւ մէջէն պիտի անցնէր, երկու աւազակներ իւր վրայ վազեցին զինք մերկացնելու: Թէպէտ գիւղացին ուզեց ձին մտրակել եւ փախչիլ, բայց ձին իւր կաղ ոտներով չի կրցաւ յառաջ գնալ: Աւազակներ հասնելով զինք բռնեցին՝ ձին եւ իւր բոլոր ունեցածներ իրմէ յափշտակեցին:

Երբոր հետիոտ գէպի տուն կը դառնար, քն իրեն կ'ասէր՝ « ես չէի մտածեր որ մի բեւեռի համար ձին իւր պարագայիւք պիտի կորսնցնէի, ճշմարիտ է ուրեմն այն առած որ կըսէ՝

« Փորիկ բռնեալ թէ անոգ լինի
Նորո ժշ քառ շաղկաւ կը գետնէ » :

69. ԿՍԹ.

Մի իշխանազուն կարթով ձուկ բռնելու փափագ ունենալուն հիւսածոյ մի փառաւոր

կարթ պատրաստել տուաւ, ոսկեայ մի փոքրիկ կարթ եւս վրայէն կախուած:

Իշխանազուն կարթն առնելով ծովեզերք գնաց եւ մի փոքրիկ ձուկ բռնեց: Երկին անգամ կարթ ձգելով մի մեծ գայլաձուկ եկաւ, կարթ բռնեց, կարտեց եւ հետն առած լողալով յառաջ գնաց:

Չկնորսը՝ տունը դառնալով ասաց, « ահա իմ ոսկեայ կարթի փոխարէն այս փոքր ձուկ շահեցայ. այսուհետեւ ինձ երկաթեայ կարթ տուէք, որովհետեւ անպատեհ է անոր վրայ ծախք անել այն ինչ արդիւնքը խիստ փոքր է »:

Այն օրէն սկսեալ ամէն խաղերու ժամավանդ վիճակահանութեան առած եղաւ հետեւեալն:

« Թէպէտ խաղացողներէն կարթով կը որոս
Բայց ոսկեայ դէղ չաւ եւ զգուշ խաղենայ »:

70. ՍՐԻՆԳ.

Հովուութենէ յառաջ եկող մի գանձապահ իւր ախրով՝ թագաւորի ներկայութեան անբաստանուեցաւ թէ՛ թագաւորական գանձերուն անհատաւորիմ կը գտնուի եւ թէ գողցած դրամները եւ թանկագին իրեր երկաթեայ

դռնով փակուած մի սենեակի մէջ պահած է :

Թագաւորը զայս լսելով գանձապահին այցելութեան գնաց և անոր պալատի ամէն կողմ շրջելէն յետոյ երկաթեայ դռան վրայ եկաւ եւ հրամայեց որ բացուի : Երբոր ներս մտաւ նորա մէջ ուրիշ բան չի տեսաւ՝ բայց մի գիւղական սեղան եւ մի փայտեայ աթոռ : Սեղանի վրայ մի հովուական փող, գաւազան եւ պարկ : Պատուհանէն դուրս կը տեսնուէր կանաչ մարգագետին և անտառոտ լեռներ :

Այս տեղ գանձապահն առաց իմ պատանեկութեանս ժամանակ ես ոչխարարած էի, դու, ո՛վ Արքայ, զիս քո Թագաւորական ապարանքը փարար : Ես այժմ այս սենեակի մէջ օր մի ժամ մնալով անձկութեամբ կը յիշեմ իմ անցեալ կեանքը, կրկնելով այն երգեր՝ զորս հովուութեանս ժամանակ ոչխարներուս քով զնստուած փառաբանելու համար կ'երգէի : Ա՛խ կ'աղաչեմ զքեզ, տէ՛ր իմ Արքայ, թող որ իմ առաջի վիճակիս դառնամ, իմ հայրենի դաշտերուն վրայ, ուր ես շատ երջանիկ էի քան այժմ քո արքունեաց մէջ :

Թագաւորը եղած զպարտութեան վրայ շատ խռովելով՝ դրկեց իւր հաւատարիմ գանձապահը և աղաղակեց որ իւր պաշտօնի մէջ մնայ :

Ու քանի որ ոչինչ այլ ինչ օգտ չէր հասնար

Մարդոց յաշխարհի կ'ուրաջ կ'ետէ եւ քաղաք

71. ԲԱԿԵՂԷԹ (Հայդե) .

Ո՞վ է այն որ իւր լեցուն բակեղէթ ուսեւրու վրայ առած դաշտը կ'երթայ — — Գասպարը : Ո՞վ է որ ճամբու վրայ միտ ուրիշ պակասութեան վրայ կը խօսի, իսկ իւր պակասութեանց համար մուկի պէս կը լռէ — — Գասպարն է ասացին :

Ուրեմն Գասպարը՝ օտարի բոլոր պակասութիւններ բակեղէթի առաջի կողմը լեցուցած է, միշտ զանոնք տեսնելու եւ դատելու համար : Իսկ իւր սեպհական պակասութիւնք ետեւի կողմ, որպէս զի զանոնք իւր աչքէն հեռու մնան : Թող դարձնէ Գասպարն բակեղէթը եւ պիտի տեսնէ յայնժամ թէ իւր համար շատ բարի պիտի լինի :

Պակասութեան որոշելու ինչ որ իմաստաւոր

Յիմարն է որ իւր ինչ ինչ կը փնտէր օրոր :

72. ԵՕԹՆ ԳԱԻԱԶԱՆՆԵՐ .

Մի գիւղացի՝ ունէր եօթն գաւակներ, որք յաճախ իրարու հետ կը կուռէին և այս կուռք եւ անմիաբանութեան պատճառաւ աշխատիլ չէին ուզեր : Մի քանի չար մարդիկ եւս այս կուռէն օգուտ քաղելով դրդած էին զիրենք

որ հօր մահուանէն յետոյ ժառանգութիւնը բաժնեն :

Միանգամ հայրը իւր զաւակներ կոչելով ներկայեց իրենց եօթ հատ գաւազան, զորոնք հաստատուն իրարու հետ կապած էր և ասաց՝ « ձեզմէ ով որ այս կապոցը կտորէ անոր հորիւր ոսկի կուտամ », զաւակները մի առ մի բոլոր ուժով ջանացին կապոցը կտորել, բայց չի կարողացան եւ « անկարելի է » ասելով վար դրին :

Յիրաւի անկարելի է ասաց հայրը և կապոցն առնելով քակեց և սկսաւ գաւազանները մի առ մի գիւրիութեամբ կտորել : « Էյ աղա՛ դակեցին զաւակներ, այդ շատ դիւրին է այդ կերպով փոքր տղայք ևս կարող են կտորել :

« Ուրեմն երբ այդպէս է ասաց հայրը՝ դուք այս գաւազաններէն ձեզ օրինակ առէք, որչափ անգամ իրարու հետ սերտ սիրով կապուած եւ միաբան լինիք պիտի յարաանուէք եւ մէկը ըզձեզ յաղթել եւ կտորել չի պիտի կարողանայ : Իսկ եթէ զձեզ միաւորող կապը պակսի եւ դուք առանձին առանձին մնաք, յայնժամ ամէն ոք կը յաղթէ զձեզ եւ այս գետին ինկած գաւազաններուն պէս կը ջախջախուիք » :

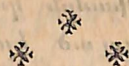
Այլ հորձանի աշուղտ այն գոռն ապ հոյն հայ
Միտիւն իւր իւրն իւրեան իւր հայ :

Մարիամ և Յովսէփ՝ քոյր և եղբայր, իրենց մօր հայելին նայեա՛ծ ժամանակ Յովսէփ գեղեցիկ լինելով՝ սիրուն եւ հաճելի կ'երեւար իսկ Մարիամ՝ որ ծաղկէն փոքր ինչ տգեղացած էր՝ իւր դէմք տեսնելով լացաւ :

Ասոր վրայ մայրն ասաց, « դու Յովսէփ քո անցաւոր գեղեցկութեան վրայ մի ուրախանար, զգուշացիր նաեւ որ չար գործքերով ժամանակէ դուրս չի կորսնցնես զայն : Իսկ դու Մարիամ սիրտ առ և մխիթարուէ, դէմքի գեղեցկութենէն աւելի լաւագոյն կայ, դու քո այդ պակասութիւնը հոգւոյ գեղեցկութեամբ լեցուր » :

Եւստի Կանգնի գեղեցկութեան հարգելին

Միայն հոգւոյ գեղելը միայն յարապետէ :

Երկու երիտասարդներ՝ Դամոն և Պիւթաս, այնպէս հաւատարիմ բարեկամութիւն հաստատեցին իրենց մէջ, որ մէկը առանց միւսին ապրիլ չէր ուզեր : Դիոնեսիոս բռնակալը մի օր անիրաւ պատճառներով զՊիւթաս մահուան

դատապարտեց : Պիւթաս բռնակալէն հրաման խնդրեց որ իւր գործոց կարգադրութեան եւ ծնողաց հետ վերջին անգամ տեսնուելու համար տուն երթայ եւ մահուան որոշեալ օրը վերադառնայ : Իբրեւ երաշխաւոր կ'առաջարկէր իւր Դամոն բարեկամ, այս պայմանաւ որ եթէ չի վերադառնայ, նա իւր փոխարէն մեռնի : Բռնաւորը խնայեց ընդունեց նորա խնդիրը, կ'արձելով որ Պիւթաս զԴամոն երաշխաւոր տալով ինքը պիտի փախչի : Դամոն կամովին բանդդնաց : Պիւթասն էլ երեք օր ժամանակ առնելով աճապարեց տունը հասնելու :

Պիւթասի մահուան օրը հասաւ, բայց տակաւին ինքը վերադարձած չէր : Ամէնքը սկսեցին զՊիւթաս մեղադրել, բռնաւորն էլ շատ ուրախ էր, որ նոցա բարեկամութիւնը իրեն կեղծ՝ աշխարհի առաջ պիտի խայտառակուի : Որոշեալ ժամուն զԴամոն կախադանի առաջ բերին, այնտեղ դիզուած էր անհամար բաղմութիւն եւ իրաց վախճանին կ'սպասէր : Այս վայրկենին յանկարծ Պիւթասը շնչասպառ հասաւ եւ բաղմութիւնը ճեղքելով վազեց բարեկամի դիրքն ինկաւ եւ իր ուշանալուն համար ներողութիւն խնդրեց :

Բռնաւորը այս անակնկալ վերադարձին վրայ հիացած՝ խնայեց ներեց Պիւթասին եւ խնդ-

րեց որ ինքն եւ իրենց իբրեւ երրորդ բարեկամ ընդունեն :

« Մէ հաղորդեալ քան է հարդոյն
Հասարակ ընկերութիւն » .

75 . ՊՍՏԿԵՐ .

Պէրլին մայրաքաղաքին մէջ՝ հարիւրաւոր տարի առաջ մեռաւ մի վաճառական որ անթիւ հարստութիւն ունէր : Ամէն մարդ գիտէր թէ վաճառական մի զաւակ ունէր հեռու աշխարհ պանդխտած, բայց ոչ ոք զինք չէր ճանչնար :

Գիշ ժամանակէ յետոյ երեք երիտասաղներ յիշեալ մայրաքաղաք եկան եւ անոնցմէ իւրաքանչիւր հաստատել կուզէր թէ վաճառականի միակ որդին եւ ժառանգը ինքն է : Քաղաքի դատաւոր զիրենք իւր քով կոչելով վաճառականի խակական պատկեր բերել սուաւ եւ ասաց, « ձեզմէ ով որ այն շնչակն՝ զոր ես այս պատկերի սրտէն կը կտնեմ, նետով զարնէ եւ դպցնէ ժառանգութիւն անոր պիտի տամ » :

Երիտասարդներէն լառաջինը զարնելով նետը շատ մօտիկ դպաւ : Երկրորդին աւելի մօտիկ, իսկ երրորդը զարնելու ժամանակ սկսեց

դողալ, դեղնիլ եւ բարձրաձայն լալ : Վերջապէս նետն եւ աղեղ գետին ձգելով աղաղակեց « ո՛չ ես չեմ զարնեմ, թող իմ բոլոր հարստութիւնը կորսուի » :

Ասոր վրայ դատաւորն ասաց, « աղին՛ւ երխտասարդ, վաճառականի ճշմարիտ որդին եւ ժողանգ դու ես, միւս երկուքը՝ որոնք նետել ուղեցին՝ նորա զուակ չեն : Որովհետեւ ճշմարիտ որդին չի կրնար իւր հօր սիրտ նետով ծակել թէ եւ այն պատկերը լինի » :

Որքին դէտ է իւր ձեռքն սիրտ
Ու թի քանի զանոս շէն խոլէ :

76 . ՀԱՆԴԵՐՁԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ .

Մի վաճառական որ մետաքսեայ վաճառքներ ունէր՝ մի իշխանանորի տուն եկաւ : Տան իշտպէլ օրիորդ իւր մերմէն հրաման խնդրեց, որ նորա տղամանաց մէջէն իւր համար մի շրջազգեստ ընտրէ : Երբոր հրամանը ընդունեց, երկար որոնելէ զինի չի կրցաւ որոշել թէ ինչ գոյն ընտրէ՝ կանաչ, դեղին թէ կապտագոյն : « սիրելի մայր իմ ասաց օրիորդ, ինձ յարմար մի գոյն դու որոշէ », Մայրը ասոր վրայ խնդալով ասաց, « ես կռզեմ ճերմակ լինի՛ որ

անմեղութեան գոյն է, նայապէս կարմիր, որ ամօթխածութիւն կը նշանակէ » :

Ինչպէս ինչեւ ամօթխածութիւն

Թող օրիորդայ լինի զգեստ սիրուն :

77 . ՈՍԿԵԱՅ ՏՈՒԺ

Բարձաստիճան մի անձ պաշտօնակալներու հետ սեղանի նստած ժամանակ ոսկեայ մի նոր տուփ ցոյց տուաւ որուն վրայ շատ գեղեցիկ նկարներ կային : Մի քանի վարկեան անցներէ յետոյ երբ սա իւր տուփէն ծխախոտ առնել կռզէր, բոլոր գրպաններ վնտուելէ յետոյ երբ չի գտաւ « ի՞նչ եղաւ իմ տուփը, հարցուց շրջափոթած, վնտուեցէ՛ք պարոններ, մի գուցէ անղգուշութեամբ գրպաննիդ դրած լինիք » :

Ամէնքը շուտ վեր ելան, գրպաննին դարձուցին, վնտուեցին, բայց չի գտան : Անոնցմէ միայն իշխան անուն անձը իւր տեղը անշարժ կեցած ասաց « ես իմ գրպանս չեմ՝ դարցներ, պատուոյ խօսք բաւական է թէ տուփը իմ քովս է » : Պաշտօնակալներ ամէնքն էս գլուխնին շարժելով տեղերնին նստեցան, կասկածելով թէ տուփի գողը Եղիասն է :

Երկրորդ օր մեծաւորը Եղիաս կոչել տալով ասաց « տուփը գտած եմ, գրպանիս ծակէն

գրեալս Վարի կողմը ինկած էր, սակայն ասա
ինձ, ինչո՞ւ համար երէկ դուք ձեր գրպանը
ցոյց չի տուիք, չէ որ ներկայ եղողներ ամէնքն
եւս գրպանսին դարձուցին :

Եղիաս պատասխանեց « ձեզ միայն տէր իմ
կը յայտնեմ զայն, իմ ծնողքս խիստ աղքատ են,
ես իմ օրականիս կէսը անոնց կուտամ, կէս
օրուայ ճաշն չափաւորելով : Երէկ երբոր ձեզմէ
ճաշի հրաւիրեցայ, ուտելիքս արդէն գրպանս
դրած էի, ասոր համար ամաչեցի զայն ցոյց տալ,
յորում պիտի երեւէր մի կտոր չորացած միս եւ
մի սեւ հաց » :

Մեծաւորը ասոր վրայ յուզուած ասաց,
« դու աղէիւ եւ բարի գաւակ ես, թող որ ծը-
նողքդ աւելի գիւրութեամբ ապրին, դու այ-
սուհեակ իմ հետս ճաշէ » : Այս ասելով Եղիասը
սեղանատուն տարաւ եւ պաշտօնականերու
առաջ ինչան յարգանաց այն ոսկեայ տուփը
իրեն նուիրեց :

Ո՛վ որ ծնողք ամէնեւ պէս էւ « Երե-
ւո Ասորի » եւ հարեալն « Երեւէ » :

78. ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ .

Յովհաննէս մի աղքատ ուսանող էր, սա մի
գիշեր պարտաւորեցաւ ջրաղաց մնալ, ուր մի

նստարան մահճակալ եղաւ իրեն. կէս գիշեր
չեղած Յովհաննէս արթնցաւ եւ լուսնակի լու-
սով քովի պատի վրայ տեսաւ մի արծաթեայ
ժամացոյց որ նուազ ձայնով կը զարնէր :

Յովհաննէս զայն տեսնելով այլեւ չի կրցաւ
քնանալ, սկսեց խորհիլ թէ ինչպէս այն ժամա-
ցոյցը գողնայ եւ ջրաղացի պատուհանէն ելնե-
լով փախչի : Այս միջոցին Իւր Թիղճ Թէպէա 'ի
ներքուստ ձայնեց « մի' գողանար », բայց այն
գեղեցիկ ժամացոյցն ունենալու սէրը աւելի
զօրաւոր լինելով շուտ վեր ելաւ, պատուհանէն
դուրս սողաց, փորձելու համար թէ ինչպէս
պիտի փախչի : Գողանալու մտածման մէջ լի-
նելով հարիւր քայլ հեռացաւ ջրաղացէն, երբ
յանկարծ յիշեց եւ խիստ զղջացաւ թէ ինչո՞ւ
ժամացոյցը հետ բերած չէր որ նորէն չի վե-
րագառնար :

Թիղճը այս վայրկենին նորէն ձայնեց « մի'
գողանար » : Յովհաննէս այս անգամի ձայնին
հնազանդեցաւ, ուստի ժամացոյցը գողնալու
մտադրութիւնը թողլով ճամբան շարունակեց :

Դեռ կէս գիշեր էր, լուսնակը հորիզոն
ծածկելով խոր խաւարը ամէն տեղ պատեց :
Յովհաննէս մի ճահիճի մէջ մտնելով երկար
շրջեցաւ եւ հազիւ մի բարձր եւ ցամաք տեղ
գտնալով՝ եւ որովհետեւ հոգնած՝ գետին ին-
կած քնացաւ :

Արշալոյսի ժամանակ մի սոսկալի աղաղակ զինք արթնցուց եւ մեծ երկիրդ մէջ ձգեց : Երբոր անք բացաւ՝ գլխու վրայ տեսաւ մի կախաղան վրան մի գող կախուած : Այս գիւղի շուրջ ժողովուած էին բազմաթիւ գիշատող թռչուններ եւ աղաղակաւ կը պատառէին զայն : Դիւրին է մակաբերել թէ այս տեսարանը զնովհանէս որչափ վախի եւ զգացման մէջ ձգեց : Այո՛ այս միջոցին մի ներքին ձայն ասաց իրեն « տե՛ս քո վախճանդ եւ այդպէս պիտի լինէր, եթէ դու գողութեան սկսէիր » : Ասոր վրայ շուտ ծունկի վրայ դալով ձեռները տարածեց, լացաւ եւ Աստուծոյ շնորհակալ լինելով հետեւ եալ կերպով աղօթեց՝

« Դու որքան աստուծո՛ւ, դու ես որ զմարդ կ'աղաթես :
Տո՛ւր ինչ ո՛ր շնորհ որ կ'աւելի մեզ հաղաճութեամբ » :

79 • ԳՕԱԿ •

1—Մի աղքատ ածխավաճառի Ստեփան անուն որդին անտառի մէջ մի ծառի տակ նըստած լալով կաղօթէր, Մի իշխանաւոր կանաչ զգեստներով, աստղանշան կուրծքէն կախած իւր քով մօտեցաւ եւ հարցուց՝ « պզտիկ՝ ի՞նչու կուլաս » :

« Ա՛խ, պատասխանեց Ստեփան, մայրս երկար ժամանակ է որ հիւանդ է : Հայրս այսօր ինձ դրամ տալով քաղաք խրկեց որ գեղավաճառին տամ, բայց ես ճամբու վրայ բոլոր դրամը քսակով կորսնցուցի » :

Իշխանաւորը զայս լսելով ընկերացող որսորդին հետ գաղտնի խօսելէն զկնի մետաքսեայ կարմիր եւ փոքրիկ մի քսակ հանեց, որուն մէջ մի քանի ոսկիներ կային եւ ասաց իրեն, « արդե՞օք այս քո քսակն է » — « ոչ տէր իմ, պատասխանեց Ստեփան, իմն այդպէս նոր չէր, ոչ իսկ այդպէս գեղեցիկ դրամ կար մէջ » :

« Ուրեմն այս պիտի լինի », ասաց որսորդը, դրպանէն մի հին եւ անպէտ քսակ հանելով : « Այո՛ այո՛, աղաղակեց Ստեփան լի ուրախութեամբ, այդ իմ քսակն է » : Որսորդը զայն իրեն տուաւ : Իշխանաւորն եւս իւր քսակ հանելով ասաց « որովհետեւ դու ճշմարտախօս եւ աղելի տղայ ես այս եւ քեզ ընծայ կուտամ » :

Աղբիւր զմարդ նեղութենէ կ'ազարէ

Եւ երջանիկ անորձ օր կ'եւնի կըծայ է :

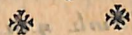
2—Այս եղելութիւն Գալուստ անուն մի տղայ լսելով մտածեց որ ինքն եւս պարզեւ կ'նդունի այն իշխանէն եթէ քսակը կորսնցնել ձեւացնէ : Այս խորհրդով մի օր երբ իշխանաւոր անտառը որսորդութեան գնացած էր, Գա-

լուսա անտառի մի ծառի տակ նստած՝ սկսեց
լալ և աղաղակել, « ա՛խ իմ քսակ, իմ քսակ » :

Իշխանը՝ այս աղաղակի վրայ այնտեղ ե-
կալեւ Գալուստին լեցուն քսակ մի ցոյց տա-
լով հարցուց, « ձե՞րն է արդեօք » — այո՛ գո-
չեց Գալուստը և ձեռքը ձգեց քսակն առնելու :

Սակայն որտորդը որ իշխանին քով կեցած
էր սաստելով զԳալուստ՝ « անամօթ տղայ, ասաց,
դու իշխանը խաբել կուզես . ես այժմ դորա
փոխարէն քեզ ուրիշ դրամ պիտի տամ » : զՄյս
ասելով իւր ձեռքի դաւաղանաւ զայն ծեծեց,
զգացնելու համար թէ չարութիւնը անպատիժ
չի մնար :

Սոսի Խաչիկն պարտէ կէ Լինի Կոռնիւն
Խաչիկն Խաչիկն Խաչիկն Խաչիկն Խաչիկն :

80 . ՈՍԿԻ .

Խաչիկն անուն մի ջերմեռանդ գիւղացի,
Մատթէոս անունով ծառայ մի ունէր որ շատ
բարկացող լինելով միշտ անուայել կերպով կը
հայհոյէր : Իւր տէրը՝ թէպէտեւ զինք յաճախ
կը խրատէր, սակայն Մատթէոս « այդ ինձ հա-
մար անկարելի է, կ'ասէր, որովհետեւ մարդիկ
և կենդանիներ զիս շատ կը զայրացնեն » :

Մի օր, առաւօտեան դէմ, Խաչիկն ծա-
ռային ասաց « Մատթէոս՝ կը տեսնե՞ս այս նոր
եւ գեղեցիկ ոսկին, քեզ կուտամ եթէ դու
այսօր մինչ երեկոյ համբերես եւ քեզմէ հայ-
հոյանաց մի խօսք չի լսուի » : Ծառայն խոստա-
ցաւ համբերել եւ ուրախութեամբ իւր գործին
գնաց :

Մատթէոսի ծառայակիցներ զայս լսելով
խորհեցան զինք զայրացնել որ ոսկին զրկուի :
Այս մտադրութեամբ բոլոր օրը զինք շրջապա-
տեցին, այլ նա զանոնց համբերել և մինչ երե-
կոյ անվրդով մնաց :

Երեկոյեան դէմ Խաչիկն ոսկին իրեն տա-
լով ասաց, « Ամօթ քեզ, մի կտոր անարդ ոսկի
համար բարկութիւնդ կրցար զսպել իսկ Աստու-
ծոյ սիրոյն համար չուղեցիր համբերել եւ ան-
կարելի է ասացիր » :

Ծառայն ամաչելով ինքզինքը ուղղեց եւ
քիչ օրէն քաղցրաբարոյ մի մարդ դարձաւ :

Երբ Աստուծոյ սիրոյն ի տեղ դաս բնակել
Դոս Դիւրեմեմբ Դիւրեմեմբ Դիւրեմեմբ Դիւրեմեմբ :

81 . ՈՐԳԻԱԿԱՆ ՍԷՐ .

Մի ջինացի իւր պաշտօնի մէջ անհաւա-
տարիմ գտնուելով մահուան դատապարտեցաւ :

իւր տաճան և հինգ տարեկան որդին թագաւորին
դիմելով խնդրեց որ իւր հօր փոխարէն ինքը
մեռնի : Թագաւոր այս զարմանալի հայրասի-
րութեան վրայ ՚ի գութ շարժեալ հայրն աղա-
տեց քահուանէ և որդւոյն ևս վարձատրելով
պատուանշան տուաւ , պատուիրելով որ միշտ
իւր կուրճքի վրայ կրէ , ամենուն բարի օրինակ
հանդիսանալու համար : Սակայն ազնիւ և հայ-
րասէր որդին թագաւորի պարգեւէն հրաժարե-
ցաւ , առարկելով թէ այն պատուանշանը միշտ
պիտի նորոքէ իւր հօր յանցանաց յիշատակը եւ
նորա մահուան դատապարտուիլը , վառ անուն
թողլով ամենու յիշողութեան մէջ :

Առաքել , ծնողսէր օրդի

Ընդ օրդ փառաց , յաջողութեան կը հասնի :

82 . ԽԱԶ .

Օրիորդ Աննան պարգեւ ընդունած էր մի
գեղեցիկ խաչ , որ երեսոս փայտէ շինուած էր ,
անկիւններն ևս ոսկեգօծեալ : Օրիորդը զայն իւր
սրտէն կը կախէր գոյնզգոյն ժապաւէնով :

Մի օր խաչի փոքր գօտին վրայէն քակո-
ւեցաւ , Աննան իւր հօրն աղաչեց որ զայն շինե-
լ տայ :

« Շատ լաւ , ասաց հայրը , ձեր խնդիրը սի-
րով կը կատարեմ , բայց կուգեմ որ դեռ չը-
նած դու նորա վրայ ուսանիս եւ գործես այն-
պէս որ աշխարհի մէջ մի վիշտեր քեզ համար
խաչ չը լինին » :

« Աւրեմն , Աննա՛ , ասաց հայրը , նայէ՛ որ
ասեմ քեզ : Առանց այս գօտին միւս երկու
փայտեր խաչ չեն : Այն ժամանակ երբ այս փայ-
տեր հակառակ կողմէն իրարու վրայ կը դըր-
ւին եւ գօտին վրան կուգայ , կատարեալ խաչ
կը լինի » :

« Այսպէս են աշխարհի ամէն վիշտերն
եւս , զորս մենք խաչ կ'անուանենք : Աստուծոյ
կամքը այս երկար փայտին կը նմանի , ինչ ժա-
մանակ որ մարդոց կամքն եւս հակառակ կող-
մէն նորա վրայ կուգայ գօտեւոր խաչ կը լինի » :

« Հեռացո՛ւր ուրեմն , Աննա՛յ , քո խաչերու
վրայէն գօտին և պիտի տեսնես որ քեզ համար
այլ ևս կրելու խաչ չը կայ » :

Թէ Աստուծոյ կամաց որո՞ւն Բնականութեան

Աշխարհի օրդ ու յաւ , ու խաչ կը կրէ » :

83 . ՀՐԱՇԱԳՈՐԾ ԱՐԿՂ

Մի տանտիկին իւր տնային տնտեսութեան
մէջ միշտ զանազան դժբաղդութեանց կը հան-

գիպէր և տարուէ տարի ևս իւր տան կարա-
սիք կը պակսէին : Այս չարեաց դէմն առնելու
համար՝ անտառի մէջ բնակող մի ծերունի ճգ-
նաւորի դիմեց և եղած իրեն պատմելով ասաց
« իմ տանս մէջ կարգադրութիւն բնաւ յառաջ
չ'երթար, կ'աղաչեմ եթէ այս մասին մի հնարք
գիտէք ուսուցէ՛ք ինձ » :

Ճգնաւորը որ մի զուարթերս ծերունի էր՝
զտանտիկին մի քանի վայրկեան սպասեցնելէ
յետոյ՝ փոքրիկ եւ կնքուած մի արկղ բերաւ
եւ ասաց : « Այս արկղիկ պէտքէ որ ամէն օր՝
երեք անգամ ցորեկուան և երեք անագամ ևս
գիշերուան մէջ, խոհարան, մառան, ախոռ, ամ-
բարանոց եւ տան ամէն անկիւններ պտտցնես
մի տարի շարունակ . և պիտի տեսնես որ ամէն
բան կը բարուոքի : Իսկ երբ տարին կը լրանայ
կրկին ինձ վերադարձուր » :

Պարզամիտ տանտիկին այս արկղին խիստ
մեծ հաւատք ընծայեց եւ սկսաւ անձանձիր
ամէն օր եւ ամէն տեղ պտտցնել : Առաջին օր
երբ որ ամբարանոց գնաց, տեսաւ որ ծառայն
մի աման դարեջուր գողցեր՝ տանել կ'ուզէր,
նոյնպէս գիշերուայ մէջ խոհարան գնալով տե-
սաւ որ սպասուհիներ գաղտնի խմորեղէն կ'եփե-
ին : Իսկ երբ ախոռ եկաւ՝ կովեր թանձր կոյի մէջ
կեցած, ձիեր փոխանակ դարբի միայն յարթ

կ'ուաէին եւ երբէք քերուած եւ մաքրուած
չէին : Այսպէս ամէն օր մի պակասութիւն տե-
սաւ եւ անձամբ ուղղեց :

Երբոր տարին լրացաւ արկղն առած ճգ-
նաւորին գնաց եւ գոհ սրտով ասաց իրեն,
« շնորհակալեմ, այժմ ամէն բան բարուոքած
է : Բայց կը խնդրեմ որ թէ կարելի է մի տարի
ևս այս արկղը իմ քով թողուս, ինչպէս կ'երեւի
սորա մէջ խիստ զարմանալի հնարք կը պա-
րունակէ » :

Ճգնաւորը այս խօսքին վրայ ծիծաղելով
ասաց « ո՛չ, այդ արկղ ձեզ թողուլ չեմ ուզեր,
բայց նորա մէջի հնարքը կը փափագիմ որ դուն
գիտնաս » : Այս ասելով արկղը բացաւ և ցոյց
տուեց որ նորա մէջ բան մի չի կայ այլ մի թերթ
ճերմակ թուղթ որուն վրայ գրուած էր՝

« Կարգաւորեալ պահէ ընդ մէջս ԲՈՒՆ ԲՈՒՆ
Եւ դու անշամբ նոցա վրայ հեղու լեր » :

84. ԱՂՕԹՈՂ ԻՇԽԱՆԱԶՈՒՆ

Պատերազմի ժամանակ մի իշխանազուն մի
ծերունի զինուորի հետ թշնամոյն երեսէն փա-
խաւ, եւ որպէսզի չը ճանչցուի երկուքն եւս
պարզ եւ հասարակ զգեստներ հագան :

Մի երեկոյ լեռներու մէջ բնակող մի դիւ-

զացոյ տուն եկան և գիշեր այնտեղ անցուցին։
 Իշխանը՝ թշնամեոյն հասուցած չարեաց ինչպէս
 նաեւ իւր կորսնցուցած դրամներու համար ան-
 դադար մտածելով չի կրցաւ քնանալ։ Ուստի
 կէս գիշեր վեր ելնելով սենեակի մի անկիւն
 ծածկուած ծունկի վրայ ինկաւ և լուռ թեամբ
 երկար աղօթեց։ Եւ որովհետեւ սիրտը խիստ
 նեղուած եւ մտառանջ էր, իւր ներքին տաղ-
 նապէն մի անգամ լուռ թիւնը խզեց և հոգոյ
 հանելով բարձրաձայն գոչեց « Ա՛խ, Աստուած
 իմ, այլեւս գթութիւն արա՛ աղքատ իշխա-
 նաւորիս »։

Այս հառաչանաց ձայնը գիւղացի տանտէր
 լսելով առաւօտ իշխանի ծառային ասաց, « գի-
 տեմք տէրք մեծ իշխան է, բայց կ'աղաչեմ
 ասա ինձի ինչո՞ւ նա այնպէս տխուր կ'երեւի »։
 Ծառայն եղածը պատմեց գիւղացւոյն պատուի-
 րելով ոչ ոքի չի յայտնէ։

Երբոր իշխանը մեկնիլ կուզէր, գիւղացին
 յարգանք և լալոտ աչքով իւր սենեակ մտաւ
 և ասաց իրեն « տէր իմ, ձեր գիշերային ա-
 ղօթքը՝ ձեր վիշտը յայտնեց ինձ։ Շնորհ ըրէ,
 կաղտեմ այս քսան ոսկին բնդունել մինչեւ
 ժամանակի դժուարութիւններ անցնին եւ ձեր
 վիճակ բարւոքի։ Կուզեմ նաեւ ձեզ մի ճանա-
 պարհ ցոյց տալ որմէ շուտ եւ ապահով տե-
 ղերնիդ հասնիք »։

Իշխանը ասոր վրայ զարմանալով շնորհա-
 կալ եղաւ այն ագնիւ գիւղացիէն, առաւել շը-
 նորհակալ Աստուծմէ որ իւր աղօթքը սքանչե-
 լի կերպով բնդունեց։

Վերջապէս իշխան յաջողութեամբ իւր
 աղգականներէն մէկի տունը եկաւ եւ քիչ մի-
 ջոցէն իւր առաջի փառաց համեմելով՝ այն բա-
 րեսիրտ գիւղացւոյն տաանապատիկ աւելի փո-
 յաւրինեց։

Աղբէ Բուր սրբով երբ նեղութեւ
 Աստուծոյ անորոշեցաւ աղաթութիւն կը Գրէս։

85. ՀՈՎՈՒՈՒՀԻ.

Մայիս ամսոյ մի գեղեցիկ օր, երբ ամէն
 կողմ կանաչներով, գեղեցիկ եւ զանազան ծա-
 ղիկներով զարդարուած էր՝ մի Հովուուհի երե-
 կոյեան դէմ իւր գառնուկներ թողած տխուր
 եւ սրտաբեկ ծաղկեալ մացառի մի քով կեցեր
 կուլար եւ արտասուաց կաթիլներ իւր կարմիր
 այտերէն վար կը թափէին։

Այս միջոցին գիւղի որսորդի փաքրիկ Յով-
 սէփ անտառէն դուրս ելնելով իրեն մօտեցաւ
 եւ կարեկցութեամբ հարցուց « ինչո՞ւ կուլաս »
 — « Ա՛խ, ասաց Հովուուհին, քիչ առաջ այստեղ
 վայրի դորտ մի տեսայ որ այս մացառին մէջ

տողաց » « Է՛հ, ասաց Յովսէփ, Ի՞նչ կը լինի գորտէն եւ ինչո՞ւ կուլաս » :

Հովսէփին շարունակեց « երբոր ես գորտը տեսայ, մտածեցի, որ այս կենդանին այսպէս ագեղ է, կը սողայ գետնի վրայ մեծ նեղութեամբ, կը հալածուի ամէն մարդերէ, չը գիտեր բնաւ թէ ո՞վ է արարիչը եւ իւր բոլոր կեանքը տիղմերու եւ մութ ծակերու մէջ կանցունէ, մինչեւ վերջապէս կը մեռնի եւ կապականի » :

« Բայց ես, կըսէի ինքնիրենս, մարդկային կանգուն հասակ եւ գեղեցիկ կերպարան ունիմ: Եւ կրնամ աղատ ամէն տեղ շրջել, նկատել երկինք եւ երկիր, ուրախանալ ծաղկին եւ ջուրին վրայ: Գիտեմ՝ նաեւ թէ ո՞վ է իմ արարիչը եւ ունիմ մի անմահ հոգի: Սակայն աւա՛ղ որ դեռ մի անգամ զինքը ՚ի բոլոր սրտէ չը պաշտեցի: Իմ դառն գանկատը զիս այնպէս վրդովեց որ լալ սկսայ » :

Յովսէփ այս խօսքերէն այնպէս զգացուեցաւ որ իւր բոլոր կենաց մէջ զանոնք չի կրցաւ մոռնալ: Խոր ծերութեան մէջ տակաւին կը պատմէր զայն իւր զաւակաց եւ կը յաւելոր « եթէ այն ագեղ եւ չնչին կենդանիներ իսպառ անպէտ էլ լինին, սակայն կ'ուսուցանեն մեզ ճանաչել եւ գնահատել մարդկային առաւել-

ութիւն, որով Աստուած զմարդ իբրեւ գերաս գոյն արարած երկրի վրայ դրաւ » :

Ոչ որ Աստուած իւր գործերով չէ Գեթե
Զայն սորոգի մարդ անուիւն չէ լայնէր :

86 . ՓՈՒՐԻԿ ԿՈՂՈՎԱԳՈՐԾ .

Հարուստ ծնողաց զաւակ էր Յովհաննէս եւ վատահանալով նոցա քնչից բոլոր օր անգործ կը շրջէր, մտածելով թէ իւր ծնողաց հարստութիւնը իւր համար բաւական կը լինի: Սա մի աղքատ գրացի ունէր, որուն Յակոբ անուն զաւակ ընդ հակառակ խիստ աշխատասէր էր եւ անդադար կողովագործ լինելու կը ջանար :

Մի օր՝ Յովհաննէս ծովեզերք նստած դրօսնելու համար ձուկ կը որսար, Յակոբն ես մի մեծ խուրձ ուռենիի ճիւղ կտրած կողով կը հիւսէր: Յանկարծ մի ֆանի ծովու աւազակներ անտառէն դուրս վազելով երկուքն ես բռնեցին եւ իրենց նաւը տարան հեռաւոր աշխարհ իբրեւ գերի վաճառելու համար :

Այս նաւը ճանապարհին արեկոծութեան բռնուելով դէպի հեռու կղզիներ մղուեցաւ եւ ապառաժի զարնուելով ջախջախեցաւ: Մէջ եղողներէն միայն այս երկու տղայք աղատեցան,

քայց այնպիսի ցամաքի վրայ՝ ուր անգութ եւ վայրենաբարոյ Հնդիկներ կը բնակէին :

Յակոբ մտածելով որ իւր արհեստ կրնայ թերեւս ղեղենք այն վայրենիներէն ազատել . շուտ իւր դանակը հանելով քովի ուռենեաց ճիւղեր կտրտեց եւ սկսաւ տափարակ կողով գործել : Բազմաթիւ սեւամորթ մարդիկ զայս տեսնելով իւր շուրջ ժողովեցան եւ հետաքրքրութեամբ իւր գործած կողովին կը նայէին :

Երբոր կողովը լմնցաւ , Յակոբ զայն իրենց գլխաւորին նուիրեց , այնուհետեւ ամէնքն էլ ցանկացան մի մի կողով ունենալ : Եւ որպէս զի Յակոբը շարունակ եւ անարգել աշխատի , պլտղատու ծառերով շրջապատեալ մի խրճիթ տըւին եւ խոստացան իւր պարէնը եւ բոլոր պէտքերը առատութեամբ տալ :

Յետոյ սեւամորթներ պահանջեցին որ Յովհաննէս եւս կողով գործէ . բայց երբ տեսան որ չբզիտէ , սկսեցին զինք ծեծել եւ մօտէր մեռցնէին եթէ Յակոբ նորա համար չի բարեխօսէր : Վերջապէս Յովհաննէսը պարտաւորեցաւ մորթէ վերարկու եւ կտաւեայ բաճկոնակ հագնելով՝ ստրուկի պէս ծառայել Յակոբին եւ իւր շինած կողովի համար ուռենի ճիւղ պատրաստել :

Աշխատութեան բոլոր յետեր
կոնքնայ հոց աշխատէր :

1—Թեթեւամիտ Բենիամին իւր փոքրիկ եղբայր Փիլիպպոսն առնելով գետ գնաց եւ նաւակի մէջ մտնելով ցամաքէն հեռացաւ :

Սրնթաց գետը նաւակը տանելով ապառա՜յի զարկաւ եւ կտրեց՝ Բենիամին ջրի երես յողալով դէպի ապառաժը գնաց և շնչասպառ քարին շուրջը պտտելով վրան երնելու տեղ չի գտաւ : Իսկ Փիլիպպոսը ջրի հոսանքէն գլորուելով իրմէ հեռացաւ :

Մի ձկնորս այս երկուքի աղաղակը լսելով օգնութեան վաղեց եւ ինքզինքը վտանգի մատնելով ջուրին մէջ ձգուեցաւ եւ նախ փիլիպպոսին ետեւէն երթալով ազատեց զայն : Այս աղատութեան վրայ ձկնորս շատ ուրախացաւ :

Անշուշտ Բարի եւ աշխատասէր Դայն

Կը բնէ Դէր Եւ Կենտր Դարէն Դիւան :

2—Երբոր բարի ձկնորսը Բենիամին եւս ազատելու գնաց , տեսաւ որ նա խեղդուած էր : Բազմութիւն որ այն տեղ ժողովուած էին , զայս տեսնելով ձկնորսին ասին : « Եթէ դու երկուքն ևս չէիր կրնար ազատել ինչո՞ւ համար կեանքդ վտանգի մէջ դրիր , չէ՞ որ Բենիամին որ աւելի մօտ էր , կրնայիր առանց մեծ աշխատութեան և առանց վտանգի ջուրէն դուրս հանել » :

Ձկնորսը պատասխանեց : « Այն թեթեւա-
միտ բենիամին որ խեղդուեցաւ , շատ անգամ
ինձմէ ձուկ եւ խեցեղեմին գողացած էր , թող
դայս՝ յաճախ իմ ուռիաններս կը քակէր : Բայց
ազնիւ ֆելիպպոսը՝ երբ ես իմ ոտքիս պատճա-
ռաւ երկար ժամանակ աշխատիլ չէի կրնար ,
իւր երեկոյեան հաց միշտ ինձի կը բերէր եւ եր-
բեմն եւ ստակ կուտար : Ինչպէս կրնայի ու-
րեմն այսպէս ազնիւ մի տղայ առաջին անգամ
չ'ազատել :

Երեւի չ'բայ արդէն յաճախ տեսնուած է
Որ տրե՛ դարձի, բարե՛ն՝ արդէն՝ Ընդունէ :

88 ԱՌՅՐ ԱՆԳՐԷԱՍ .

Մի կոյր պատանի, Անդրէաս անուն, մի օր
գաւազան ձեռք եկեղեցիէն դէպ ի տուն
կ'երթար խիստ ծանր եւ մտածելով : Գիւղացի
չորագործ մի տղայ, Ղուկաս անուն, սկսեց
զԱնդրէաս ծաղրել եւ ասել « Ե՛կ գրաւ դնենք
երեք ոսկի եւ տեսնենք թէ երկուքէս ո՞րն
աւելի տրագ կը վազէ » :

Կոյր Անդրէասն ասաց, « շատ աղէկ՝ գրաւ
դնենք, բայց այս պայմանաւ որ վազելու ճամբ
բան ինձ ծանօթ լինի եւ ժամանակն եւս յար-
մար » : Ղուկասն այս պայմանը անմիջապէս ըն-

դունեց, բոլոր ներկայ եղողներն եւ թող վը-
կայ լինին ասաց : Անդրէասն ասոր վրայ տեղ
եւ ժամանակ որոշեց եւ ասաց : « Այս գիշերը
ժամ երկուքին մինչ ի քաղաք վազենք » :

Որոշեալ ժամուն երկուքն ի միասին ճամ-
բայ ելան : Այն գիշերը սովորականէն աւելի
մութ էր, օդն եւս փոթորկալից, իսկ ճամբան
թանձր անտառի մէջէն կ'անցնէր՝ եւ որովհե-
տեւ կոյր Անդրէասին համար գիշեր եւ ցորեկ
միեւնոյն էր՝ դեռ արշալոյս չի բացուած ան-
արդել քաղաքը հասաւ : Բայց ծիծաղող եւ
անձնապատասխան Ղուկաս, անտառին մէջ մտնա-
լով գլուխը մերթ ժառի ոտերուն կը զար-
նէր, մերթ արմատներու վրայ կ'իյնար եւ մերթ
եւս վշտաւ մտցաներու մէջ կ'արգիլուէր : Վեր-
ջապէս ի քաղաք հասաւ այն պահուն՝ երբ ար-
դէն արեգակը բարձրացած էր :

Ղուկասը պարտաւորեցաւ երեք ոսկին վը-
ճարել եւ ամէն մարդէ ծաղր եւ ծանակ լինել :

Անդրէասը թէ իշտաւոր ծաղր տես-
նալ Ընդունէ ինչպէս Ընդունէ :

89 . ԵՐԿՈՒ ԶԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴ .

Երկու ճանապարհորդ, Պօղոս եւ Վարդան
ի միասին կ'ուղեւորէին : Պօղոս տեսաւ որ ճամ-

բու վրայ մի քսակ լեցուն ոսկի ձգուած է ու-
րախութեամբ շուտ վրայ վաղելով առաւ :

« Եղբայր ասաց վարդան, մենք պէտք է
այդ դրամք արդարութեամբ վրանիս բաժ-
նենք » — « չէ' , ասաց Պօղոս, այդ չեմ բնե-
ր, քսակը ես գտայ եւ ինձ միայն կը վերաբերի » :
« Այս ասաց եւ ծիծաղելով գրպան դրաւ : Վար-
դան ասոր վրայ խռովելով իրմէ հեռացաւ :

Այս միջոցին յանկարծ մի աւազակ սուրբ
մերկացուցած վրանին վազեց : Պօղոս զայն
տեսնելով սաստիկ վախցաւ, « Եղբայր ասաց,
վարդանին, պէտք է որ մենք հաւատարմու-
թեամբ զիրար պաշտպանենք, մի մարդ չի կըր-
նար դիւրութեամբ երկուքիս յաղթել, փու-
թա' դու ես քո սուրբ քաշէ » : Բայց վարդանը
պատասխանեց, « այդ չեմ բնեք, ոսկի չունիմ'
որ աւազակը կողոպտէ, քսակը միայն քեզ հա-
մար պահեցիր եւ պէտք է որ զքեզ միայնակ
պաշտպանես » :

Պօղոսը աւազակէն կողոպտուեցաւ եւ ոսկւոյ
փոխարէն շատ վէրքեր բնդունեց :

Եթէ Բաղդէր ու Էնկերէն Բաժին դոս

Անբախտութեանը նա Էնկեր Կ'անեն » :

90 . ԱՄԻԱԳՈՐԾ ԵՒ ԼՈՒԱՅԱՐԱՐ :

Ածխագործին մէկ տուն շինող մի լուացա-
րարի առաց : « Եղբայր աւելորդ են ձեր այդ-
ծախսեր, իմ տունս եկ, որ բաւական մեծ է,
իմ եւ քո ապրանքներ նորա մէջ կրնան տե-
ղաւորիլ » :

Լուացարարը պատասխանեց, « չէ եղբայր
այդ կարելի չէ, որովհետեւ այն կտաւներ,
զորս ես մեծ աշխատութեամբ կ'սպիտակացնեմ,
քո ածուխէդ պիտի սեւնայ » :

Այս խօսքի վրայ ածխագործը ծիծաղե-
լով « Իրաւունք ունիս, ասաց, սեւ եւ սպիտակ
իրարու չեն յարմարիր : Ինչպէս որ սպիտակ եւ
մաքուր կտաւ ածուխի մէջ կը միտտի, այնպէս
էլ անմեղ հոգիներ, մեղաւոր մարդոց եւ չարա-
նենգ սովորութեանց մէջ կ'ապականին » :

Եթէ Կոդէն ու Էնկերէն Կոդէն Կոդէն

Զօր Կոդէն Կոդէն Էնկեր Կոդէն Էնկեր

91 . ԶԱՂԱՅՊԱՆ ԵՒ ԻՒՐ ԷՇԸ .

Մի Զաղացական իւր որդւոյն հետ իրենց էջը
ի քաղաք վաճառելու կը տանէին : Ճանապար-
հի վրայ մի ձիաւոր պատահելով՝ « այդ ի՞նչ է
էջը պարապ թող տուած երկուքդ էլ կը քա-
լէք աստեղ » :

Այս դիտողութեան վրայ ջաղացականի որդին անմիջապէս հեծաւ, բայց հազիւ մի քիչ առաջ գնացած էր՝ մի սայլորդ տեսնելով զինք յանդիմանեց. « Անկիրթ տղայ, ասաց, չե՞ս ամաչեր դու հեծած քո ծերունի հայրը կը քալեցնես » : Տղան շուտ վար իջաւ եւ հայրը հեծցուց :

Ասորմէ յետոյ մի գիւղացի կին՝ կողովք լեցուն պտուղ չալակն առած իրենց դէմն ելաւ. « Այս ի՞նչ անգութ հայր է, ասաց, որ ինքը հանգիստ հեծած իւր խեղճ որդին տիղմերու մէջ իւր ետեւէն կը վազցնէ » : Այս խօսքի վրայ որդին էլ հօր հետ էշու վրայ հեծաւ :

« Վախ խեղճ կենդանի, աղաղակեց մի ոչխարաբաժ որ իւր հօտը անտառին մէջ կ'աւրածէր, կ'երեւի թէ չուտով պիտի սատկիս, քո վրայ հեծնողներ անամնոց պատիժ եւ ճշմարտապէս անգութ մարդիկ են եղեր » :

Այս անգամ երկուքն էլ վար իջան եւ որդին խիստ վշտացած հօրն ասաց. « Ի՞նչ ընելու ենք այժմ որ մարդոց հաճելի լինի. եկուր էշը ձողիի վրայ առած այնպէս վաճառատեղին տանենք եւ կամ այս գետին մէջ զայն խեղդենք » : « Ո՛չ, համբերէ, ասաց հայրը՝ ես այժմ յայտնապէս կը տեսնեմ որ մարդս՝ ոչ մի անգամ ամէն մարդու ուղածը չի կրնար ընել եւ թէ

խիստ ճշմարիտ կը գտնամ այն առածը որ կըսէ՝

« Դու քո բարձր եւ ճշտութեամբ կարգադրէ Զի հասնող Ինչպէս Կուրէ Խոշ Ժաշէր » :

92. ՈՐՍՈՐԴ ԵՒ ԻՒՐ ՇՈՒՆ.

Որսորդին մէկ իւր շունը նապաստակին ետեւէն ձգելով « բռնէ՛ բռնէ՛ » կ'աղաղակէր. շունն էլ բոլոր զօրութեամբ որսին ետեւէն իյնալով դաշտի ամէն կողմեր պտտցնելէն յետոյ վերջապէս հասաւ եւ զայն իւր ատամներով ամուր բռնեց : Որսորդը վրայ հասնելով նապաստակի ականջէն բռնեց եւ « Թո՛ղ Թո՛ղ » փսայջ շան, շունն էլ թող տուաւ :

Բաղմաթիւ գիւղացիք այս որսորդութեան կը նայէին եւ անոնցմէ մի ծերունի տաաց : Այս որսի շունը ազահ մարդուն կը նմանի որ ազահ չութիւնը միշտ իրեն « բռնէ՛, բռնէ՛ » կ'ասէ, ազահն էլ կը հնազանդի եւ իւր բոլոր ժամանակ հարստութիւնը ժողովելու կուտայ : Բայց մի օր յանկարծ մահը գալով « Թո՛ղ Թո՛ղ » կ'ասէ իրեն եւ ազահը այնչափ աշխատութեամբ ժողոված գանձերը առանց վայելելու ուրիշին թող կուտայ :

Զան՝ ընդ Դուր Բարի Բանի Ժողովուրդ

Եւ Երկնից Դիւ զայն անկորստ Ժայէլէ

Օրիորդ Մազթաղինէն կը բնակէր մի փառաւոր տան մէջ և ինքզինքը իւր վիճակին համեմատ կրթեալ կը համարէր :

Մի օր իւր դրացի աղքատ որմնադրի դուռը Մարիամ իրեն գալով ասաց , « հայրս մերձ ի մահ հիւանդացեր է գրեզ կ'աղաչէ որ իրեն քով գաս , մի կարեւոր բանի համար քեզ հետ պիտի խօսի : »

Օրիորդը արհամարհանօք պատասխանեց Մարիամին : « Ի՞նչ պիտի լինի այն կարեւոր բան որ մի այնպիսի յետին աստիճանի մարդինձի պիտի խօսի , գնա՛ , ես ձեր խրճիթին հետ դուրս չունիմ : »

Մարիամ գնաց՝ բայց մի քանի վայրկեանէ յետոյ նորէն եկաւ եւ շնչասպառ՝ « ո՛հ սիրելի օրիորդ , ասաց , աճապարեցէ՛ք մեր տուն գալ , ձեր երանելի մայրը պատերազմի ժամանակ շատ ոսկի և արծաթ դնել տուած է ձեր տան պատի մէջ և հօրս պատուիրած՝ որ ոչ ոքի չասէ բացի ձեզմէ երբ քսան տարեկան լինիք : Այժմ հայրս մեռնելու մօտ է եւ երկար սպասել չի կրնար : »

Օրիորդ Մազթաղինէն զոյս լսելով շուտ վեր ելաւ եւ կարելի եղած արագութեամբ հիւանդի տունը գնաց : Բայց երբ սենեակը մտաւ որմնադիրն արդէն մեռած էր :

Ասոր վրայ Մազթաղինէն խիստ ցաւի եւ մոտատանջութեան պատճառաւ գրէթէ ինքզինք կորսնցուց , իւր գեղեցիկ տան պատերը ամէն տեղ ծակել և ճեղքել տուաւ , բայց ոչ մի բան չի գտաւ : Սա իւր բոլոր կենաց մէջ չատ կը զոջար՝ երբ կը յիշէր թէ իւր անբարտաւանութիւնը արգելեց զինք այն համեստ մարդուն այցելութիւն տալու , իւր կենաց վերջի ժամուն մէջ , եւ թէ ի պատիժ այն հպարտութեան կորսնցուց իւր այն մեծ հարստութիւնը : Ուրեմն՝

Զգոյշ եղէր չէ հպարտութեան
Որ շատ անգամ շուտ կ'ուրախէ զայն :

Սովի ժամանակ մի անձանթ մուրացկան որ շատ աղքատօրէն բայց շատ էլ մաքուր հագուած էր , գիւղի մէջ շրջելով ողորմութիւն կը խնդրէր :

Սա մի քանի տուններէ անարգուելով հեռացաւ , մի տուն էլ խիստ աննշան ողորմութիւն տուաւ : Միայն մի աղքատ գիւղացի կանչեց զինք և օդի ցրտութեան պատճառաւ իւր տաք սենեակը տանելով . նորեքի կարկանդակ կերցուց : Հետեւեալ օրը այն ամէն մարդիկ՝ որոնցմէ անձանթ մուրացկանը ողորմութիւն խնդրած

Օրիորդ Մագթադինէն կը բնակէր մի փառաւոր տան մէջ և ինքզինքը իւր վիճակին համեմատ կրթեալ կը համարէր :

Մի՞օր իւր դրացի աղքատ որմնադրի դուռը Մարիամ իրեն գալով ասաց , « հայրս մերձ ի մահ հիւանդացեր է գրեզ կ'աղաչէ որ իրեն քով գաս , մի կարեւոր բանի համար քեզ հետ պիտի խօսի : »

Օրիորդը արհամարհանօք պատասխանեց Մարիամին : « Ի՞նչ պիտի լինի այն կարեւոր բան որ մի այնպիսի յետին աստիճանի մարդինձի պիտի խօսի , գնա՛ , ես ձեր խրճիթին հետ դորժ չունիմ » :

Մարիամ գնաց՝ բայց մի քանի վայրկեանէ յետոյ նորէն եկաւ եւ շնչասպառ՝ « ո՛հ սիրելի օրիորդ , ասաց , աճապարեցէ՛ք մեր տուն գալ ձեր երանելի մայրը պատերազմի ժամանակ շատ ոսկի և արծաթ դնել տուած է ձեր տան պատի մէջ և հօրս պատուիրած՝ որ ոչ ոքի չասէ բացի ձեզմէ երբ քսան տարեկան լինիք : Այժմ հայրս մեռնելու մօտ է եւ երկար սպասել չի կրնար » :

Օրիորդ Մագթադինէն զոյս լսելով շուտ վեր ելաւ եւ կարելի եղած արագութեամբ հիւանդի տունը գնաց : Բայց երբ սենեակը մտաւ որմնադիրն արդէն մեռած էր :

Ասոր վրայ Մագթադինէն խիստ ցուի եւ մոռտանջութեան պատճառաւ գրէթէ ինքզինք կորսնցուց , իւր գեղեցիկ տան պատերը ամէն տեղ ծակել և ճեղքել տուաւ , բայց ոչ մի բան չի գտաւ : Սա իւր բոլոր կենաց մէջ շատ կը զղար՝ երբ կը յիշէր թէ իւր անբարտաւանութիւնը արգելեց զինք այն համեստ մարդուն այցելութիւն տալու , իւր կենաց վերջի ժամուն մէջ , եւ թէ ի պատիժ այն հպարտութեան կորսնցուց իւր այն մեծ հարստութիւնը : Ուրեմն՝

Զէպշ եւէր չէ մոռնալ հպարտութեան

Որ շոտ անգամ զըջալ կորսայ չայքիտ :

Սովի ժամանակ մի անձանօթ մուրացկան որ շատ աղքատօրէն բայց շատ էլ մաքուր հագուած էր , գիւղի մէջ շրջելով ողորմութիւն կը խնդրէր :

Սա մի քանի տուններէ անարգուելով հեռացաւ , մի տուն էլ խիստ աննշան ողորմութիւն տուաւ : Միայն մի աղքատ գիւղացի կանչեց զինք և օդի ցրտութեան պատճառաւ իւր տաք սենեակը տանելով նորեքի կարկանդակ կերցուց :

Հետեւեալ օրը այն ամէն մարդիկ՝ որոնցմէ անձանօթ մուրացկանը ողորմութիւն խնդրած

էր՝ իշխանի տպարանքը ընթերցի հրաւիրեցան :
 Երբոր սեղանատուն մտան, սեղանի վրայ մե-
 ծագին կերակուրներ, կտրտուած հացեր, գետ-
 նախնձոր և ուրիշ զանազան բանջարեղէններ
 կային՝ որոց մեծագոյն մասը անծանօթ էր իրենց :
 Այս տեղ իշխանուհին, հիւրերուն ասաց, գիւղը
 շրջող անծանօթ մութրացիկ կինը ես էի, այս սովի
 ժամանակ՝ յորում տղքատներ խիստ կը տան-
 ջուին ձեր բարեբարութիւն եւ տղքատասիրու-
 թիւնը փորձել ուզեցի : Ձեր մէջէն այս երկու
 աղքատ մարդիկ իրենց կրցածին չափ զիս հիւ-
 րասիրեցին և ինձ հետ հաց կերան, որոց այժմ
 կը փոխարինեմ : Իսկ դուք բաւականացէք այն
 ողորմութեամբ որ ինձի տուիք և այստեղ իմ
 կերակուրներուն վրայ նայեցէք, յիշելով որ հան-
 դերձեալին մէջն ևս սեղանոյ պիտի ծառայէք :

Ինչ կերպով հարց այս երկու հիշել էր ցանկ
 Նոյն ճշտութեամբ երկուսի հիշել էր Գրիգոր :

95 . ԽՈՋԻ ԳՈՂ .

Մի երեկոյ երկու ճանապարհորդ հետեր-
 նին մի խաղացող արջ առած գիւղի պանդոկ
 գնացին : Այս միջոցին պանդոկապետ իւր մեծ
 եւ պարարտ խոզը ծախած էր եւ տեղը պարապ
 մնալուն՝ խաղացող արջը արձակ խոզի ախոռ
 մացուցին :

Գողին մէկ՝ որ խոզի ծախուին չէր գիտէր,
 կէս գիշեր զայն գողնալու եկաւ եւ լռելեայն
 ախոռի դուռը բանալով՝ խոր մթութեան մէջ
 փոխանակ խոզի պատահեցաւ արջի, որ մրմուռ-
 լով իւր վրայ վազեց՝ թաթերով բռնեց զինք և
 էլ թող չի տուաւ :

Գողը սաստիկ երկիւղէն եւ ցաւէն բոլոր
 դորութեամբ սկսեց աղաղակել : Պանդոկի մար-
 դիկ իւր ձայնը լսելով շուտ այն տեղ վազեցին
 եւ եղածը խմանալով մեծ աշխատութեամբ հա-
 ցիւ թէ գողը սոսկալի արջէն աղատեցին եւ
 արիւննոտ ու տանջուած դատաւորին տարան :

Ձորէրբներ հիշելուց շատ հոգեկէտ

Արեւմտեայ գործի խելոյն կը կրեն :

96 . ԵՐԵՒ ԱԻՍՁԱԿՆԵՐ .

Երեք աւաղակներ մի հարուստ վաճառ-
 կան անտառին մէջ կողոպտելով մեռցուցին :
 Յափշտակած գանձերը մի քարայրի մէջ բերե-
 լով՝ իրենցմէ փոքրիկը՝ ի քաղաք խրկեցին կե-
 րակուր գնելու :

Սորա հեռացած ժամանակ միւս երկուքը
 ասին իրարու : « Ինչո՞ւ մենք այս մեծ հարս-
 տութիւնը այն անզոր տղային հետ բաժնենք :
 Քաղաքէն վերադարձած ժամանակ կերակուրն

անհերիժ զինքը սպանենք եւ նորա բաժինը
թող մեզ մնայ ։

Փոքրիկ աւազակն էլ ճամբուն վրայ մոտ-
ձեց թէ ինքը շատ բազդաւոր պիտի լինի եթէ
այն մեծ հարստութիւնը միայն իրեն մնայ ։ Այս
խորհրդով քաղաքէն առած կերակուրներուն
մէջ թոյն խառնած ընկերներուն բերաւ ։

Քարայրի դուռ հասած ժամանակ ընկեր-
ներ վրայ յարժակելով զինք մեռցուցին եւ ի-
րենք կերակուրն առած սկսան ուտել և խմել ։
Իր քանի վայրկեանէ յետոյ թունաւորուած
կերակուրներէն իրենք էլ մեռան, և մարմինն
այն մեծ հարստութեան շուրջ փռուած մնաց ։

Ձերբ յառնել երբեք չէր

Մէկ շէնքի գոգի վրէժն ։

97 . ՄԱՐԴԱԿԵՐ .

Երկու քաղաքացի մանուկներ անտառի մէջ
ճանապարհին կորսնցնելով, երեկոյեան դէմ
բնակութենէ հեռու աննշան մի պանդոկ եկան
գիշերն անցնելու ։ Կէս գիշեր իրենց քովի սե-
նեակի մէջ խօսելու ձայն լսելով եւ որովհետեւ
մէջերնին փայտեայ մի բարակ պատ կար եւ
խօսքերը դիւրութեամբ կը լսուէր, սկսան եր-
կուքն էլ ականջին պատին դնելով ունկնդիր

լինել ։ Նոյն միջոցին այս խօսքը լսեցին որ կ'ա-
ւեր՝ պանդոկապետը, «կին, առաւօտ շուտ կաթ-
սան եռացուր, որ քաղաքացի մանկիկներ պի-
տի մորթեմ» ։

Խեղճ մանուկները զայս լսելով մահուան
երկիւղի մէջ ինկան ։ «Ախ, Աստուած իմ, այս
պանդոկապետ մարդակեր գազան է եղեր ։
Կ'ատէին ։ Փախչելու համար սենեակի պատուհա-
նէն ինքզինքնին դուրս ձգեցին, բայց ինկած
ժամանակ ոտքերնին այնպէս ցաւեցաւ, որ ել-
նել եւ առաջ երթալ չէին կրնար, թող զայս,
բախի մեծ դուռն էլ փակուած էր ։

Յուսահատեալ քովի ախոռը սողալով խո-
տերու մէջ ծածկուեցան և բոլոր գիշեր մահ-
ւան երկիւղի մէջ էին ։ Երբոր առաւօտ եղաւ,
պանդոկապետը գալով ախոռի դուռը բացաւ
և դանակը դուրս հանելով կանչեց, մանկիկներ
դուրս եկէք, ձեր վերջին ժամ հասած է ։

Մանուկները զայս լսելով սկսեցին լալ, աղա-
ղակել եւ ծունկի վրայ իննալով դառնապէս
խնդրել որ զիրենք չի զենու ։ Պանդոկապետը
զանոնք խղերու մէջ տեսնալով, զարմացած
հարցուց թէ ի՞նչ է պատճառ որ կը կարծեն
թէ զիրենք կը զենու և թէ ինքը մարդակեր է ։

Մանուկները լալով պատասխանեցին, «չէ
որ դուք այս գիշեր այնպէս խօսեցաք թէ զմեզ
պիտի զենէք», «ո՛հ, պարզամիտ սողանք,

աղաղակեց պանդոկապետ, ես ձեզի չե, այլ
իմ քաղաքէն դնած երկու խողերու համար ասի
եւ զանոնք զուարճարժանութեամբ քաղաքացի
մանկիկ անուանեցի » :

Այսպէս կը լինի գաղանի խօսքերու ունին-
դիր եղողի, 'ի միտ առ հետեւեալ առածը որ
կ'ասէ՝

« Սմաշէր, հողորի հրէի ընէն

Որ հարդոյն զիւր Եւր շէն-իւր իւր քիւր » :

98. ԴԵՂԱՎԱՃԱՌ .

Մի ճանապարհորդ կիւրակի օր գիւղի
պանդոկ գալով խորոված հաւ եւ մի շիշ ընտիր
գինի բերել տուաւ ճաշելու համար : Հազիւ
թէ մի պատառ կերած էր, սկսեց « վա՛յ վա՛յ »
աղաղակել . ճերմակ թաշկինակով ծնօտը փաթ-
թեց « արդէն տասն հինգ օր է որ սաատիկ ա-
տամնացաւով կը չարչարուիմ » ասաց : Սրահի
բոլոր գիւղացիք ասոր վրայ իւր շուրջը ժողո-
վելով կարեկից կը լինէին :

Ինչ յետոյ մի դեղավաճառ պանդոկը
ճաշելու եկաւ, սա քովի փոքրիկ արկղէն իրա-
րու վրայ ծալուած ոսկեզօծեալ թուղթեր հա-
նելով բացաւ եւ օտարականին ներկայացնելով
« ասէր իմ, ասաց, ձեր մատի ծայրը թրջելով

այս ճերմակ վառօդէն մի քիչ առէք եւ ցաւօղ
ատամին վրայ դրէք » : Օտարականը հազիւ թէ
դեղը ատամի վրան դրած էր, « իսկնչպէ՞ս
հանգստացայ, գոչեց, կարծես թէ ցաւը մէջէն
դուրս փչեց » : Ասոր վրայ դեղավաճառին կէս
ոսկի տալով ստիպեց որ իրեն հետ ճաշէ :

Բոլոր հիւրեր եւ գիւղի բազմութիւնը դեղա-
վաճառին շուրջ ժողովելով այն վառօդէն մօտ
երկու հարիւր ծրար գնեցին : Այնուհետեւ երբ
գիւղին մէջ մէկը ատամնացաւ ունենար՝ շու-
տով այն հրաշալի վառօդին կը դիմէր : Բայց
մեծ զարմանք եղաւ ամենուն տեսնելով որ
վառօդը ոչ մէկին չի բժշկեց :

Խաբէութիւնը վերջապէս յայտնուեցաւ :
Երկու ճանապարհորդներ այն առևտուրին մէջ
ընկեր էին : Ճերմակ վառօդը ուրիշ բան չէր
բայց մանրուած կաւիճ : Սակայն խաբերաներ
թէ այս եւ թէ ասոր նման խարդախութեանց
համար բռնուելով պատժուեցան :

Թէ անձանց վաճառողը դեղ բնե

Նորա շրէի Եւր շէն-իւր իւր քիւր » :

99. ՄՈԳԱԿԱՆ ՄԱՏԱՆԻ .

Մի վաճառական ծովու վրայ ճանապար-
հորդելով մի խիստ հեռու աշխարհ դնաց դրամ

վաստակելու : Այն տեղ իւր աշխատասիրութեամբ և բնական յաջողակութեամբ ըստ բաւականին հարստանալով, երկար տարիներէ յետոյ իւր հայրենիք վերադարձաւ : Երբոր նաւը նաւահանգիստ հասաւ, վաճառականը լսեց որ իւր ազգականները մի գիւղական ագարակի մէջ ժողովուած, երեկոյթի և ուրախութեան մէջ են :

Ասոր վրայ ուրախանալով՝ առանց իւր ճանապարհի զգեստները փոխելու, աճապարեց նոցա ժողովուած տեղը գնալ :

Երբոր երեկոյթի լուսաւոր եւ զարդարուն սրահը մտաւ, ազգականները իւր զգեստները տեսնելով կարծեցին թէ աղքատ եւ կարօտ վիճակի մէջ հայրենիք վերադարձած է . ուստի զինք կրկին տեսնելու համար մի մեծ ուրախութիւն չը յայտնեցին :

Վաճառականի հնդիկ ծառայն տեսնելով զայն անհնարին զայրացմամբ գոչեց « ի՞նչ վատ մարդիկ են ասոնք, որ իրենց բարեկամ, զոր երկար ժամանակ չէին տեսած, ուրախութեամբ անդամ չը բարեւեցին » :

Համբերէ՛ ասաց վաճառականը իւր ծառային լռութեամբ, քիչ յետոյ պիտի տեսնես որ նոքա կերպարանքնին պիտի փոխեն : Զայս ասելով՝ գրպանէն մի մատանի հանաւ եւ մատնանցուց : Երբոր ազգականները զայն տեսան մի առ մի վաճառականի շուրջ ժողովելով սկսեցին

ուրախութեամբ նորա գալուստը շնորհաւորել : Մին նորա ձեռները բռներ բարի գալուստ կը մտղթէր, միւսն զինք գրկեր կը համբուրէր : Ամէնքը մի մի ցոյցերով կը ջանային աւելի մեծ ուրախութիւն յայտնել : Ի վերջոյ սկսան վիճել, ամէն ոք փափաք կը յայտնէր որ իւր սիրելի ազգականը, իւր ազնիւ տէրը, որուն ի վաղուց կարօտաւոր էր, իւր տունը իջեանի :

« Տէ՛ր իմ, հարցուց Հնդիկ ծառայն, զարմացմամբ, արդեօք ձեր մատանին զմարդ մոգեւում գորութիւն ունի՞ » : — « Ը, պատասխանեց վաճառականը, ազգականերս այս փայլուն մատանին տեսնելով գիացան որ ես հարուստ եմ, ասոր համար իմ շուրջ ժողովեցան . հարստութիւն նոցա համար ամենայն ինչ է » :

« Ով կոյր և յիմար մարդիկ, աղաղակեց Հնդիկ ծառայն, մատանին չէր որ զձեզ մոգեց այլ ձեր քնշասիրութիւն և ազահուլութիւն : Ուրեմն ձեզ համար դեղին պղինձ եւ փայլուն քարեր նախապատիւ են, քան իմ տէրոջս պէս առաքինի եւ պատուական մարդիկ : Ծննդաբխ է ուրեմն այն առածը որ կ'ասէ՝

Յիմարին Կոլ արծաթ ունի

Բարձր է Կոլ զմարդ առաքինի :

Երեկոյեան վերջնալոյսի ժամանակ մի օտա-
րական նոր օրինակ զգեաւորներով, թեւի տակ մի
թաճր գիրք, ձեռքն էլ ճերմակ գաւազան
բռնած՝ Մատթէոս անուն գեղացւոյ տուն ե-
կաւ : « Ես ձեզ մի գաղտնիք պիտի յայտնեմ,
ասաց գիւղացւոյն, ձեր ագարակներէն մէկուն
մէջ ոսկւոյ և արծաթի մի մեծ գանձ կայ, եթէ
դու այն գանձի տաճններորդ մասը ինձի տաս,
ես զայն կը հանեմ և դու ևս մէկէն մեծ հա-
րստութեան տէր կը լինիս » : Գիւղացին ուրա-
խութեամբ ընդունեց :

Կէս գիշերուան մօտ, թի և մի փոքր սայլ
առած ի միասին ագարակ գնացին և սկսան
լռելեայն գանձին տեղը փորել : Քիչ միջոցէն
մի ծանր անտուկ գտան և սայլին վրայ դնելով
ուրախութեամբ Կիւղացւոյ տուն բերին : Գանձ
գտնողը այստեղ անտուկ ամէն կողմէ դիտելէ
յետոյ՝ գաւազանը մերթ այս մերթ այն կողմ-
բուն դպցուց և իւր գրքէն մի քանի անհաս-
կանալի բառեր էլ կարդաց գլուխը շարժելով :

« Վերջապէս՝ եթէ կուզենք որ մեր գանձը
աժուխ չի դառնայ, պէտք է որ զայն բանալէ
առաջ՝ մասնաւոր եւ բոլորովին դադարնի դեղ
մի գործածենք, ասաց : Բայց ասիկայ միայն
մի գեղաձաճառի քով կը գտնուի որ ասկէ առան-

ժամ հեռու է եւ այն եւս քսան տուքաթէն
պակաս չի տար » :

Գիւղացին որ երկու օր առաջ նոյնչափ
գումար մի ստացած էր իւր ձին ծախելով. ան-
միջապէս այն մարդուն տուաւ, որ գիշերուայ
մէջ ճամբայ ելնելով գնաց և այլ ևս չի վերա-
դարձաւ :

Գիւղացին երկար սպասելէ յետոյ անտուկը
բացաւ եւ մէջը ոչ ոսկի, ոչ արծաթ եւ ոչ իսկ
աժուխ գտաւ, այլ միայն կայծքար որ իւր ա-
գարակի դրան առաջ լեցուց եւ ասխատեկի
վրայ հետեւեալ ետանաւորը գրելով քով դրաւ :

« Տեսե՛ք խնայե՛ք խնայե՛ք » :

Հարողացոյ այս Կարելի » :

101 . ՃԻԻԱՂ (ԳԵՆԵՐԱՅԻ ԵՐԵՄՅԱՆ) .

Մանուէլ անուն գործաւոր երկու մախաղ
առած, կէս գիշեր դրացի իշխանի պարտեզը
մտաւ և զանոնք մինչեւ բերան խնձոր լեցնելէն
յետոյ՝ ուզեց մի առ մի փախցնել :

Երբոր մի մախաղն առած պարտիզի պատի
առջեւէն կ'երթար, եկեղեցւոյ զանգակատան
ժամբ՝ վեց զարկաւ, հոյն էլ ծառոյ տերեւներ
շրջընել սկսեց : Կէս գիշեր էր, Մանուէլ յան-
կարժ իւր քով մի սէւ մորդ տեսաւ որ օգնա-

կանի պէս կ'երեւէր թէ միւս մախաղն ևս ինքն
առած իւր հետ կուգար :

Մանուէլը զայս տեսնելով զարհուրեցաւ ,
ուստի անմիջապէս մախաղը ուսի վրայէն ձգե-
լով ամենայն զօրութեամբ փախաւ : Սև մարդն
ևս նոյնպէս իւր մախաղը ձգելով իրեն հետ
վազեց մինչեւ պարտիզի պատի ծայրը եւ այն-
տեղ այլ եւս չ'երեւցաւ :

Երկրորդ օր Մանուէլ ճիւղակն տեսնելը
ամէն տեղ պատմեց առանց իւր գողութիւնը
յայտնելու : Սակայն պարտիզի տէրը նոյն օր
զինք կոչելով « դու այս գիշեր իմ պարտէզ
խնձոր գողնալու եկած ես , ասաց , այն մախաղ-
ներ որոց վրայ ձեր հօր անունը գրուած է
զձեզ մատնեցին , ասոր համար դու իմ տանս
արգելանոցի մէջ պիտի բանտարկուիս : Իսկ այն
ճիւղադ որմէ դու զարհուրած ես , ուրիշ բան
չէր բայց քո ստուեր , զոր դու պարտիզի սպի-
տակ պատերու վրայ տեսած ես լուսնակի եւ-
նելու պահուն » :

Այսպէս կը լինի ամէն անոնց որք չարու-
թեան հակամիտ են , նոքա տերեւներու շար-
ժումներէն կը վախնան եւ իրենց ստուերէն
անգամ կը զարհուրին :

Ոչ որ իւր մէջ մի հանդարտ ինքն ունենայ

Նա ոչ սէ : ոչ մեծագոյն չէ դողայ :

Հարուստ դատաւորին մէկ կը բնակէր մի
ամենագեղեցիկ տան մէջ , զոր մեծագումար
դրամով շինել տուած էր և որուն այժմ հետքն
անգամ չ'երեւիր : Այս դատաւորը աղքատաց
ողորմութիւն տալ կամ անոնց գթութիւն ընել
չէր ուզեր :

Մի անգամ մի աղքատ կրօնաւոր նորա
տուն գալով աղաչեց որ մի գիշեր օթեւանեւու
տեղ տայ : Դատաւորը բարկանալով « զնա ,
ասաց , մի թէ իմ տունս պանդոկ է » , կրօնաւորը
« խնդրեմ , հրաման տուր ասաց որ երեք հար-
ցում անեմ և ապա զնամ » : Դատաւորը հրա-
ման տուաւ , բայց այս պայմանաւ որ իւր հար-
ցումը միայն իւր տան համար լինի , որուն սի-
րով պիտի պատասխանեմ , ասաց :

Կրօնաւորը դատաւորին հարցուց , « Ձեզմէ
առաջ ո՞վ այս տան մէջ կը բնակէր » — « Իմ
հայրս » , « ձեր հօրմէն առաջ » — « Իմ մեծ
հայր » — « սակայն ձեզմէ յետոյ ո՞վ պիտի բը-
նակի » — « Այդ Աստուած գիտէ , շատ կարելի
է որ իմ որդիս » պատասխանեց դատաւորը :

Շատ լաւ , շարունակեց կրօնաւորը , եթէ
ամէն մէկ միայն քիչ ժամանակ այս տան մէջ
բնակած է և միշտ մէկ միւսին տեղ տուած՝
ուրեմն ինչէք դուք այժմ արտեղ , չէ որ

հիւր էք եւ այս տունն էլ հիւրանոց, մի ջանաք ուրեմն զայն այնչափ մեծ փառաւորութեամբ զարդարել, որուն մէջ դուք միայն քիչ ժամանակ պիտի բնակիք. ջանացէ՛ք աւելի ազքատաց ողորմութիւն և բարերարութիւն առնել և անով երկնքի մէջ ձեզ մշտնջենաւոր բընակարան պատրաստել ։

Կրօնաւորին այս խօսքերը զգատաւորն ՚ի գութ ածեց, զայն իւր տուն բնակեցուց եւ սկսեց ազքատաց եւս ողորմութիւն տալ ։

Այս աշխարհի փառն և պարէն կ'ոնցանէ
Բարէն փայլիլ թոյն և յոբանայ ։

103 . ՃԳՆԱԻՈՐ .

Մի իշխանազուն՝ որ իւր դէմքի գեղեցկութեամբ հարստութեամբ և բարձրաստիճան լինելուն վրայ՝ ոչ սակաւ կը պարծէր, մի օր լեռան հեռու եւ անձանթ կողմեր որսորդութեան գնաց ։ Այնտեղ նա մի ծերունի ճգնաւոր տեսաւ որ իւր մենարանի առջև նստած մեծ ուշադրութեամբ մեռեալի գանկ կը դիտէր ։

Իշխանազուն ճգնաւորին մօտեցաւ և արհամարհական ծիծաղով հարցուց թէ « ինչո՞ւ համար այդ գանկը այդպիսի ուշադրութեամբ կը դիտես եւ դորա վրայ ի՞նչ կուզես տեսնել ։

ճգնաւորը խիստ պատկառելի դէմքով իշխանին նայելով պատասխանեց, « կուզեմ իմանալ թէ այս իշխանի՝ արդեօք թէ մաւրացիանի գանկ է եւ որոշելու կը դժուարիմ ։

Քանի որ նայն բերեցիւն, ոսկի ու փառն
Գանկ փութայն քիչ ճշտիւ կոստացանէ ։

104 . ՄԵՌԵԱԼ ԿԱՐԾՈՒԱԾ ՕՐԻՈՐ .

Մի ազնուական Օրիորդ ծաղիկ հասակի մէջ մեռաւ ։ Իւր դին ճերմակ պատտռններով փաթաթած դադաղին մէջ դրին, մարդարիտներով գլուխը զարդարած, աջ ձեռքն էլ ոսկեայ մատանի ։ Այս հարստութիւնը իւր վշտալի ծնողք իւր հետ գերեզման դրին ։

Հետեւեալ գիշեր, մի գիւթաղ լապտեր ՚ի ձեռին գաղտնի Օրիորդի թաղուած տեղը մտաւ և գերեզմանը բանալով ուղեց դին իւր վարժերէն կողոպտել ։ Սակայն մեռեալը յանկարծ ելաւ նստեցաւ, իւր վրայ ցուրտ ակնարկ մի ձգեց և բարակ ձայնով հարցուց, ի՞նչ կուզես, գիւթաղը դարհուրած աճապարանօք փախաւ ։

Օրիորդը որ իրօք մեռած չէր այլ մեռեալ կարծուած, գերեզմանէն դուրս ելաւ, փախչողի լապտերն առաւ և շիտակ դէպի տուն գնաց ։ Երբոր ներս սենեակ մտաւ ծնողք աւ-

աւջին անգամ շատ վախցան, բայց վերջէն
իւր կենդանութիւնը իմանալով անպատմելի
ուրախութեան մէջ ինկան:

Չհառա խորհիլ թաղէ

Ձգուանալ մեղք պէտէ:

105. ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆ.

Մի հարուստ վաճառական իւր բոլոր հա-
րստութիւն իւր զաւակաց յանձնեց, որոնք
խոստացան զինք մինչ ի մահ հանգիստ կենօք
եւ առատութեամբ կերակրել:

Իսկզբան խոստումնին կատարեցին, վերջէն
սկսան հետզհետէ անգթանալ, անախտան եւ
յնցոտի զգեստներ տուին իրեն. մինչև անգամ
կերած միջոցին պատառները կը համրէին:

Համբերատար հայրը, յաճախ կ'ասէր: «Ես
շատ սխալեցայ որ իմ բոլոր հարստութիւնը զա-
ւակներուս տուի: Աւելի լաւ էր որ նոքա ինձի
աղաչելու պարտաւորէին քան թէ ես նոցա»:

Մի օր հայրը իւր առեւտուրի հին բարե-
կամներէն մէկուն քով մնացած երկու հարիւր
ոսկին՝ որ ի վաղուց կորսուած կը կարծէր, ամ-
բողջապէս ստացաւ:

Այս գումարը՝ երկաթեայ խիստ հաստա-
տուն եւ մի քանի փականք ունեցող մետուղի
մէջ պահէր:

Իւր զաւակները զայս իմանալով՝ սկսեցին
իրենց հայրը նորէն ամենայն առատութեամբ
խնամել եւ իւր պակասութիւններ անմիջապէս
հոգալ, որպէս զի այս գումարն եւ ձեռքերնին
ձգեն: Սակայն հայրն այլ եւս ոչ մի դրամ չի
տուաւ իրենց, ուստի յոյսերնին ժառանգու-
թեան վրայ մնաց:

Հօր մեռնելէն յետոյ, զաւակները աճապա-
րանօք մտտուկը բացին որպէս զի դրամը բաժ-
նեն: Բայց նա իւր ստացած գումարը գաղտնի
որբանոցին նուիրած էր եւ տեղը՝ մտուկին
մէջ կայծքար լեցուցած, վրան էլ մի թուղթ
դրած յորում հետեւեալ տողերը կային՝

«Ապերախ զաւակներս ուրիշ փութ
ի՞նչ կրնայի խառնել ինչո՞ւ ամբարձր»:

106. ԲԱՐԵԿԱՄԱՆԵՐ ՄԱՀՈՒՄՆԷ ՅԵՏՈՅ.

«Մի անգամ մի հայր իւր չափահաս զաւա-
կաց հետեւեալը պատմեց: Մի թաղաւոր իւր
կառավարիչ իշխանը կողի վրայ կոչեց իւր
տեսչութեան հաշիւն առնելու: Կառավարչի
բարեկամներէն անոնք՝ որոց վրայ ինք մեծ
վստահութիւն եւ հաւատարմութիւն ունէր,
թող տուին որ ինքը հեռանայ եւ բնաւ իրենց
տեղէն չի շարժեցան: Քանին եւ՝ որոց վրայ

ինք դարձեալ բաւական վստահութիւն ունէր մինչեւ նաւ իւր հետ ընկերացան : Իսկ անոնք՝ որոցմէ բնաւ յոյս չունէր, իւր հետ գնացին մինչեւ թագաւորի գահին առաջ, ամենայն ջանիւք բարեխօսեցին և իրեն համար թագաւորէն գթութիւն եւ շնորհ հայցեցին :

« Մարդն էլ երկրի վրայ շարունակեց հայրը երեք տեսակ բարեկամներ ունի, զորս մենք շատ անգամ այն ժամանակ միայն կը ճանչնանք, երբ երկնաւոր թագաւորէն կը կանչուինք այս աշխարհի մէջ ունեցած մեր գործոց վրայ հաշիւ տալու » :

« Այս բարեկամներէն առաջինը՝ հարստութիւնն է, որ այն միջոցին մեզմէ կը հեռանայ : երկրորդ՝ ազգականներ և բարեկամներ՝ որոնք մեզ հետ մինչև գերեզման կուգան : Իսկ երրորդ մեր բարի գործեր՝ որոնք մեր երկար ճամբորդութեան մէջ՝ որ ի յաւիտեանականութիւն կը տանի, մեզ հետ կ'ընկերանան և բարեխօս կը լինին Աստուծոյ աթոռին առաջ մեզ համար ողորմութիւն և գթութիւն հայցելով : Որչա՛փ ողորմելի է այն մարդ որ այսպիսի բարեկամներ չունի եւ անոնց վրայ իւր յոյս չի դնէր » :

Կեանքիդ այս կտրճ օրերու մէջ բարեխօսե՛

նա յերկնս և եղբարեիս ընկեր եմ :

Գլուխ

Երեւ

1	Աստուած	5
2	Բարի Հայր	7
3	Ջերմեռանդ Մայր և իւր որդիներ	8
4	Քոյր եւ եղբայր	10
5	Արեգակ	12
6	Անձրեւ	13
7	Ծիրանի գօտի	14
8	Արձականք	15
9	Աղբիւր	17
10	Ծաղիկ	17
11	Խնձոր	18
12	Տանձ	19
13	Ընկոյղ	20
14	Ընկոյղի կեղեւ	21
15	Կանաչ ճիւղ	22
16	Հազուադիւր բանջար	23
17	Բողկ	24
18	Կաղամբ	25
19	Սունկեր	26
20	Դդմենի եւ ընկոյղենի	28
21	Կաղնի եւ ուռենի	29
22	Կաղնի ծառ	30
23	Ագարակ	31
24	Հունձք	32
25	Ոլոռն (կլուլ)	33

Գլուխ	Երես
26 Ոսպեր	34
27 Կտու	35
28 Հարուստ եւ աղքատ	36
29 Աղարակի դանձ	38
30 Սահմանաքար	40
31 Բարունակ	41
32 Այգի	41
33 Երգող թռչուն	42
34 Դեղձանիկ թռչուն	43
35 Խօսող թռչուն	45
36 Աքաղաղ	46
37 Հաւ	46
38 Թռչնոյ մեծ բոյն	47
39 Մեղուներ	47
40 Ծանձ եւ սարդ	48
41 Մեծ ձուկ	50
42 Շան հաւատարմութիւն	51
43 Փոքրիկ շուն	51
44 Դրացիի հաւ	53
45 Ոչխարարած	54
46 Դողցուած ձի	56
47 Մեծ եղն	57
48 Էշ	58
49 Զորի	59
50 Կառիկ	60
51 Արջ	61
52 Դայլ	62

Գլուխ	Երես
53 Առիւծ	63
54 Ոսկի	65
55 Մարգարիտ	66
56 Պատուական աղունք	68
57 Կայծքար	69
58 Գար	70
59 Հողով լեցուն պարկ	71
60 Գիւղացւոյ բակ	73
61 Զարմանալի պարիսպ	74
62 Աղօթող տղայ	75
63 Հաց	77
64 Մսի կտոր	79
65 Երեքին պատճառ	80
66 Թանկագին խորտիկ	81
67 Պայտի կտոր	82
68 Նալի բեւեռ	83
69 Կարթ	84
70 Սրինդ	85
71 Բակեղէթ (հայպէ)	87
72 Եօթն գաւազաններ	87
73 Հայելի	89
74 Հազուադէպ բարեկամութիւն	89
75 Պատկեր	91
76 Հանդերձի ընտրութիւն	92
77 Ոսկեայ տուփ	93
78 Յովհաննէս	94
79 Բռակ	96

Գլուխ	Երևո
80 Ոսկի	98
81 Որդեական սէր	99
82 Խաչ	100
83 Հրաշակործ արկղ	101
84 Աղօթող իշխանագուն	103
85 Հովուութի	105
86 Փռքրիկ կողովագործ	107
87 Փռքրիկ նաւորդ	109
88 Կոյր Անդրէաս	110
86 Երկու ճանապարհորդ	111
90 Ածխագործ եւ լուացարար	113
91 Պարտիզպան եւ իւր էշ	113
92 Որսորդ եւ իւր շուն	115
93 Հպարտ օրիորդ	116
94 Մութացող կին	117
95 Խողի գող	118
96 Երեք աւազակներ	119
97 Մարդակեր	120
98 Դեղամլաճառ	122
99 Մոգական մատանի	123
100 Գանձ փնտռող	126
101 Ճիւաղ (գիշերային երեւոյթ)	126
102 Պանդակ	139
103 Ճգնաւոր	130
104 Սնուեալ կարծուած օրիորդ	131
105 Ժառանգութիւն	132
106 Բարեկամներ մահուանէ յետոյ	133

446

4833000

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0004481

